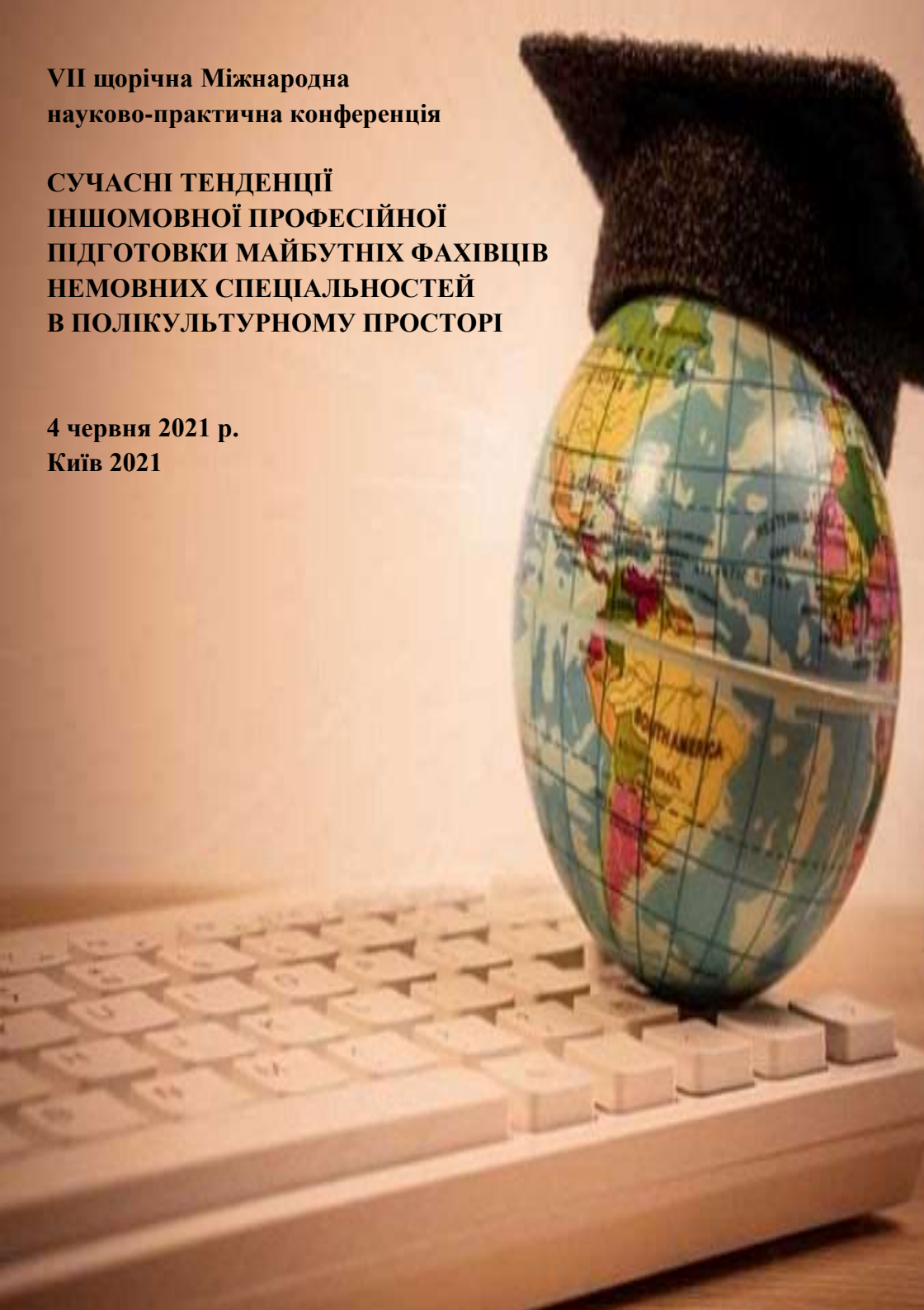

**VII щорічна Міжнародна
науково-практична конференція**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ
ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ**

**4 червня 2021 р.
Київ 2021**

Сучасні тенденції іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців немовних спеціальностей в полікультурному просторі

4 червня 2021 р./ За заг. ред Ю.О.Волошина, Н.В. Гончаренко-Закревської, Н.М. Василюшиної. – К.: ФМВ, НАУ, 2021. – 247 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Факультету міжнародних відносин НАУ. Протокол № 4 від 19 квітня 2021 року.

Містить тези VII щорічної Міжнародної науково-практичної конференції з питань ефективного формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності у студентів вищих навчальних закладів. У збірник увійшли матеріали доповідей за сучасними, актуальними напрямками з теорії і методики професійної освіти, лінгвістики. Наукова розробка кафедри іноземних мов інтегрувала сім наукових напрямів, зокрема: *мовна картина світу та міжкультурна комунікація; академічна мобільність та інтернаціоналізація навчального процесу; сучасні підходи та інноваційні технології формування іншомовної комунікативної компетентності; професійна іншомовна підготовка в процесі міжкультурної інтеграції; зіставні мовознавчі студії і міжкультурна комунікація; інноваційні методи викладання: новітнє в європейській освітній практиці; світові тенденції розвитку ІКТ-освіти у вищій школі. перспективність застосування зарубіжного освітнього досвіду в Україні.*

Редакційна колегія:

ВОЛОШИН Юрій Олексійович, декан ФМВ НАУ, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України.

ГОНЧАРЕНКО-ЗАКРЕВСЬКА Наталія Валеріївна, завідувач кафедри іноземних мов ФМВ НАУ, кандидат педагогічних наук, доцент.

ВАСИЛИШИНА Наталія Максимівна, доцент кафедри іноземних мов ФМВ НАУ, кандидат педагогічних наук, доцент.

МЕЛЬНИК Євгеній Юрійович, доцент кафедри іноземних мов ФМВ НАУ, кандидат педагогічних наук, доцент.

ВОЙТКО Тетяна Владиславівна, доцент кафедри іноземних мов ФМВ НАУ, кандидат філологічних наук, доцент.

СКИРДА Тетяна Сергіївна, старший викладач кафедри іноземних мов ФМВ НАУ, кандидат педагогічних наук.

© **Національний авіаційний
університет, 2021**

ЗМІСТ

РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ <i>Артюшенко О. М.</i>	8
СТАНДАРТИЗАЦІЯ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНОЇ ЛАНКИ ПРИКОРДОННИХ ВІДОМСТВ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ <i>Балендр А. В.</i>	14
SOME APPROACHES IN TEACHING ENGLISH ON- LINE <i>Беньковська Н. Б.</i>	18
TERMINOLOGY OF COGNITIVE BEHAVIORAL THERAPY IN ENGLISH AND SPANISH <i>Бобчинець Л. І.</i>	23
THE FEATURES OF PRAGMATIC COMPETENCE NEEDED BY EFL STUDENTS <i>Белканія Н. В., Світлич Л.М.</i>	31
ESP TEACHING STRATEGIES <i>Вакуленко Т. О.</i>	38
TYOLOGIES OF THE SECONDARY NOMINATION CHAINS ON THE EXAMPLE IN SPECIAL DISCOURSE <i>Войтко Т. В.</i>	48

ОСНОВИ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН <i>Василишина Н. М., Гончаренко-Закревська Н.В.....</i>	55
НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЕКВІВАЛЕНТНОГО ПЕРЕКЛАДУ СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕКСТІВ <i>Гапон Ю. А. ....</i>	64
БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ <i>Голоднюк А. А., Куценко О. В. ....</i>	75
СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ <i>Горелік Н. А., Ткачук С. П. ....</i>	82
АБРЕВІАТУРИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ В НАЗВАХ УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ <i>Глуцька Т. В., Сандовенко І. В. ....</i>	86
ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВОЇ ГОТОВНОСТІ ДО Е-НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ ТА ЛАТВІЇ <i>Гумовська І. М. ....</i>	92
BLENDED LEARNING APPROACH INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES USED IN A PROCESS OF AVIATION ENGLISH ACQUISITION BY AVIATION ENGINEERING STUDENTS <i>Денисова С. В. ....</i>	97

ГЕНДЕРНІ ПИТАННЯ ТА МОВА У СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ (НА МАТЕРІАЛІ ІСПАНСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ) <i>Жудро О. В.</i>	105
<i>DIE ÜBERPRÜFUNG DER LESEKOMPETENZ AUF DER LERNPLATTFORM</i> <i>Зачена І. М.</i>	114
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ УКРАЇНСЬКА ЯК ІНОЗЕМНА БАГАТОМОВНИМ СТУДЕНТАМ <i>Звягіна Г. О.</i>	121
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЄДИНОГО ІНФОРМАЦІЙНО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ <i>Кульчицький В. Й., Кульчицька Т. В., Кульчицька С. В.</i>	131
ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ <i>Косович О. В.</i>	140
TEACHING SPECIALIZED TRANSLATION IN THE LAW SPHERE WITHIN INTERPRETERS' TRAINING AT HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS <i>Кошіль Н. Є., Гирила О. М.</i>	149
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ФАХОВИХ ТЕКСТАХ <i>Лазоренко Н. Л.</i>	153
L'UTILISATION DU DOCUMENTAIRE EN CLASSE <i>Мерілін Мотреф, Верховцова О.В.</i>	167

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ГОЛОВНОГО ІНСТРУМЕНТУ ДИСТАНЦІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩІЙ ШКОЛІ <i>Марусяк В. В.</i>	172
ФОРМУВАННЯ ЕТНОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЙ У НАВЧАННІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ НА ОСНОВІ АВТЕНТИЧНОЇ ВІДЕОПРОДУКЦІЇ <i>Мельник Є. Ю.</i>	179
FORMATION OF INTERCULTURAL COMPETENCE AMONG THE FUTURE BACHELORS IN A FIELD OF INTERNATIONAL RELATIONS IN THE PROCESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES <i>Скирда Т. С., Михайлова В. І.</i>	189
ТЕРМІНОЛОГІЧНА БАЗА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЯК ЕЛЕМЕНТУ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ <i>Слуцький Я. С.</i>	197
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМ COURSERA ТА PROMETHEUS <i>Тищенко М. А., Клименко А. І.</i>	205
ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ <i>Фаненителъ Н. В.</i>	211
INCLUSIVE EDUCATION IN ISRAEL AND UKRAINE <i>Фішілевич Міла, Слобоженко Р. А.</i>	219

THE COMPARATIVE DATA ANALYSIS ON PROFESSIONAL TRAINING OF TRANSLATORS AND INTERPRETERS IN EUROPE AND UKRAINE <i>Царик О. М., Рибіна Н. В. ....</i>	226
ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ДИСКУСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА ОСНОВІ АВТЕНТИЧНИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ <i>Янісів М. П., Іщук М. М.....</i>	233
РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ <i>Ядченко Д. М., Огурцова О. Л. ....</i>	241

Артюшенко Оксана Миколаївна
канд.філос.наук, доцент кафедри англійської мови
ДУТ, м. Київ, Україна
Anaskos@bigmir.net

РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

У даному дослідженні висвітлюється проблема міжкультурної комунікації у глобалізованому світі. Питання міжкультурної комунікації має величезну роль на даному етапі розвитку людства. Актуальність питання полягає в тому, щоб вміти налагодити зв'язки в політичному, економічному аспекті з іншими націями. Існує безліч різноманітних культур. В сьогоdnішньому глобалізованому світі все ближче відбувається їх зближення. Для того щоб знайти спільну мову з іноземцями, потрібно продумати правильну модель поведінки. Потрібно пам'ятати, що кожен народ тримається на традиціях. Він береже та цінує їх. Без цих знань неможливо буде досягти певної мети у спілкуванні. Це може, навіть, розцінюватися як демонстрація нетолерантності з боку одного народу до іншого.

Ключові слова: комунікація, міжкультурна комунікація, глобалізація, культура, історія, менталітет, цінності, народ.

THE ROLE OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN A GLOBALIZED WORLD

This study highlights the problem of intercultural communication in a globalized world. The issue of intercultural communication has a huge role at this stage of human development. The immediacy of the problem is to be able to establish ties in the political and economic aspects with other nations. There are many different cultures. In today's globalized world, their rapprochement is getting closer. You need to think about the right model of behavior in order to find a common

language with foreigners. We must remember that every nation adheres to traditions. It cherishes and values them. It will be impossible to achieve a certain goal in communication without this knowledge. This can even be seen as a demonstration of intolerance from one nation to another.

Key words: communication, intercultural communication, globalization, culture, history, mentality, values, people.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ. «Скільки ти знаєш мов, стільки разів ти людина», - говорить народна мудрість. Це дійсно так, адже знання іноземних мови відкриває перед людиною нові можливості. На сьогоднішній день панівну роль у світі займає англійська мова: в міжнародному бізнесі, в ІТ сфері, в торгівлі, в науці тощо. Людина, яка знає декілька мов впевнено почуватися при спілкуванні з людьми інших національностей. В наш час всі сфери людського спілкування потребують знання іноземної мови. Володіючи іноземною мовою, людина стає конкурентоспроможним претендентом на високооплачувану посаду. Але, як показує практика, щоб налагодити контакти з іноземцями потрібно не тільки знання мови, а розуміння культури вцілому того чи іншого народу.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Мета статті - систематизувати та узагальнити поняття «міжкультурна комунікація» та визначити, яку роль вона має у сучасному глобалізованому світі.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. В роботі використані методи як на емпіричному рівні, так і на теоритичному рівні дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Перш за все варто звернутися до визначення терміну «комунікація».

У «Словнику іншомовних слів» за ред. О. С. Мельничука *комунікація* (від лат. communico – спілкуюсь з кимось) – 1) Спілкування, передача інформації. 2) У філософії екзистенціалізму

і персоналізму – спілкування, в процесі якого одна самотня душа відкриває себе іншій, між людьми встановлюється духовний зв'язок. 3) Комунікація масова – суспільний інститут, що виконує завдання формування світогляду і громадської думки широких мас засобами масової інформації і пропаганди [4, с. 347–348]. *Щодо визначення* міжкультурної комунікації, то його вперше запропонували в 1972 р. американські вчені Ларрі Самовар і Річард Портер у книзі «Комунікація між культурами» (*«Communication between Cultures»*). Згідно з цим визначенням, міжкультурна комунікація - це такий вид комунікації, в якому відправник і одержувач належать до різних культур [7]. Міжкультурна комунікація була і є предметом вивчення багатьох вчених. Міжкультурна комунікація - комунікація між представниками окремих культур, коли один учасник виявляє культурну різницю іншого. Це обмін інформацією, почуттями, думками представників різних культур. Має місце в бізнесі, туризмі, спорті, особистих контактах, науковому та освітньому світі тощо [6]. Поняття міжкультурної комунікації виникає в середині ХХ ст. і пов'язане з іменами таких учених як: Е. Холл, К. Клакхон, А. Кребер, Р. Портер, Д. Трагер, Л. Самовар. Теорії міжкультурної комунікації розробляли західні дослідники К. Бергер, С. Гантінгтон, Е. Гірш, Г. Гофстеде. Серед вітчизняних дослідників варто виділити І.Бахова, О. Кричківську, О.Фролову. Згідно визначення Ф.С. Бацевича, «міжкультурна комунікація – це процес спілкування (вербального і невербального) людей (груп людей), які належать до різних національних лінгвокультурних спільнот, як правило послуговуються різними ідентичними мовами, відчувають лінгвокультурну «чужинність» партнера по спілкуванню, мають різну комунікативну компетенцію, яка може стати причиною комунікативних невдач або культурного шоку в спілкуванні» [2, с.9]. За визначенням М'язової І.Ю., міжкультурна комунікація – це водночас і наука і набір навичок, якими потрібно оволодіти під час спілкування, оскільки взаємодія з іншою культурою вимагає певних знань та умінь, зосередженості на успадкованих та

усталених нормах соціальної практики людей, які належать до різних національних та етнічних спільнот [5].

На думку І.С.Бахова «... Нині термін «міжкультурна комунікація» розглядається з позицій трьох підходів. Перший підхід базується на класичній позитивістській методології, що подано концепцією структурного функціоналізму, використовує системний метод, концепцію інформаційного суспільства (Д. Белл, А. Тоффлер). Онтологія комунікації у цьому підході базується на системних зв'язках та функціях. Другий (некласичний методологічний підхід, Ю. Габермас) – базується на когнітивній моделі суб'єктно-об'єктних відносинах, у яких сфера комунікації виокремлюється як особливий онтологічний об'єкт. Її вивчення базується на методах герменевтичної інтерпретації смислів, критичної рефлексії, раціональної реконструкції. Третій (постнекласичний підхід) – зводить природу соціального до суб'єктно-об'єктних відносин, тобто до принципу інтерсуб'єктивності, і виключає об'єктивність. Суспільство розглядається як мережа комунікацій, а комунікації створюють можливість для самоопису суспільства та його самовідтворення (Н. Луман). Комунікація розглядається як активне середовище, що самоорганізується» [1].

Міжкультурна комунікація, у якій через мовлення взаємодіють культури і мови, базується на двох типах поведінки. Універсальна поведінка, спільна для всіх культур, базується на біологічній спадковості людини, яка передається від покоління до покоління. Крім того, різним етнічним групам притаманна специфічна поведінка, яка формується під впливом соціального і фізичного оточення. Специфічні моделі поведінки формують специфічну культуру, яку можна визначити як менталітет (система цінностей, ідей, звичаїв), тобто, сукупність конвенцій, які керують соціальними відносинами [3, 35].

На нашу думку, міжкультурна комунікація – це не тільки процес спілкування людей різних культур, це перш за все знання та розуміння їхніх звичаїв, традицій, цінностей, тому що вони є

носями певного менталітету, який формувався впродовж тривалої та глибинної історії становлення того чи іншого народу; це розуміння їхніх архетипів, на яких тримається певний народ; це усвідомлення цінностей певного суспільства. Міжкультурна комунікація посідає важливе місце у сфері бізнесу та торгівлі. COVID-19, економічна криза, постійні війни та катаклізми, процес глобалізації, як формування єдиного планетарного суспільства, – все це сьогодні, як ніколи, зближує народи та їх культури. Відбувається постійний рух товарів, послуг та капіталу. На сучасному етапі світового розвитку спостерігається динамічне поглиблення процесів інтеграції політичного, економічного, культурного життя країн світу в цілому.

Ефективність міжкультурної комунікації залежить від багатьох факторів: взаєморозуміння, терпимості, толерантності, поваги до культури партнерів, їх цінностей та історії, тому важливо прививати студентам повагу та толерантність до інших культур. Міжкультурна комунікація може набути негативного характеру тоді, коли відбувається тиск на систему цінностей людини іншої культури, коли принижується її національна гідність, це, в свою чергу, може привести до проявів фашизму чи тероризму.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ПОШУКІВ. Роль міжкультурної комунікації надзвичайно важлива. При величезному культурному розмаїтті різних народів, потрібно вміти налагоджувати з ними політичні, економічні, освітні, медичні, юридичні, зв'язки. Це напрочуд важко зробити без знання їхньої глибинної історії, їхнього менталітету та цінностей. При прийнятті деяких аспектів іншої культури відбувається збагачення своєї. Глобалізаційний час, як процес трансформації народу від національного рівня до транснаціонального, спонукає кожну людину, кожну націю до формування толерантного ставлення до представників інших народів, до розширення знань про їх культуру та історію. Трансформаційні процеси, які будуть відбуватися в культурі

кожного народу, можуть стати предметом подальших наукових пошуків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бахов, І.С. 2012. «Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу культур». Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України, № 2: 34-43.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич. – К.: Академія, 2004. – 343 с.
3. Мальцева К.С. Міжкультурні непорозуміння і проблема міжкультурного перекладу: Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.04 / Ін-т філос. ім. Г.С.Сковороди НАН України. — К., 2002. — 20 с.
4. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – К. : Гол. ред. УРЕ, 1974. – 776 с.
5. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация / С.Г. Тер-Минасова. – М.: Слово, 2000. – 265 с.
6. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії ім. - К. : Абрис (Бібліотека Державного фонду фундаментальних досліджень). Г. С. Сковороди; редкол.: В. І. Шинкарук . 2002.
7. Samovar L "Porter R. Intercultural Communication: a Reader. 7, hed. Belmont: Wadsworth, 1994.

Андрій Васильович Балендр
доктор педагогічних наук, доцент
Національна академія Державної прикордонної
служби України ім. Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький
drbalen@i.ua

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНОЇ ЛАНКИ ПРИКОРДОННИХ ВІДОМСТВ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У представленому науково-педагогічному дослідженні схарактеризовано особливості уніфікації професійної іншомовної підготовки керівних кадрів прикордонних відомств країн Європейського Союзу на основі Уніфікованої програми підготовки керівників середнього рівня прикордонних відомств. Особливістю такої підготовки є упровадження фази досвідного навчання. Організація досвідного навчання супервайзерів і менеджерів прикордонних агенцій країн Європейського Союзу з питань іншомовної підготовки включає спеціалізовані електронні навчальні курси, тренажери та підручники. Автором було проведено аналіз можливостей використання цього досвіду з метою його впровадження в систему професійної підготовки персоналу Державної прикордонної служби України.

Ключові слова: стандартизація, іншомовна підготовка, керівники прикордонних підрозділів, країни Європейського Союзу.

STANDARDIZATION OF FOREIGN LANGUAGES TRAINING OF THE BORDER GUARD AGENCIES MANAGEMENT IN THE EUROPEAN UNION COUNTRIES

The scientific and pedagogical research characterizes the features of unification of professional foreign languages training of management

of border guard agencies of the European Union countries on the basis of the Common Core Curriculum for the supervisors and managers of the European border guard agencies. The peculiarity of such training is the introduction of the experimental learning phase. The organization of experienced training of supervisors and managers of border agencies of the European Union regarding foreign languages training includes specialized electronic training courses, simulators and textbooks. The author analyzed the possibilities of using this experience in order to implement it in the system of professional training of personnel of the State Border Guard Service of Ukraine.

Key words: standardization, foreign languages training, border guard units management, European Union countries.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ. Нині безпека кордонів Європейського Союзу (ЄС) ґрунтується на надійності, професіоналізмі й інтеперабельності персоналу відомств прикордонної і берегової охорони. Загальні процеси євроінтеграції та уніфікації професійної діяльності європейських прикордонників сприяли формуванню культури професійної діяльності і формуванню спільних інтересів прикордонних відомств і берегової охорони в Європі, що в свою чергу визначає якість виконання завдань у сфері охорони кордонів ЄС [1]. Державна прикордонна служба України (ДПСУ), у зв'язку з обраним керівництвом держави європейським вектором розвитку та потребою відповідати вимогам Концепції європейського інтегрованого управління кордонами, також приєдналась до цього проекту в рамках співпраці з європейською агенцією прикордонної і берегової охорони Фронтекс [4].

МЕТОЮ ТА ЗАВДАННЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ є висвітлення особливостей організації іншомовної підготовки керівної ланки прикордонних відомств країн Європейського Союзу для впровадження передового досвіду в систему професійної підготовки персоналу ДПСУ.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ (МАТЕРІАЛИ ТА

МЕТОДИ). Досягнення мети дослідження потребувало застосування таких методів: аналіз психолого-педагогічної літератури та нормативно-правових документів – з метою визначення сучасного стану іншомовної підготовки керівної ланки прикордонних відомств у країнах ЄС; синтез, порівняння, екстраполяція – для уточнення та обґрунтування проблеми створення спільних програм іншомовної підготовки європейських прикордонників, обґрунтування та формулювання перспективних напрямів розвитку іншомовної підготовки персоналу прикордонних відомств країн ЄС; педагогічне спостереження, збір та узагальнення характеристик уніфікованих програм підготовки, підручників та електронних навчальних курсів, що застосовуються в європейських прикордонних навчальних закладах; формулювання й систематизація висновків.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Відповідно до принципів безперервного навчання та професійного розвитку, навчання прикордонників у країнах ЄС не закінчується після випуску. В контексті спільної професійної підготовки європейських прикордонників під егідою Фронтекс разом із самостійною (Independent) та контактною (Contact) фазою також визнається досвідне (Experiential) навчання на робочому місці [3]. Відповідно, післядипломна освіта за фахом професійного розвитку базового та середнього рівнів у контексті спільної підготовки прикордонників країн ЄС називається досвідною фазою навчання. Метою цієї фази навчання є сприяння формуванню відповідних професійних компетентностей співробітників прикордонних служб відповідно до Галузевої рамки кваліфікацій сфери охорони кордону ЄС [5] безпосередньо під час несення служби в підрозділах охорони кордону. Згідно з вимогами спільної підготовки прикордонників країн ЄС фаза досвідного навчання настає після випуску, проте вона може бути також реалізована під час контактної фази.

Отже, з метою ефективного виконання висвітлених завдань у загальноєвропейському контексті (спільне патрулювання ділянок

кордону, спільні прикордонні операції, участь у навчальних курсах агенції Фронтекс) фахівці керівної ланки прикордонних служб у країнах ЄС повинні володіти англійською мовою на достатньому рівні. Організація практичної підготовки супервайзерів і менеджерів прикордонних відомств країн ЄС з питань іншомовної підготовки містить спеціалізовані електронні навчальні курси та підручники. Так, на освітній веб-платформі Virtual Aula агенція Фронтекс розмістила платформу дистанційного навчання MOODLE, до якої включено електронний навчальний курс «English Communications for Border Guards at Airports» (Англійська мова для співробітників пунктів пропуску для авіаційного сполучення), який сприяє формуванню у європейських прикордонників знань, навичок і компетентностей необхідних для виконання професійних функцій під час здійснення прикордонного контролю в пунктах пропуску через державний кордон [2].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ПОШУКІВ. У сучасних умовах посилення міжнародного співробітництва ДПСУ з європейськими відомствами з функціями охорони кордону, активізації програм професійної й академічної мобільності, запровадження спільного патрулювання кордону із країнами ЄС особливий інтерес викликають можливості прикордонних відомств країн ЄС щодо забезпечення ефективного формування професійної іншомовної компетентності керівників прикордонних підрозділів. Організація практичної підготовки супервайзерів і менеджерів прикордонних відомств країн ЄС з питань іншомовної підготовки включає спеціалізовані електронні навчальні курси та підручники, інтерактивні електронні навчальні курси на основі технології мобільного навчання для самостійного вивчення англійської мови. Перспективами подальших наукових розвідок вважаємо дослідження та узагальнення особливостей організації досвідного навчання прикордонників країн ЄС, з метою подальшого впровадження передового досвіду в систему підготовки персоналу ДПСУ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балендр А. Уніфікована програма базового рівня для підготовки фахівців з охорони кордону країн Європейського Союзу. *Педагогічний дискурс*. 2018. Вип. 25. 17–21.
2. Балендр А. Характеристика рівнів галузевої рамки кваліфікацій для підготовки прикордонників країн Європейського Союзу в академічній освіті. *Педагогічний дискурс*. 2017. Вип. 22. 9-14.
3. Common Core Curriculum for Border and Coast Guard Mid-Level Training in the European Union. Warsaw, Poland: Plac Europejski 6, 2019.
4. Regulation (EU) 2016/1624 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016 on the European Border and Coast Guard URL: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/65db3442-7bcf-11e6-b076-01aa75ed71a1/language-en>
5. Sectoral Qualifications Framework for Border Guarding (volume 2), Warsaw, Poland: Rondo ONZ 1, 2013.

UDC 37.01/.09/811.111

Natalia Benkovska
**Associate professor, PhD in Pedagogical Sciences,
Institute of Naval Forces of NU «OMA»
Odesa, Ukraine
gleyzern@ukr.net**

SOME APPROACHES IN TEACHING ENGLISH ON-LINE

The realities of our lives actualize the need for constant self-development and improvement of our own professional training. In addition to classroom activities, where there is a process of knowledge transfer or professional development, there are various forms of learning that expand the possibilities of classroom work. One of these types of organization of the educational process is e-learning, which allows you

to get many benefits through the use of extensive information and communication technologies, including the Internet.

Modern educational institutions are increasingly appealing to online distance learning courses to save time and study areas. Training programs based on the use of the Internet does not require the use of classrooms for training, they can be accessed at any time, and allow students and instructors to work independently. Despite these advantages, there are many problems associated with these courses, which potentially affect their successful implementation.

Key words: teaching english on-line, specific resources, learning materials, to update, modifications.

ДЕЯКІ ПІДХОДИ В НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ОН-ЛАЙН

Реалії нашого життя актуалізують потребу у постійному саморозвитку та вдосконаленні власної професійної підготовки. Крім аудиторних занять, де відбувається процесі передачі знань або розвиток професійних здатностей, існують різноманітні форми навчання, які розширюють можливості аудиторної роботи. Одним із таких видів організації навчального процесу є електронне навчання, що дозволяє отримати багато переваг за рахунок використання широких можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема мережі Інтернет.

Сучасні навчальні заклади все частіше звертаються до он-лайн курсів дистанційного навчання, щоб заощадити час та навчальні напрямки. Навчальні програми, засновані на використанні Інтернету, не вимагають використання навчальних кабінетів для навчання, вони можуть бути доступні в будь-який час і дозволяють студентам та викладачам працювати самостійно. Незважаючи на ці переваги, з цими курсами пов'язано багато проблем, які потенційно можуть вплинути на їх успішне впровадження.

Ключові слова: викладання англійської мови в режимі он-лайн, спеціальні ресурси, навчальні матеріали, оновлення, модифікації.

RELEVANCE (ACTUALITY) OF THE CHOSEN TOPIC OF THE RESEARCH. New conditions of professional training of future specialists in higher educational establishments are due to rapid technological development and changes in approaches to teaching and learning, provide effective implementation of educational programs, simplification of student-teacher communication through the introduction of non-traditional methods characterized by flexibility of innovative learning technologies. Along with information technology, the Internet is becoming one of the most important economic and democratic means of teaching and educating student youth.

The widespread use of Internet technologies allows you to design and use a new generation learning environment that is realistic, authentic and attractive. The use of computer technology, in particular the Internet, significantly expands the learning opportunities available to both students and teachers.

PURPOSE AND OBJECTIVE OF THE RESEARCH. The purpose of the article is to identify the main advantages and problematic issues of teaching English on-line at the present stage.

RESEARCH RESULTS AND DISCUSSION. One of the biggest advantages of the latest technologies in language learning is the ability to use multimedia to adapt learning materials to the needs and levels of preparation of students.

For example, teachers can update audio and video materials, adding subtitles, repetitions of concrete sections, the necessary questions to the topic. Such modifications turn the records into available resources for introducing authentic material and cultural context. Teachers can also add annotations to written texts and the necessary interpretations and translations of some words and phrases.

The use of the technology of modification of authentic texts allows students to study the necessary educational material in accordance with their own language abilities and skills.

Teachers should give students specific tasks based on specific resources, such as completing web questionnaires, the answers to which they should look for on the thematic websites. Such tasks allow students to develop cultural and linguistic abilities and skills, as well as to prepare for certain activities, such as creating a presentation, website, posters, etc. For example, students can answer questions about today's events using newspaper articles and messages; get information about travel through official travel websites, blogs, magazine resources; compare prices for goods and services through advertising; study pop culture based on talk shows and music videos.

Each student can have separate tasks for work, and in the process of their performance – to communicate with each other and create joint posters and presentations for the whole group. Tasks of this type are interesting and attractive, they are aimed at cooperation between students, independent work, as well as to expand the horizons and knowledge of the student.

However, there are disadvantages of this type of training. Creating assignments for students on websites takes a lot of time from teachers. This is especially noticeable only at the initial stage of working with the site, when you need to fill it with the necessary tasks. In the future, teachers simply check that websites and web quests remain functional as students learn and work with them.

Teachers are required to provide students with links to a large number of additional resources for learning English. A course such as bibliography is very useful for students because it gives free access to language learners to basic language resources. Thus, teachers should provide students with links to the necessary pedagogical materials (textbook website, language learning websites, language learning games); teaching aids (dictionaries, thesauri); authentic materials (popular newspapers, radio stations, websites); communication tools (chat rooms, blogs, wikis). When teachers provide such materials,

students have the right to determine when they can be used most effectively [1, p. 327]

Important tasks for students are listening to audio recordings to understand English text, as well as watching English video. Teachers create special tasks for students, such as, for example, a short recording of the listened text, determining whether the statements are correct or incorrect, answers to questions to the listened text, etc. In addition, teachers can use audio and video recordings to provide information to students about the course and for ads.

The task of teachers is to create means of synchronous and asynchronous communication easily accessible to students. After all, students need to see if their classmates and teachers are available to communicate online. Students most often use Yahoo Messenger or Google Chat.

Quite a useful task for students is to create blogs and work with them. A blog is an Internet tool that you can use to publish material. Learning material from blogs helps students master the language better. Blogs can also include multimedia and be a reflective source, like a journal where students can track their own learning progress. The blog can be used as a forum to discuss cultural and educational issues.

CONCLUSIONS AND PROSPECTS OF FURTHER SCIENTIFIC RESEARCH. In our research, we have showed that the problem of effective English distance learning requires considerable attention and research. Prospects for further new scientific research are to study the theoretical and practical aspects of distance learning of English, and the development of effective distance learning courses.

REFERENCES

1. Barlett N. J. D. A double shot 2% mocha latte, please with whip: Service encounters in two coffee shops and at a coffee cart / N. J. D. Barlett / In M. Long (Ed.), *Second Language Needs Analysis*. – Cambridge : Cambridge University Press. – 2005. – P. 305–343.

Lyubov Bobchynets
**Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at Department of Romance
and New Greek Philology and Translation,
Kyiv National Linguistic University,
Kyiv, Ukraine
blinfo@ukr.net**

TERMINOLOGY OF COGNITIVE BEHAVIORAL THERAPY IN ENGLISH AND SPANISH

This research is focused on the lexical semantic peculiarities of Cognitive Behavioral Therapy terminology in English and Spanish. We suggest a lexical semantic classification of the mentioned above terms in English and Spanish and define their main structural characteristics. The structural analysis revealed nominative character of the studied terminology which is conditioned by nominative one-word or two-word terminological units. Abbreviations in English and Spanish do not coincide as the Spanish equivalents represent translation. Metaphors are included in terms of CBT to facilitate the communication between psychologists and clients, vividly representing some client's distortions or misperceptions. The tendency to use compound words to denominate addictions are characteristic of Spanish terms, whereas in English two-word clusters are mainly used. Future studies may be dedicated to translatability / untranslatability of CBT terms from English into Spanish and other languages, compiling multilingual dictionaries of psychological terms to improve international communication between specialists in Psychology.

Key words: terms of CBT (cognitive behavioral therapy), emotional states nominations, terms of addictions, metaphor in CBT, lexical semantic classification of CBT terms

ТЕРМІНОЛОГІЯ КОГНІТИВНО-ПОВЕДІНКОВОЇ ТЕРАПІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА ІСПАНСЬКІЙ МОВАХ

Дослідження присвячено лексико-семантичним особливостям термінології когнітивно-поведінкової терапії в англійській та іспанській мовах. Запропоновано лексико-семантичну класифікацію вищезгаданих термінів в англійській та іспанській мовах і визначено їх основні структурні властивості. Структурний аналіз виявив номінативний характер досліджуваної термінології, що обумовлено іменниковими одно- або двослівними термінологічними одиницями. Аббревіатури в англійській та іспанській мовах не співпадають, оскільки іспанські еквіваленти є перекладом. Метафори, що входять до складу термінології КПТ, використовуються для полегшення комунікації між психологами і клієнтами, образно представляючи викривлене і неправильне сприйняття клієнтом реальності. Іспанській мові властива тенденція вживати складні слова для номінації адикцій, у той час як в англійській мові використовуються переважно двослівні кластери. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення перекладності / неперекладності термінів КПТ з англійської на іспанську та інші мови, укладання багатомовних словників психологічних термінів для сприяння міжнародної комунікації між спеціалістами з психології.

Ключові слова: терміни КПТ (когнітивно-поведінкової терапії), номінації емоційних станів, терміни адикцій, метафора в КПТ, лексико-семантична класифікація термінів КПТ.

RELEVANCE (ACTUALITY) OF THE CHOSEN TOPIC OF THE RESEARCH. Cognitive behavioral therapy (CBT) is a psychological method of treating mental health problems, such as depression, anxiety, stress, panic, anger, addictions and different disorders: eating disorders, sleep disorders, phobias, etc. In nowadays pandemic situation cognitive behavioral therapy is one of the effective means of helping people suffering quarantine depression because of isolated style of life, loss of job, the necessity to work in a stressful

changing world. Two of the earliest forms of Cognitive Behavioral Therapy were Rational Emotive Behavior Therapy (REBT), developed by Albert Ellis in the 1950s, and Cognitive Therapy, elaborated by Aaron Beck in the 1960s. A. Beck labeled "automatic negative thoughts" and developed the process of cognitive therapy [1, p. 657].

The development of scientific and professional terminologies and the necessity of unification of terminology in our globalized world are crucial points to contribute to successful international communication between scientists and specialists.

M. Casas Gómez proposes a very useful idea of creation the terminographic resources which would comprise not only definitions of terms, but also possible contexts of their uses, their synonyms in different scientific schools, their equivalents in other languages [3, p. 2]. We totally agree that such global digital terminological resource is of great use to understand lexical semantics of a terminological unit and to enable the correct use of it in professional or scientific contexts. It is very important to study lexical semantic variations of terms, as it would help avoid misinterpretations and misunderstanding in international communication. Nowadays lexical semantic is a broad concept which includes syntagmatic dimension [2, p. 119].

As G. Fernández Smith represents in his scheme, lexical semantic studies in contemporary linguistics comprise traditional lexicology, word formation, semantic variation of lexicon, terminological units, relations between lexicon and syntax, neologisms, phrases [5, p. 69]. Translatability and the conceptual adaptation of certain terminological uses are of great practical value [6, p. 1361].

The popularity of CBT in modern psychological practice caused our interest to its terminology.

THE AIM OF THE RESEARCH is to suggest a lexical semantic classification of CBT terminology in English and Spanish and to reveal the main structural and semantic peculiarities.

METHODS. The research methods include lexical semantic and structural analysis, analysis of dictionary definitions.

The main idea of CBT is that our thoughts, emotions and behavior are interrelated. So, negative thoughts cause negative emotions and are further reflected in behavior. Here we have a vicious circle which is difficult to break. *Vicious circle* used in context of CBT is a metaphor with a terminological meaning. This vicious circle can be represented in a *cross-bun model* which represents one more metaphor to show the interrelation of four phenomena: thoughts, feelings, physical state and behavior.

CBT terminology comprises all the related to depression and anxiety states, representing a hyperonymy-hyponymy relations between the terms included in the lexical-semantic groups of depressive states, negative emotions, addictions and anxiety. Thus, depression may include minor emotional states: feeling useless or helpless / sentirse inútil. Addiction as a hyperonym comprises certain types of it, expressed by special terms: *addiction to gambling / ludopatía, addiction to drugs / adicción a las drogas, addiction to IT / ciberadicción*, etc.

As we can observe, English terms of addiction are mainly two-component clusters (*IT addict, drug addict, gambling addict*) and Spanish terms are compound words consisting of two stems (*ciberadicto, drogadicto, ludópata*).

We suggest lexico-semantic classification of terms of CBT (TCB – terapia cognitivo-conductual in Spanish) which include terminological nominations expressing:

- emotional states: *depression / depresión, anxiety / ansiedad, stress / estrés, rumination, self-compassion / autocompasión, self-discrepancy / autodiscrepancia*;

- thoughts expressed by people suffering depression and anxiety (negative or dysfunctional thoughts), the so called *automatic thoughts / pensamientos automáticos*: *I am useless / No sirvo para nada, I am ridiculous / Soy ridículo, they hate me / me odian, they will laugh at me / van a reírse de mí*, etc. (These are not terms, though such common expressions are typical for people suffering depression and anxiety, so in the frame of CBT they are perceived as distorted thoughts);

- cognitive distortions or errors: *arbitrary interfering / interferencia arbitraria, selective abstraction / abstracción selectiva, magnification / magnificación, minimization / minimización, overgeneralization / generalización exagerada, personalization / personalización, global labeling / poniendo etiquetas globales, bias / prejuicio* ;

- addictions: *gambling addiction / ludopatía, addiction to tobacco / adicción a tabaco, addiction to alcohol / adicción al alcohol, IT addiction / ciberadicción, addiction to shopping / adicción a las compras, etc.*;

- methods and materials to work with the clients: *diary / diario, thought-record worksheets / hojas de pensamientos, timeline / cronología (especially effective in CBT for older people), wisdom enhancement / mejora de la sabiduría*;

- behavioral approaches to face difficulties and solve the problems: *exposure / exposición, reinforcement / reforzamiento, reformulating thoughts / reformulación de pensamientos, positive affirmation / afirmación positiva*.

There are lists of terms which also include *irrational belief, rationality, rational-emotive imagery, shame-attacking exercises, stress-inoculation training, self-instructional therapy, therapeutic collaboration*, etc. [4]. This proves the hierarchy of CBT terminology, which, being a therapy itself, comprises some minor therapies.

Most of the terms in CBT are represented by nouns, proving the nominative character of the studied terminology. Metaphoric expressions, such as *vicious circle, cross-bun model* are also nominative phrases. Thus, the main function of the terms is denomination and characterization of emotional states, thoughts and behavior. According to the structure, most of terminological units are one-word or two-word terms of nominative character, consisting of a noun as a main word and an adjective as an attribute, which enables to precise the meaning of the noun.

It should be mentioned that it is not always easy to distinguish between depression and anxiety, therefore, there are complicated terms,

such as *self-discrepancy theory*, an alternative perspective to differentiate depressed people from anxious people [10]. “In depression, the discrepancy is between actual self and idealized self, whereas in anxiety the discrepancy is between *actual self* and *ought self*” [1, p. 659]. “The ought self includes the personal attributes we ought to possess with regard to duty, obligations and responsibilities” [7, p. 326].

CBT is one of the effective techniques used by psychologists and psychotherapists to improve the client’s psychological emotional quality of life. Concentrating on positive thoughts, searching for different points of view on the problem, trying to find out more than one way out of the difficult situation. The main idea of the therapy is focused on the internal resources, on the cognitive and behavioral possibility of the client to face the adversity and find other ways of perception of the situation and behavior. A therapist performs the role of a helper to the client’s better self-understanding and becoming aware of the possible solutions. Step by step the client is exposed to alternative behavior which would help solve the problem and gain emotional health, positive thoughts. People, suffering depression or anxiety, perceive many situations in their life through *dark glasses* (metaphor used to characterize negative thoughts and perceptions). The main aim is trying to persuade the client of other possible ways out, of the possible alternative thoughts. Timeline is a list of crucial events in patient’s life which he / she fulfills and then discusses with the therapist to find out strengths and weaknesses to plan further thoughts and behavior. As E. Watkins states, “Teaching people to be concrete thinkers enhances depression recovery and reduces self-criticism” [9, p. 57]. Analysing life events helps find some internal resources to face the adversity. CBT also treats bipolar disorder, obesity, obsessive-compulsive disorder [8].

The abbreviations used in English and Spanish are different, as they are translated: CBT (Cognitive Behavioral Therapy) in English and TCC in Spanish, OCD (obsessive-compulsive disorder) in English and TOC (trastorno obsesivo compulsivo) in Spanish. It should be mentioned that CBT terminology also includes terms of general psychology. The analysis of therapist-client speech may reveal some

synonyms or neologisms used in the context. We suggest that CBT is a dynamic terminological system which is constantly developing.

CONCLUSION. Lexical semantic analysis of CBT terminology revealed terms and metaphoric expressions close to common lexicon: fight or flight, cross-bun model, dark glasses, dark thoughts, vicious circle. Metaphors make speech of a psychologist more expressive and facilitates the client's understanding of his/her thoughts and feelings. CBT terminology is a hyperonymic-hyponymic hierarchy, represented mainly by nouns, thus, possessing nominative character. Structurally the studied terminology is one-word or two-word nominative terminological unit. CBT abbreviations are different in English and Spanish Contextual analysis may reveal some neologisms and synonymic use of terms.

Further studies may be focused on translatability / untranslatability of CBT terms and metaphors to other languages. CBT is very popular in Western Europe and the USA, therefore, the terminology is elaborated by English-speaking specialists. The problem of finding right equivalents in many languages may arise when compiling multilingual dictionary of psychological terms.

REFERENCES

1. Beck R., & Perkins T. S. Cognitive content-specificity for anxiety and depression: A meta-analysis. *Cognitive Therapy and Research*. 2001. 25(6). P. 651–663.
2. Casas Gómez M. “Acercamientos teóricos a la variación lingüística desde la semántica léxica”. *Revista Internacional de Lingüística Iberoamericana*. 28. 2016. P. 115–138.
3. Casas Gómez M. Conceptual Relationships and their Methodological Representation in a Dictionary of the Terminological Uses of Lexical Semantics. *Fachsprache*. Vol. XLII 1–2/2020. P. 2–26.
4. Cognitive Behavior Therapy Terms. Retrieved from <https://www.gallaudet.edu/~limgourn/terms6/html>
5. Fernández Smith G. Comunicación especializada y terminografía: usos terminológicos, relacionados con los contenidos y

perspectivas actuales de la semántica léxica. *Investigaciones actuales en lingüística*. 2017. Vol. II: *Semántica, Lexicología y Morfología*. P. 67–81.

6. García Antuña M. Las relaciones conceptuales en terminología. *Semántica léxica*. Número monográfico extraordinario de *RILCE. Revista de Filología Hispánica*. 2017. 33.3. Ed. Miguel Casas Gómez / Martin Hummel. Pamplona: Universidad de Navarra. P. 1359 – 1384.

7. Higgins E. T. Self-discrepancy: A theory relating self and affect. *Psychological Review*. 1987. 94 (3). P. 319 – 340.

8. Terapia Cognitivo-Conductual. Vértices psicólogos. 2019. Retrieved from <http://www.verticespsicologos.com/metodologias-terapeuticas/terapias-tradicionales/terapia-cognitivo-conductual/lasrozas-majadahonda-pozuelo-torrelodones-boadilla-galapagar-villalba-elescorial-madrid>.

9. Watkins E. R., Baeyens C., Read R. J. Concreteness Training Reduces Dysphoria: Proof-of-Principle for Repeated Cognitive Bias Modification in Depression. *Journal of Abnormal Psychology*. 2009. 118 (1). P. 55–64.

10. What is Cognitive Behavioral Therapy. Retrieved from <https://www.verywellmind.com/what-is-cognitive-behavior-therapy-2795747>

Nunu Bielkaniia
**Senior Teacher for
Foreign Languages Department
at Faculty of International Relations,
National Aviation University
Kyiv, Ukraine
nunu.bielkaniia@npp.nau.edu.ua**

Lidiia Svitych
**Senior Teacher for
Foreign Languages Department
at Faculty of International Relations,
National Aviation University
Kyiv, Ukraine
lidiia.svitych@npp.nau.edu.ua**

THE FEATURES OF PRAGMATIC COMPETENCE NEEDED BY EFL STUDENTS

The role of pragmatic competence in foreign language learning has been the subject of linguistic research for several decades. The present interest to this communicative competence is explained by increasingly strong demand for professionals, whose foreign language skills could contribute to organizations and businesses operating in multicultural environments. Therefore, the educators need to redesign or create the approaches which would engage students in purposeful use of linguistic components which make the part of pragmatic competence in EFL learning.

Key words: Linguistic competences, cross-linguistic components, pragmatic norms, language functions

ОСОБЛИВОСТІ ПРАГМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ, НЕОБХІДНІ СТУДЕНТАМ,ЯКІ ВИВЧАЮТЬ АНГЛІЙСЬКУ ЯК ІНОЗЕМНУ МОВУ

В тезах розглянуто роль прагматичної компетенції в навчанні іноземних мов. Ця тема є предметом лінгвістичних досліджень протягом декількох десятиліть. Нинішній інтерес до цієї комунікативної компетенції пояснюється дедалі більшим попитом на професіоналів, чиї знання іноземних мов можуть сприяти успішній діяльності організацій та бізнесу, що працюють у полікультурному середовищі. Отже, викладачам необхідно переосмислити або створити підходи, які б залучали студентів до цілеспрямованого використання лінгвістичних компонентів, які становлять частину прагматичної компетентності в навчанні англійської як іноземної мови.

Ключові слова: лінгвістичні компетенції, крос-лінгвістичні компоненти, прагматичні норми, мовні функції.

THE RELEVANCE OF THE TOPIC. The era of digital technologies opens unprecedented possibilities for the interaction with the multicultural world. The share of diverse communication with native and non- native speakers is growing rapidly. As a result, in practice foreign language learners encounter with a number of problems associated with the lack of the ability to analyze the causes of misunderstanding, to notice an interlocutor's speech intentions associated with non-verbal means of communication, to react properly, to select relevant language structures in order to achieve maximum mutual understanding. The relevance of the work lies in the area of fostering foreign language learners' communicative competences and raising their linguistic awareness. The analysis of EFL students' speech acts, their written outputs and social interaction styles reveals the cognitive gaps formed by conventional language instruction often based on applying approaches focused on the use of general grammar rules and thematic vocabulary. The ways of bridging this gap and helping EFL students make progress in using the target language effectively

need to be rethought and reconstructed and this can be done in cooperation with students themselves, considering the educational paradigm shift towards increasing availability of information, sustainability and student-centered methods of teaching.

Foreign language instruction in modern world is seen as a complex process comprising classical methods based on traditional approaches and novel ones focused on the use of IT resources and of a great deal of online educational platforms. Having in their disposal all possible tools for teaching, foreign language teachers find themselves facing even more challenges than they did in pre-Internet era. On the one hand, the internet gives them a free access to a vast array of materials, on the other hand, it constrains the educators' efforts to make students focus on purposeful immersion into the issues concerning language acquisition.

THE GOALS AND OBJECTIVES OF THE STUDY. The present work aims at drawing attention to the necessity of rethinking the concepts enabling students gain one of the communicative competences (CC), namely, pragmatic competence (PC).

RESEARCH RESULTS AND DISCUSSION. In general, PC is based on the principle of usefulness and is considered to be an important component of modern education. Helping students to understand the way pragmatic principles operate in other cultures, encouraging them to look for the different pragmatic or discoursal norms which may underlie national and ethnic stereotyping, is pedagogically necessary. Such techniques are desirable both pedagogically and politically [5].

Among other subjects Foreign languages instruction plays a particular role in helping learners to accommodate in modern world, as it deals with teaching both communicative and pragmatic competences.

These are the definitions of CC by Common European Framework of References for languages (CEFR): communicative language competence can be considered as comprising several components: linguistic, sociolinguistic and pragmatic. Each of these components is postulated as comprising, in particular, knowledge and skills and know-

how. Linguistic competences include lexical, phonological, syntactical knowledge and skills and other dimensions of language as a system, independently of the sociolinguistic value of its variations and the pragmatic functions of its realizations [2].

Language competence of an EFL student can be assessed by a variety of grammar and vocabulary tests, however, they will hardly reveal the real level of a learner's pragmatic competence until he or she employs their pragmatic ability in particular true-to-life situation. Accordingly, the general language rules a foreign language learner is supposed to apply for a target language acquisition do not guarantee an efficient communicative interaction unless there is involved a cross-cultural awareness between interlocutors. In other words, communication is influenced by cultural backgrounds and the social contexts in which people use language. The study of pragmatics is about the ability to use language in socially appropriate ways [1].

English language teachers are well aware of the importance of cross-cultural and cross-linguistic components of language instruction. They do take them into account when discussing in classrooms with their students the peculiarities in customs, habits and social norms in different cultures. Bearing in mind that English is a global language, teachers are supposed to equip their students with pragmatic skills which would enable them interact efficiently not only with native speakers but also with non-natives speaking English. This implies the skills of specific or pragmatic features like gestures, facial expressions, body language, eye contact, styles, registers, dialects and even silence. Pragmatic norms vary across languages, cultures and individuals. They are so deeply intertwined with our cultural and linguistic identities that learning pragmatics norms of another speech community, especially in adulthood, can be quite challenging. This is because culturally appropriate linguistic behaviours in the target language may differ in many ways from those in the first language [3].

The inconveniences a foreign language learner might experience in employing pragmatic competence of the target language could be caused by many reasons:

- 1) speakers are from different backgrounds (age, culture, status)
- 2) lack of vocabulary and grammar knowledge
- 3) lack of communicational practice in the target language
- 4) internal reasons: mood, peculiar features of people engaged in conversation (shyness, public speaking anxiety, some defects of pronunciation)
- 5) external conditions: spontaneity of speech, unfriendly atmosphere.

With the arrival of technological means assisting in education and especially translation service, such as Google translate and many alike, foreign language learners might be misled by the perception that there is not much sense in going deep into pragmatics given that the translation of any necessary lexical unit, a whole phrase or even a paragraph can be obtained in a second by one click. As a matter of fact, this happens quite frequently, which means that the norms of academic integrity are severely violated. Foreign language learners often fail to admit that literal translation or inappropriate expressions might cause misunderstanding and ambiguity especially in formal English or occasions related to negotiations, meetings, complaints, apologies.

Consequently, the instruction in pragmatics ought to take place at all levels of teaching a foreign language. As we know, even greetings require a certain choice of expressions depending on the addressee and the situation. In his guidance on Pragmatic Activities for the Speaking Classroom Joseph Siegel gives the following introduction to his work: “Being able to speak naturally and appropriately with others in a variety of situations is an important goal for many English as foreign language (EFL) learners. Because the skill of speaking invariably involves interaction with people and using language to reach objectives (e.g., ordering food, making friends, asking for favors), it is crucial for teachers to explore activities that help students learn the typical ways to express these and other language functions” [4].

Young people nowadays spend in average 2-3 hours socializing on the Internet, sharing their opinions and experience on national and international levels. Apparently, they communicate using informal style,

slang and dialects not being aware that they practice their pragmatic skills. This is, without a doubt, a positive effect of the self-study approach. To make the most of this input, teachers could challenge their students with assignments which would make them analyze the linguistic content of a newly learned word or phrase.

In particular, the students should be exposed to multiple audio activities with specially designed pre-listening tasks, where they can predict what language is supposed to be used in conversations and define what register or non-verbal means could be employed by the speakers in different contexts. Listening to the authentic conversations as well as the students' intended speech is followed by teachers' questions aimed at engaging students into the analysis of the pragmatic elements they noticed. The teacher points out all pragmatic failures and encourages students to rethink the relevance of their utterances, explaining the multifunctional aspect of situational expressions, their types and factors of variability, attracting attention to the importance of acquiring and using pragmatic competence.

At the same time there is a need to focus learners on differences between formal and informal styles, academic and business discourses and many others according to the disciplines the university students are majoring in.

The functional aspect of languages has been studied by many linguists, in particular - by D. A. Wilkin, who wrote "What are the notions that the European learner will expect to be able to express through the target language?" It therefore represents a notional or semantic approach to the construction of syllabuses. It should be possible to establish what kind of thing a speaker needs to say, what situational constraints will be operating and, from these, what linguistic forms are suitable for the encoding of his message." [6]

CONCLUSION AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH. Enabling students to acquire pragmatic competence in English language is seen by the authors as an important approach in developing EFL students' communicative skills by focusing on the appropriate use of language means. This aim can be achieved by

encouraging students identify and analyze language patterns in authentic materials comprising speech acts related to particular situations, by designing assignments which promote the development of pragmatic skills, i.e. raising the EFL students' linguistic awareness.

REFERENCES

1. The Common European Framework in its political and educational Context. Retrieved from: <https://rm.coe.int/1680459f97>
2. Learning and teaching pragmatic. Retrieved from: <https://oupeltglobalblog.com/2018/10/03/learning-and-teaching-pragmatics/>.
3. Pragmatic Activities for the Speaking Classroom. Retrieved from: https://americanenglish.state.gov/files/ae/resource_files/etf_54_1_pg12-19.pdf
4. Eslami-Rasekh, Zohreh; Eslami-Rasekh, Abbas; Fatahi, Azizollah. The Effect of Explicit Metapragmatic Instruction on the Speech Act Awareness of Advanced EFL Students. *TESL-EJ. The Electronic Journal for English as a Second Language*. 2004. Vol.8, №. 2. Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1068089.pdf>
5. D. A. Wilkin. An investigation into the linguistic and situational content of the common core in a unit/credit system. Strasburg, 1972. P.2 Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED082545.pdf>

Tetiana Vakulenko
Ph.D. in Philology, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine
tatiana9v@gmail.com

ESP TEACHING STRATEGIES

The article provides substantiation of the methodology of teaching ESP to not language learners on the basis of specialized English authentic texts. Special attention is attached to students' needs analyses, principles of selection of learning materials, peculiarities of training the main language skills (reading, writing, listening and speaking). The activity of reading may require such strategies as skimming (obtaining the gist of a passage) and scanning (picking out the main points). The purpose of the activity of writing may be to train students in the writing of scientific discourse or to record facts for future reference. The learners may develop their writing skills when writing reports, descriptions, letters or note-taking. ESP learners need to develop listening skills to understand what is being said in tutorials, seminars and lectures.

Key words: subject-specific and common-core approaches to teaching ESP, language skills (reading, writing, listening, speaking), highly technical terms, subtechnical terms, semi-technical terms, scanning, skimming, specialized authentic texts.

СТРАТЕГІЇ ВИКЛАДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті обгрунтовано методику викладання професійно орієнтованої англійської мови студентам нефілологічних факультетів на основі фахових автентичних текстів. Особлива увага приділяється аналізу потреб студентів, принципам відбору

навчального матеріалу, особливостям навчання основним мовним навичкам — читанню, письму, аудіюванню та говорінню. Для розвитку навичок читання професійних автентичних англомовних текстів знадобляться такі стратегії, як *skimming* (читання з метою розуміння тексту) та *scanning* (читання з метою виділення основних моментів). З метою розвитку навичок письма у професійній сфері доцільними вбачаються виконання таких завдань, як написання наукових доповідей, конспектування лекцій з професійних предметів, прочитаних викладачами, які є носіями англійської мови. Для удосконалення навичок студентів в аудіюванні викладачам професійної англійської мови варто підібрати матеріали для аудіювання і розробити систему вправ для закріплення цих навичок.

Ключові слова: загальний та предметний підходи до викладання професійно орієнтованої англійської мови, мовні навички (читання, письмо, аудіювання, говоріння), субтехнічні терміни, технічні терміни, фахові автентичні тексти.

THE OBJECT of the article is teaching of ESP to students of Natural Sciences faculties.

THE SUBJECT of the article are the principles of materials selection for ESP students (who study at Natural Sciences faculties) as well as methods of teaching the main language skills (reading, writing, listening, speaking) on the basis of specialized English authentic texts.

THE AIM of the article is to provide theoretical substantiation of effective methodology of teaching ESP on the basis of specialized English authentic texts.

Topicality of the article is caused by insufficient elaboration of principles of materials selection for the ESP course and of methodology of teaching of the main language skills.

There are three main aspects of ESP programmes: English for Occupational Purposes (EOP), English for Academic Purposes (EAP) and English for Science and Technology (EST). EOP is taught in a situation in which learners need to use English as part of their work or

profession. EAP is taught generally within educational institutions to students needing English in their studies. The term EST presupposes a stock of vocabulary items, grammatical forms and functions which are common to the study of science and technology. Scientific English uses the same structures as any other kind of English but with different distribution. There may be more passives and more complex nominal groups, grammar may be used in specific ways and reference to a general English grammar may not be helpful. The learner may look beyond the grammatical level to what function the structure has in the text from which it is taken. When a scientist writes or speaks, he is performing such acts as: drawing conclusions, generalizing, hypothesizing, defining, classifying. The learner has to be taught how to recognize these functions and how to produce the appropriate grammatical form to express a particular function.

The language teacher's task is to teach language, but he or she may be lacking in specialist knowledge when faced with specialist texts. The teacher's role here is to teach both language and content, with or without the cooperation of specialist subject teachers.

ESP teaching requires texts which may be authentic and simplified. *Authentic texts* may be written for specific audience (not for language learners) and their purpose is the communication of subject content rather than the use of language. Texts *simplified* from original sources often lose some meaning after simplification. The decision which texts to choose depends on the relationship between the conceptual and the linguistic competence of the learner. If both concepts and language are at a low level, simplified materials may be used. In this case, texts taken from elementary science books may be preferable to texts which have been simplified. If the conceptual knowledge of the learner is higher than his linguistic level, there is a strong case for using authentic materials appropriate to his conceptual level. However, much support should be provided for the linguistic content by offering explanations in the learner's first language. If language learners are being taught English and mathematics at a low level, then texts could be

taken from books written for native speakers of English studying a course of mathematics in the first year.

An ESP teacher may choose between the subject-specific approach (materials are taken from the learner's subject area) and common-core approach (texts and topics are taken from outside the learner's subject). Subject-specific approach may not be effective, if the students are a mixed group in terms of their subject speciality. In such cases, a common-core approach is preferable, drawing on texts and topics of semi-technical nature. Having initially applied a common-core programme, teachers may subsequently provide further specialist study for sub-groups. Sometimes learners may become irritated by being imposed to work with texts which they regard as irrelevant to their needs. When the students themselves demand specificity rather than generality, subject-specific approach may be both desirable and feasible.

Each subject speciality has its own vocabulary. What can cause problems for the learner are the sets of highly technical terms, semi-technical words and subtechnical vocabulary. Semi-technical words often change their 'normal' meaning when put into a specialized context. Examples of such words are: *force*, *current*, *interest*. In addition, much technical vocabulary is typified by compound nouns and by many words with 'scientific' prefixes or suffixes, such as *ante-*, *poly-*, *-valent*, *-fer*.

Highly technical terms arise in the specialist classes, but the language teacher will have to be prepared to familiarize himself with the subject concerned. Symbols and formulae form part of a learner's knowledge of the subject matter of his speciality and are not, therefore, of direct concern to the language teacher. It may be part of the language teacher's job to give practice in transferring from the written to the spoken form or vice versa. The inability of English language learners to verbalize and recognize algebraic and chemical formulae is often cited by subject teachers as a major bloc to progress.

Subtechnical vocabulary consists of those words which are not specific to a subject speciality but which occur regularly in scientific and technical texts — e.g.: *reflection*, *intense*, *accumulate*, *tendency*,

isolate, dense. Learners frequently find difficulties in understanding such words. One reason why subtechnical vocabulary can prove a problem to the learner is that words commonly met in ‘general’ English take on specific meaning within a scientific or technical context. The learner may know the ‘general’ meaning already and may be confused when he meets it in a context with a different meaning. Examples of such words are: *conductor, resistance.*

There are two aspects of vocabulary teaching which are of special importance in ESP: the study of word formation, and word relationships. The study of word formation can be divided into two main areas: the meaning of prefixes and suffixes, and the identification of word classes, such as noun, verb, modifier. Many items of specialized vocabulary, both technical and semi-technical, are made up of a root plus a suffix or a prefix deriving from Greek and Latin, such as *mono-, neo-, hyper-, -logy, -meter, -ate.* It can be useful for a student to be able to guess at the meaning of the word by using his knowledge of the meaning of a prefix or suffix. Exercises to teach the use of prefixes and suffixes may take the form of explanation, e.g.: *derma-(t)* — refers to the skin; *-itis* — means inflammation, *dermatitis* — means inflammation of the skin. Further exercises giving learners other words with the same prefixes or suffixes and with the aim of seeing whether the meanings can be deduced, may be devised. The word analysis example of *dermatitis* could lead a student of English for Basic Medicine on to explanation of *tonsillitis, bronchitis, meningitis, appendicitis,* and other complaints.

An ability to identify whether a word is a modifier, a noun or a verb can be used when deducing the meaning of the text. Suffixes often give clues to the grammatical function of a word: modifier — *-al, -ive, -ful;* noun — *-age, -er/-or, -ity;* verb — *-ify/-efy, -ise/-ize, -er.* Such suffixes can carry a meaning which may help in decoding, thus: *simplify* = *to make simple;* *recorder* = *an instrument which records / somebody who records.*

Words should not be taught in isolation but exercises should be devised to try to exploit their relationships with other words. Examples

of such exercises may be: to find the words with similar or opposite meanings. ‘Odd word out’ exercises may also be helpful, and may be attempted by groups of students working together, e.g.: Decide which word does not belong in the group and give reason for your choice: *cylinder*, *cone*, *pyramid*, *circle*. (Answer: an odd word is *circle*, because a circle is a plane figure which has only two dimensions — length and width, while the words *cylinder*, *cone* and *pyramid* are used to denote solid figures which have three dimensions — length, width and thickness).

The main language skills are, of course, reading, writing, listening and speaking. A sample teaching unit might consist of: priming of the reading topic by discussion; reading of the text with a task clearly defined; a transfer exercise with the relevant information extracted from the text and written up in note or tabular form; discussion of individual/group results, final version written up in full.

The activity of reading may require such strategies as skimming (obtaining the gist of a passage) and scanning (picking out the main points). The student must be able to change his reading strategy and speed to suit his purpose. He may have to skim a text rapidly to find out whether it would be of use to him. Thereafter he may scan more slowly, reading more thoroughly to extract the specific information he requires. Many learners do not have this capacity to change their reading strategies and may have to be eased away from inefficient word-by-word approach to reading a text. This can be achieved by imposing time limits on reading assignments and by improving students’ guessing strategies. At each level the reader has expectations and will predict from the signals what is coming next in the text. A correct prediction means successful comprehension. Initially, the signals will take the form of titles, the contents page, and the index and chapter headings. Within the chapters, there will be headings, sections and sub-sections, numbering and paragraph indentation — all of which signal the organization of the text.

ESP students need training in reading skills. The following exercise in skimming may be given to the bank employees e.g.: you are

the manager or manager's secretary at your bank. In 30 seconds, read the letter and decide whether to throw it in the waste-paper basket or to read it more closely and draft a reply.

Writing also has its purpose, as well as reading. The purpose may be to train students in the writing of scientific discourse or to record facts for future reference. The learners may develop their writing skills when writing reports, descriptions, letters or note-taking. Note-taking is a difficult skill to master even for native speakers of English and one which requires much practice. It is essentially a three-part process. At stage 1, the listener or reader must comprehend the message he is receiving. At stage 2, the listener or reader selects what he thinks is relevant for his purpose and writes down the content of the message in the form of notes. At stage 3, the notes are used for their final purpose. This may be to revise for an examination, to give a talk, or to use the notes for expansion and incorporation into an essay.

Stage 1 implies that a note-taking course is also practicing reading and/or listening skills. Note-taking can often be used as a check that comprehension has taken place. At stage 2 a number of techniques and strategies can be introduced. Firstly, ways of simplifying language can be practiced. These can take the form of common abbreviations. Many substances and units of measurement can be reduced. Some phrases have a standard abbreviated form when written (*and so on — etc.; compare — c.f.; that is — i.e.*). Words for numbers can be reduced for figures. Any note-taking course should allow the learner to develop his own personal abbreviations and strategies, if they are effective and serve their purpose. The efficacy of any note-taking system is measured by the degree of success in stage 3, when the learner comes to read back over the notes and expand them to their full form. If he is unable to make sense of them or too much ambiguity arises, then the notes have not served their purpose of preserving the content of the message.

There are a number of situations for which learners need to develop listening skills. They may need to listen and react appropriately in social situations with friends, colleagues and strangers. They may need to listen over the telephone as well as face to face. In more formal

academic settings, students will need to understand what is being said in tutorials, seminars and lectures.

Many students, for whom English is not a native language, find great difficulty in the understanding of lectures in English. Following a lecture is particularly difficult since a listener, unlike the reader, cannot control the flow of information and hence his processing of it. A reader can vary his reading speed, can stop, reflect or reread, but a listener is at a great mercy of the speaker. There is no means of stopping a lecturer to ask for clarification, as for most lecturers this would be breaking the customary rules.

A lecturer may use various signals from the audience, such as their facial expression and gaze, to interpret how well his message is being understood, and a sensitive lecturer will adapt his message on receiving any signs of lack of comprehension. Very often his phrases such as *Any questions? Or Is that all right?* do not invite a response from the listeners, in reality, they are used as markers to initiate a conclusion and the beginning of a new section in the lecture.

Lectures contain a number of useful features which will assist comprehension. Firstly, there is the use of intonation and pausing to indicate the beginning and ends of various sections in the lecture, and to signal sense groups within these sections. Stress is also used indicate the part of the message that is to be interpreted as new or important information. Often stressing will indicate a speaker's attitude towards something which is being said. Students should be given practice in picking out such stressed words.

Another aid to comprehension lectures may be repeating or rephrasing of what they have said and students should be trained to listen out for these repetitions, which may be word for word repetitions, synonyms or explanatory statements introduced by *that is, in other words*.

A third aid to comprehension is the lecturer's use of diagrams and drawings, which are often made while talking, to illustrate a particular point. These are non-verbal features of lecturing and within this category can be included the gestures and movements of the lecturer

himself to reinforce important points of information. One of the most difficult problems for non-native speakers of English is that, in speech many contracted forms are used, such as *can't*, *don't*, *we're*. Also considerable use is made of 'weak' forms, for example, unstressed prefixes such as *in-*, or *un-* and modals which are often not heard or misunderstood. It is useful to use a gapped exercise, with the text having blanks (corresponding to the weak or unstressed forms) which the listener has to fill in. This leads him to concentrate on just those weak forms which he finds confusing.

A further problem is that the listener is likely to be exposed to a range of accents and lecturer styles. Some lecturers may have a fast delivery speed, which will impede comprehension more than somebody who lectures at a slower pace. Lecturers also use informal language and colloquialisms while speaking, which can confuse non-native speakers who are used to the formal scientific vocabulary of the textbook.

ESP students may need to listen in many other situations. Possible problem areas in listening include: listening on the telephone (businessmen, secretaries, etc.; the absence of visual clues makes comprehension doubly difficult); listening in seminars (contributions may be at many different levels); listening to specialist radio and TV broadcasts; listening in meetings; listening to other non-native speakers; listening to non-standard varieties of English. In all of these cases the teacher will have to identify his students' purposes in listening and may well have to devise exercises to suit these purposes. Modern portable audio recording and reproducing equipment is a vital aid to the teacher who can use it to obtain samples of authentic language to work on with his students. Open University and schools broadcasts on BBC radio and TV can usually be copied, for educational purposes, and are valuable sources of listening materials.

CONCLUSIONS. To sum up, the ESP teacher is expected to carry out and interpret a needs analysis for a group of individuals, to design a syllabus for a class and to select and adapt learning materials for a class. If he finds no materials suitable or adaptable to the needs of a particular class he will have to select and exploit the necessary texts and to write

suitable exercises. He may also be required or advised to team-teach with subject specialist.

The aim of our further work in this area will be to offer some immediately accessible guidelines for materials writing and to provide examples of exercise types on which teachers can build.

REFERENCES

1. Carver D. Some propositions about ESP. *The ESP Journal*, 2, 1983. – pp. 131-137.

2. Dudley-Evans T., St John M. J. *Developments in English for Specific Purposes. A multi-disciplinary approach* / T. Dudley-Evans, M. J. St John. – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – XV p. – 301 p.

3. Flowerdew J., Peacock M. *Issues in English for Academic Purposes* / J. Flowerdew, M. Peacock // *Research Perspectives on English for Academic Purposes*. - Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – P.8-24.

3. Hutchinson T., Waters A. *English for Specific Purposes: A Learner-Centered Approach* / T. Hutchinson, A. Waters. – Cambridge: Cambridge University Press, 1987. – 184 p.

4. Hyland K., Hamp-Lyons L. *EAP: issues and directions* / K. Hyland, L. Hamp-Lyons // *Journal of English for Academic Purposes*. – 2002. - № 1 – P. 1-12.

ВойткоТетяна Владиславівна
канд.філ.наук, доцент кафедри іноземних мов
ФМВ НАУ
м. Київ, Україна
tetyana_voytko@ukr.net

ТИПОЛОГІЇ ЛАНЦЮЖКІВ ВТОРИННОЇ НОМІНАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ СПЕЦІАЛЬНОГО ДИСКУРСУ

При дослідженні найменувань увага лінгвістів зосереджується насамперед на їх кількісних і якісних характеристиках. Будь-яка одиниця мови, використана для номінації, підпорядкована комунікативній функції мови. Ця функція найменувань у нашому випадку в спеціальному дискурсі значно впливає на вибір номінації. Особливості функціонування номінації визначають її характер, семантичний тип, обсяг закладеної в ній інформації. У появі нового найменування бере участь ще одне або й більше найменувань, які вже існують у мові. В нашому дослідженні, ми досліджували термінологічну номінацію, яка завжди вторинна по відношенню до загальної номінації. У загальноповсякденній мові майже все давно названо. У спеціальному дискурсі постійно потрібні нові назви, тому й вторинні найменування використовуються більше.

Ключові слова: номінація, спеціальний дискурс, семантика, номінативний ланцюжок, термінологічна номінація, компетенція, словосполучення, вторинна номінація.

TYPOLOGIES OF THE SECONDARY NOMINATION CHAINS ON THE EXAMPLE IN SPECIAL DISCOURSE

The attention of linguists focuses primarily on their quantitative and qualitative characteristics during studying the nomination. Any language unit that is used for nomination, is subject to the communicative function of language. This function of names in our case

in a special discourse significantly influences the choice of nomination. Features of the functioning of the nomination determine its nature, semantic type, the amount of information that it involves. One or more nominations that already exist in the language take part in the appearance of a new notion. In our study, we investigated a terminological nomination that is always secondary to the overall nomination. In common language, almost everything has been named. The special discourse constantly needs new notions, so secondary names are used frequently.

Key words: nomination, special discourse, semantics, nominative chain, terminological nomination, competence, phrase, secondary nomination.

RELEVANCE OF THE CHOSEN TOPIC OF THE RESEARCH. The English nominative unit in the process of creating a statement is realized not in isolation, but as a part of a certain communicative structure, due to both the requirements of the language system and the situation of communication in the special discourse.

The actuality of the topic is due to the importance of the problems of the typology of nominative chains in special discourses.

PURPOSE AND OBJECTIVE OF THE RESEARCH. The purpose of this work is to establish the typology of nominative chains in the structure of the special financial discourse. Conceptual ideas in the field of nomination are presented by the works of N.D. Aryutyunova, T.V. Bulygina, V.G. Gak, O.S. Kubryakova, G.V. Kolshanskyi, S.S. Maslova-Loshanska, I.M. Mykytyuk, J. Parandovskyi, V.M. Teliya, A.A. Ufimtseva.

RESEARCH METHODOLOGY (MATERIALS AND METHODS). The method of analysis of this article includes some steps. They are determined by the subject of research and the tasks set in the work, the solution of which is necessary to achieve the goal of the study. The first stage is the collection of factual material and cognitive analysis of nominations in a special discourse and the second is the study of distributive analysis of nominations in English. Thus, each

method covers a specific aspect of the nomination study that requires detailed investigation.

RESEARCH RESULTS AND DISCUSSION. Semantic and structural onomasiology performs traditional tasks and converges with word formation, its tasks are systematization and typology of nominative units, types of nomination, analysis of the interaction of semantic and nominative aspects of language, interpretation of onomasiological structures in projection on the meaning of language units [2].

Structural onomasiology offers a traditional differentiation of the nominative tasks: primary, which represents the emergence of a new form of designation of objects or concepts or mental phenomena and mental activity of the person; secondary, which has a certain relation not only to the sphere of concepts, but also to the sphere of words, i.e. fixes new meanings on the nominative units available in the language. The methods of secondary nomination differ depending on the mechanism of obtaining the sign of new values and the nature of the relationship "name - denotation".

Thus, in the works of E.S. Kubryakova, V.N.Teliya and others, the primary nomination means the designation of objects with the help of individual words or phrases. According to the definition of V.G. Gak, nomination is "the process and result of the name, in which linguistic elements are correlated with the objects they denote" [1]. The unit used in its primary function to name an object under certain conditions is called the primary or direct nomination. With language asymmetry, the same shape can be used to denote other objects or to perform other functions. Accordingly, this object may be given a different name. So for example:

The right proportions between supply and demand, prices, range and quality of goods offered, competition, purchasing power of our salaries or wages are strictly connected with sound economic conditions in the country. But economy is a complex mechanism and all of its elements should function properly at the same time. It only some of

them are as they should be; we can neither expect economic stability nor prosperity for the people [5].

Economy → a complex mechanism: budget is a plan of future incomes and expenditures. The state has its budget, a company has its budget and we also have our family budget. We may say that it is a plan of money coming in and going out [6].

A budget → it → a plan of money.

Thus, as you can see, the same concept can be denoted by the names of different internal forms. So the notion *budget* is replaced by the pronoun *it* - it is a pronoun nomination, so the phrase - *a plan of money*. Schematically, you can denote Noun + Pronoun + Phrase. However, the meaning is not lost.

Second, aggressively pay off your credit cards. Credit cards can be a huge drain on your income simply because of interest. Most card payment plans are set up so that your minimum payment is only slightly larger than your monthly finance charge [5].

Nominative sentences, which are means of special discourse secondary nomination, are in some dependence on the co-reference name in the sentence of the primary nomination. This dependence is shown, firstly, in the fact that the choice of the name of a denotative status in a sentence of secondary nomination is limited to the syntactic position of the co-referential name in the sentence of primary nomination, and secondly, that the semantic type of co-referential name in the sentence of primary nomination choice between identical name, synonym and variable name in nominative sentences along with the secondary nomination.

Terminological nomination is always secondary to the general nomination. Analysis of the concept of discourse through the prism of its targeting is quite relevant today. This relevance is due to the growing interest in the linguistic description of the intended addressee in artistic communication, as well as the specifics of addressing banking discourse, as one of the important problems of text linguistics, which has its source, mental components and states, forms of social existence and cultural activities.

In advanced English with a clear poly-functionality of nominative units, we can determine their functional potencies as actively updated by the functions and implements. If for a native speaker the definition of the implementation function is often not difficult, then for those who study a foreign language that has virtually unlimited functional potencies of language signs, the process of decoding the meaning of a single word or nominative phrase becomes a difficult task. He relies on his communicative rather than linguistic experience [3; 1]. The development of communicative competence allows the recipient to decode the message based on the interaction of the function and implementation of nomination units in a verbal or narrow context, as well as take into account the extra linguistic broad context, i.e. the communication situation. Thus, the function from the position of the recipient of the message is an actualized role played by the language units in the process of its use and interaction with other elements of the language structure.

The functional capabilities of the nominative unit, which allow them to participate in the transmission of a certain content or construction of the structure required by the laws of language, determine the choice of this unit by the speaker, himself/herself creating a nominative chain.

The classic type of nominative units is fully defined as nominative notion. Despite their significant role in the language system, one cannot ignore the large number of service words, proper names, phraseological units, individual morphemes and phonemes, phrases (analytical lexical units) and sentences that perform a nominative function in expression, i.e. name and denote fragments of reality as integral extra lingual objects. Here is an example of a terminological nomination:

- *Business loans are generally classified as either short-term or long-term loans. For short-term loans, the principal must be repaid within one year. Long-term loans are more likely to be used to purchase equipment, buildings and other high cost items [4].*
- *Business loans → short-term → long-term loans*

– *People want to buy goods at the lowest possible prices at the time most suitable for them. But there are many links in the chain from producer to customer and every link means extra cost. We also know that the ultimate consumer cannot buy goods directly ex works [4].*

Customer → ultimate consumer

These examples prove that *short-term or long-term loans* are full-fledged to the word combination *business loans*. So in other case the *ultimate consumer* corresponds to the full-fledged *customer*.

Interest is money paid for the use of money, expressed as a percentage rate for the period of time in use, generally an annual rate. Bank interest is both an amount paid to attract deposit funds, and a finance charge for money loaned to borrowers [5].

A large single loan to a client like Supranational would be immensely more profitable than a host of small loans, costly to process and collect [5].

Institution (establishment) is an organization, which may be either for-profit or non-profit, that takes money from clients and places it in any of a variety of investment vehicles for the benefit of both the client and the organization. Common examples of financial institutions are retail banks, which take deposits into safekeeping and use them to make loans to other customers, and insurance companies, which do not take deposits, but provide guarantees of payment if a certain situation occurs in exchange for a premium [6].

Mint is a place where money is coined by governmental authority [6].

When the role that the meaning of the nomination plays in the expression changes, the function of the definitions included in the nominative expressions also alters. Definitions in the secondary nomination help to understand better its nature.

The choice of language sign i.e. nomination, depends on its communicative function, the nature of the reference, the register of discourse. Each individual unit of language, to whichever language level it belongs, has its individual function in the structure of expression and the ability to reproduce in various syntagmatic structures. Repeated

in various acts of communication, the same unit of language retains its individuality, and only the whole series of units of one level forms a generalized concept of a unit of a given level.

CONCLUSIONS AND PROSPECTS OF FURTHER SCIENTIFIC RESEARCH. The analysis of the nominations semantics in the chain shows that the regularity of the typology of chains of secondary nomination in special discourse is accurate. It can consist of one, two or more words. The specificity of the nomination of the special discourse is expressed through the exact notions, autonomous and pronoun nomination, word combination. From the research we can conclude that according to the typology of nomination in special discourse there is always used autonomous and pronoun nomination.

The typology of nominations is essential for the study of the nomination. In addition, any language unit used for nomination is subject to the communicative functions of language. The communicative function of special notions such as financial names in the sentence structure significantly influences the choice of nomination. Features of the functioning of the nomination determine its nature, semantic type, the amount of information it contained.

REFERENCES

1. Dijk T.A. van. *Studies in the Pragmatics of Discourse*. The Hague–Paris: Mouton, 2017. 331 p.
2. Krasnyuk N.D. *Economics and Finance in Business English: A Textbook*. Lviv: LBI NBU, 2018. - 253p.
3. Teliya V.N. Secondary nomination and its types. *Language nomination. Types of names* / Ed. B.A. Serebrennikova. M.: Nauka, 2018. P. 129-221.
4. Annual Report 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до видання : <http://www.americanbanker.com>.
5. A Joint Document of The Government of the Philippines, The Asian Development Bank and The World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу до видання : <http://www.bankofengland.co.uk/index.htm>.
6. A Lender Failed. Did Its Auditor? [Електронний ресурс]. – Режим доступу до видання: <http://www.gtrnews.com>.

Василишина Наталія Максимівна
канд.пед.наук, доцент кафедри іноземних мов
Факультет міжнародних відносин, НАУ
м. Київ, Україна
filologyN@gmail.com

Гончаренко-Закревська Наталія Валеріївна
канд.пед.наук, завідувач кафедри іноземних мов
Факультет міжнародних відносин, НАУ
м. Київ, Україна
goncharenko-zakrevska@ukr.net

ОСНОВИ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

У статті висвітлено актуальні питання структуризації іншомовної освіти у ВНЗ України з позицій євроінтеграції. Охарактеризовано причини посиленої уваги до навчання і вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах. Виявлено тенденції розвитку цієї освітньої сфери. Метою дослідження був розгляд основ забезпечення іншомовної освіти в університетах України. Для досягнення поставленої мети було здійснене виконання таких завдань: проаналізувати положення Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти на предмет вимог до написання програм; визначити головні завдання вищої школи, визначених Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті; показати, якими є характеристики іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців міжнародних відносин; описати критерії та показники міжнародних рівнів оволодіння іноземною мовою; дослідити

сучасний досвід і перспективи забезпечення навчання іноземних мов у вищій освіті в Україні.

Ключові слова: Загальноєвропейських рекомендацій, іншомовна підготовка, організаційно-педагогічні засади, євроінтеграційні процеси, мовна політика, вивчення іноземних мов, фахові компетентності, майбутні фахівці міжнародних відносин, міжнародні рівні володіння іноземною мовою.

FUNDAMENTALS OF FOREIGN LANGUAGE EDUCATION IN THE UNIVERSITY TRAINING PROCESS OF FUTURE INTERNATIONAL RELATIONS PROFESSIONALS

The article highlights current issues of structuring foreign language education in Ukrainian universities from the standpoint of European integration. The reasons for the increased attention to the teaching and learning of foreign languages in higher educational institutions have been described. Trends in the development of this educational sphere have been identified. The purpose of the study was to consider the basics of providing foreign language education in Ukrainian universities. To achieve this goal, the following tasks have been accomplished: to analyze the provisions of the Common European Framework of Reference for Languages on the subject of requirements for writing programs; to determine the main tasks of higher education, defined by the National Doctrine of Education Development of Ukraine in the XXI century; to reveal the characteristics of foreign language communicative competence of future specialists in international relations; to describe the criteria and indicators of international levels of foreign language proficiency; to study the current experience and prospects of providing foreign language teaching in higher education in Ukraine.

Key words: General European recommendations, foreign language training, organizational and pedagogical principles, European integration processes, language policy, study of foreign languages, professional competencies, future specialists of international relations, international levels of foreign language proficiency.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Третє тисячоліття ставить перед членами суспільства завдання отримати високий рівень освіти, адже на сучасному етапі розвитку людства саме висококваліфіковані фахівці можуть вирішувати глобальні проблеми, що постають перед світовою спільнотою. Сьогодні Україна переживає складний період трансформації суспільного розвитку й радикальних перетворень у галузі вищої освіти з метою виходу на рівень європейських і світових стандартів. Актуальність вибору теми зумовлена сучасними тенденціями до реформування системи вищої освіти України в світлі процесів глобалізації та створення загального освітнього й наукового Європейського простору вищої освіти, а також появи якісно нової парадигми – іншомовного сегменту вузівської освіти та розробки єдиних стандартів і критеріїв у цій сфері. В Україні іншомовна освіта визнана одним із найголовніших складників вищої освіти. Без володіння іноземними мовами неможливо реалізувати соціальну та професійну мобільність людини. Сучасний стан нових інформаційних технологій демонструє нову роль мовної освіти. Тому її вдосконалення й підвищення рівня якості є головною метою реформування вищої освіти в наших країнах. Формування іншомовної освіти здійснюється під впливом євроінтеграційних процесів й основних досягнень європейських країн із урахуванням таких документів Ради Європи, як «Білінгвальна освіта: основні стратегічні завдання», «Європейський мовний портфель» та «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання», «Приведення екзаменів із мови у відповідність до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти» та вимоги до Євроісптив [2; 4; 6].

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Маємо на меті розглянути основи забезпечення іншомовної освіти в університетах України. Досягнення поставленої мети можливе за умови виконання таких завдань: проаналізувати положення Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти на предмет

вимог до написання програм; визначити головні завдання вищої школи, визначених Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті; показати, якими є характеристики іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців міжнародних відносин; описати критерії та показники міжнародних рівнів оволодіння іноземними мовами; дослідити сучасний досвід і перспективи забезпечення навчання іноземних мов у вищій освіті в Україні.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ (МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ). Аналіз сучасних тенденцій розвитку іншомовної освіти свідчить, що актуалізацією різних аспектів проблеми іншомовної підготовки займаються як вітчизняні, так і зарубіжні вчені: організаційно-педагогічні засади навчання професійного іншомовного спілкування (Л. Шерстюк); формування й особливості іншомовної комунікативної компетенції (Є. Верещагіна, Р. Гришкова, І. Зимня, В. Костомаров, Л. Щерба); особливості організації та змісту іншомовної підготовки студентів (Р. Гришкова, Н. Шеверун); професійна підготовка фахівця у вищій школі (Р. Герлах, Л. Шевчук); європейський вимір професійної освіти та професійна освіта в європейській перспективі, діяльність Європейського товариства професійних освітніх установ (Г. Бендарчик, М. Каспжак). Разом з тим основні тенденції і перспективи іншомовної підготовки у вищих навчальних закладах України та Польщі є недостатньо дослідженими та потребують деталізації. На подальший розгляд заслуговує вивчення зарубіжного досвіду викладання та вивчення іноземних мов [4; 5; 6].

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Серед головних завдань вищої школи, визначених Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті: закласти необхідну інтелектуальну базу, достатню для майбутньої діяльності у сферах науки, виробництва, культури, управління тощо, та сформувати у людей із вищою освітою якості, необхідні для подальшого продуктивного життя та професійного розвитку, такі якості, як здатність самому вчитися; глобальне мислення;

терпимість до відмінностей щодо цінностей і норм моралі; культурна компетентність; функціональна грамотність та професійна універсальність; культура спілкування; здатність застосовувати знання в конкретних ситуаціях; самостійність й критичність мислення; відповідальність, дисциплінованість, висока культура взаємодії в групах, вміння пристосуватись до змін тощо можуть бути розвинені в процесі формування соціокультурної компетенції з іноземної мови у студентів вищих навчальних закладів впродовж усього курсу вивчення як загальної, так і професійно спрямованої іноземної мови [4; 6].

Практичною метою у навчанні іноземної мови визначається формування іншомовної комунікативної компетентності, тобто розвиток здатності здійснювати відповідну мовленнєву діяльність, психологічна структура якої включає низку компонентів, що варто враховувати при розробці вправ для формування іншомовних навичок. До них відносяться мотиви (комунікативно-пізнавальні потреби); цілі (конкретний очікуваний результат); предмет (форма відображення зв'язків предметів та явищ реальної дійсності); засоби і способи (знання, навички і вміння формування і формулювання думки, де засобом є мова, а способом – мовлення) [6].

В комунікативній компетентності можна виділити лінгвістичні, психологічні та соціальні характеристики:

- *лінгвістичну основу комунікативної компетентності* утворюють рівні мовленнєвої компетентності, мовленнєва активність, сформованість аналітичних вмінь, лексичний запас, мовна та стилістична грамотність;

- *психологічну основу комунікативної компетентності* становить компетентність в оцінці зовнішніх психічних проявів та поведінки партнера у спілкуванні, наявність мотивації до розвитку своїх індивідуальних здібностей, до комунікації та прагнення до самореалізації;

- *соціальні характеристики комунікативної компетентності* виступають у вигляді наявності соціальної

активності, адекватного сприйняття ситуації спілкування, соціальної адаптації [6; 7; 8].

Міжнародна система, що визначає рівні англійської мови, поділяється на сім етапів:

1. *Початковий рівень (Beginner A1)*. На цьому етапі людина з нуля починає вивчати мову, що включає в себе абетку, елементарні фрази і правила, читання. Вивчення провадиться практично з нуля. По проходженні цього рівня студент може самостійно давати відповіді на питання, які часто задають люди один одному підчас зустрічі [7; 8].

2. *Елементарний рівень (Elementary A2)*. Після оволодіння основами початкового рівня починається ознайомлення з важливими азами англійської мови. Тут студенту надається можливість здобути більш глибокі знання і закріпити ті, що були здобуті на першому етапі. Відбувається вивчення основ граматики, розбираються види займенників, модальні дієслова, прикметники та ступені їх порівняння, а також категорії іменників і різні форми запитань [6; 7].

3. *Нижче середнього (Pre-Intermediate A2+)*. Інколи перекладається як перед-середній рівень. Приступаючи до вивчення мови на цьому етапі, студенти вже знають, як правильно вимовляти деякі вислови і можуть коротко спілкуватись на деякі теми. Завдяки цьому рівню у студентів значно підвищується навчальний потенціал, вони більше виконують практичних вправ і вчаться вимовляти речення зі складнішою структурою. Щодо усного мовлення, то успішно засвоївши третій рівень, людина сміливо може вирушати у подорож за кордон, застосовуючи свої знання [8].

4. *Середній (Intermediate B1)*. Цей рівень призначений для повного закріплення усіх знань, які були здобуті на попередніх заняттях. Окрім того, для вивчення вводиться нова лексика, більш складного характеру. На цьому рівні тексти набувають більш інформаційної та подовженої структури. Успішно засвоївши знання

на рівні Intermediate людина здатна добре розуміти співрозмовника та невимушено підтримувати діалог [5].

5. *Вище середнього (Upper Intermediate B2)*. Переходячи на п'ятий рівень студенти вільно спілкуються і розуміють англійське мовлення. Переважно цей етап складається з практичних занять, теоретичним заняттям тут відводиться дуже мало часу. Цей рівень вважається широко затребуваним у сфері освіти та бізнесу [8].

6. *Високий (Advanced C1)*. До вивчення цього рівня звертаються всі, хто прагне вільно володіти мовою. Теми, що були пройдені раніше, розбираються на більш високому професійному та специфічному рівні. Вони охоплюють багато літературних жанрів, особливості навколишнього середовища, правові процеси [6].

7. *Надвисокий (Proficient/Mastery C2)*. Він вважається найвищим рівнем носія мови. Людина вже володіє всіма основами англійської мови і може вільно спілкуватися на будь-які теми. Для неї не буде складно пройти вузько-специфічну співбесіду чи скласти іспит для вступу в іноземний виш [875; 910; 1005; 1010].

У процесі діагностики сформованості зазначених вище компонентів крос-культурної освіти магістрантів сфери туризму були окреслені такі рівні, як: базовий, який відповідає початковому, елементарному та нижче середньому міжнародним рівням (English Basic User (A1, A2, A2+): A1 (Beginner), A2 (Elementary English), A2+ (Pre-Intermediate English), оптимальний, що відповідає середньому та вище середнього рівням (English Independent User (B1, B2): B1 (Intermediate English), B2 (Upper Intermediate English) та максимальний, який корелює із високим і надвисоким міжнародними рівнями (Proficient/Mastery English User (C1, C2): C1 (Advanced English), C2 (Proficiency English) [5; 7; 8].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ПОШУКІВ. Таким чином, зміни у структурі міжнародних відносин сприяють переосмисленню мети вивчення іноземних мов у вищій школі, формуванню додаткової мотивації

до оволодіння іноземною мовою як засобом міжнародного спілкування. У період оновлення усіх аспектів життєдіяльності суспільства та розширення міжнародних зв'язків з огляду на стратегічну мету нашої держави – інтеграцію в європейське співтовариство, об'єктивний рівень фахової підготовки майбутнього спеціаліста з економіки, політичних наук, соціальної роботи тощо визначається сформованістю його професійних та особистісних якостей, серед яких володіння соціокультурними знаннями та розвинуті вміння міжкультурного спілкування посідають особливе місце.

Тому вивчення сучасних тенденцій іншомовної освіти у ЗВО України дозволяє зробити висновок про зацікавленість інституцій Ради Європи та Євросоюзу станом проблем іншомовної освіти та підтримку щодо її розв'язання. У вищій освіті ще не відбулися кардинальні зміни у якості підготовки європейців із іноземних мов. Проте існують численні зрушення на рівні запровадження проектів із уведення освітніх ступенів подвійної спеціалізації, урізноманітнення можливостей вивчення мов в освітніх інституціях. Зауважимо, що проведене педагогічне дослідження проблеми іншомовної освіти не вичерпує всіх питань та шляхів її вирішення, тому перспективними векторами майбутніх досліджень вбачаємо у вивченні зарубіжного досвіду щодо розвитку іншомовної освіти та імплементацію конструктивних ідей у навчальний процес університетів України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сотер М. В. Іноземна мова як засіб професійної міжкультурної комунікації: навчально-методичний посібник для студентів технічних спеціальностей. Миколаїв: Іліон, 2018. 212 с.
- Войлошникова В. Е., Величко А. О. Міжкультурна освіта – складова успішної соціокультурної адаптації. Вісник Донецького національного університету. Сер.: Право, 2014. С.15–23.
2. Василишина Н. М. Вища освіта в умовах євроінтеграційних процесів. *Сучасний рух науки: VI міжнародна*

науково-практична інтернет-конференція, 4-5 квітня 2019 р. Дніпро, 2019. С. 169 – 173.

3. Денисенко М. П., Бреус С. В. Вітчизняна вища освіта в умовах глобалізації та її вплив на ринок праці в Україні. Ринок праці та зайнятість населення. 2015. № 3. С. 32 – 36.

4. Круглій О. Р. Іншомовна освіта у ВНЗ України та Польщі: досвід і перспективи. *Науковий часопис Інституту Польщі Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. 8 с.

5. Циганій С. О. Формування культури професійно-правового спілкування в майбутніх юристів у процесі фахової підготовки: дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.04/Нац. авіац. ун-т. Київ, 2017. С. 60 – 76.

6. Byram M. The Intercultural Speaker and the Pedagogy of Foreign Language Education. *The SAGE Handbook of Intercultural Competence*. 2009. P. 321–332.

7. Leeds-Hurwitz W. Notes in the History of Intercultural Communication. The Foreign Service Institute and the Mandate for Intercultural Training. *Quarterly Journal of Speech*. 1990. № 76 (3). P. 262–281.

8. Zascerinska J. Conditions, Criteria, Indicators and Levels of Forming Communicative Competence. Paper presented at the International Scientific Conference: "Society, Integration, Education of Rezekne", Feb 19-20, 2010. Rezekne: Latvia, 2010. 9 p.

Гапон Юрій Антонович
канд.пед.наук, доцент кафедри іноземних мов
ФМВ НАУ, м. Київ, Україна
gapon.yuriy5@gmail.com

НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЕКВІВАЛЕНТНОГО ПЕРЕКЛАДУ СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕКСТІВ

Зміст даної статті має науково обґрунтований прикладний характер, спрямований на покращення результативності навчання письмового перекладу спеціальної літератури, що в умовах глобалізації міжкультурної комунікації обумовлює актуальність пошуку практичного вирішення даної проблеми.

Для досягнення поставленої мети використовувалися емпіричні методи дослідження, результатом чого стало створено комплексу завдань як додаткового проміжного етапу навчання, призначеного забезпечити поступовий перехід від навчання перекладу контекстуально ізольованих речень до навчання еквівалентного перекладу спеціального тексту-дискурсу. Змістом навчальної роботи на цьому етапі є практика у виконанні декількох варіантів еквівалентного перекладу одного й того ж речення; при цьому кількість варіантів перекладу має дорівнювати кількості описаних у завданні комунікативних ситуацій, у яких могло б існувати речення, що перекладається.

Результати пробного навчання, свідчать про доцільність застосування запропонованого підходу, та перспективність наукових досліджень методичних проблем мовної інтерференції у навчанні письмового перекладу.

Ключові слова: навчання, еквівалентний переклад, письмовий переклад, вихідний текст, цільовий текст, спеціальний текст, дискурс.

TEACHING EQUIVALENT TRANSLATION OF SPECIAL TEXTS IN A NON-LINGUISTIC UNIVERSITY

The article contains scientifically valid practical teaching techniques, aimed at improving the effectiveness of teaching equivalent translation of special literature, which in the context of globalization of intercultural communication determines the relevance of finding a practical solution to the problem.

The empirical methods of research resulted in developing scientific and methodological set of tasks as an additional stage of the learning process intended to provide a didactically justified smooth transition from teaching translation of contextually isolated sentences to teaching equivalent translation of a special text as a connected discourse. The content of training activities at this transitional stage is the practice in equivalent translation of one and the same single sentence in different contexts of several communicative situations described in the task.

The results of trial training indicate the practical viability of the approach, and put forward the hypothesis about the immediacy of methodological researches of language interference in teaching equivalent translation.

Key words: training, equivalent translation, written translation, source text, target text, special text, discourse.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ. Оволодіння будь яким видом діяльності передбачає перш за все чітке розуміння її сутнісних характеристик – цільового призначення, складу й логіки виконання цілеспрямованих дій та показників успішності виконання діяльності. У практиці навчання письмового перекладу спеціальних текстів перелічені характеристики входять до складу базового у перекладознавстві поняття еквівалентності – головної умови існування письмового перекладу як самостійного виду мовленнєвої діяльності, найважливішою особливістю перекладу, та ознакою його якості [3, с. 35]. Тому одним з першочергових завдань у навчанні студентів

немовних спеціальностей письмового перекладу спеціальних (фахових) текстів є пояснення значення словосполучення «еквівалентний переклад».

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. За свідченням Н.Рябокінь, поняття еквівалентності як перекладознавчий термін почало використовуватися у середині 80-х років минулого століття і отримало доволі детальний опис в роботах відомих російських вчених та їхніх українських колег. Згадана авторка, зокрема, пропонує огляд різних тлумачень еквівалентності та надає достатньо вичерпний список літературних джерел, присвячених даній проблемі [5].

Існуючі напрацювання науковців, безумовно, важливі для практичної роботи у навчанні письмового перекладу спеціальної літератури. Але практика викладання свідчить, що ознайомлення студентів-нефілологів з теорією перекладу, використовуючи рафіновану мову наукових статей, «мало» сприяє практично значущому розумінню студентами теоретичного матеріалу, попри цей матеріал супроводжується ілюстративними прикладами і передбачає виконання досить ємких тренувальних перекладацьких вправ, орієнтованих на практичне засвоєння певної перекладознавчої теми.

Ідея методичної доцільності використання простої, доступної для розуміння мови викладу теорії бездоганно втілена в підручниках з перекладу, які ось уже більше двадцяти років викладачі вищої школи України використовують у своїй роботі як базовий навчальний матеріал [1; 2].

Продовжуючи підхід авторів згаданих підручників, наведемо свій приклад у вигляді фрагменту викладу теоретичного матеріалу, адаптованого для полегшення змісту поняття перекладацької еквівалентності.

Слово «еквівалентний» у різних сферах професійного, ділового та наукового спілкування використовується як термін. Термінами називають слова або словосполучення, що чітко й

однозначно передають ключові поняття під час спілкування людей певного фаху.

У розмовній мові термін «еквівалентний» може мати декілька синонімів, наприклад: «рівнозначний, рівноцінний, однаковий». Тому, термінологічне словосполучення «еквівалентний переклад» можна перефразувати як переклад, що за своїми характеристиками повністю співпадає з текстом перекладу: термінологічно точні формулювання понять, відсутність емоційно забарвлених слів, максимально прозоре для розуміння висловлювання думок та мети, яку переслідує автор іншомовного тексту, чітке відтворювання ситуацій, перебігу виконуваних дій, послідовність викладу змістової інформації.

Названі характеристики притаманні усім спеціальним текстам (тобто вашим фаховим текстам), незалежно, якою мовою вони написані. Тому еквівалентному перекладу саме спеціальних текстів ми й будемо навчатися на практичних заняттях, а саме вчитися, як на практиці досягається еквівалентність перекладу спеціального тексту.

Для початку запам'ятайте ключові терміни, якими нам неминуче прийдеться користуватися задля лаконічності, точності, а, отже, й ефективності нашого подальшого спілкування стосовно питань, що виникатимуть у процесі практичного оволодіння еквівалентним перекладом.

Далі наведено тлумачення ключових термінів, пов'язаних з навчанням письмового перекладу і, зокрема, перекладу еквівалентного.

Тепер, коли розумієте змісту перекладознавчих понять, ви зможете також зрозуміти наступне лаконічне визначення: «Еквівалентний переклад полягає в максимально повній передачі змісту та відтворенні стильових особливостей спеціального вихідного тексту з дотриманням норм цільової мови.». Таке у цілому зрозуміле поняття еквівалентності, тим не менше, потребує від нас подальшого уточнення – *що* являють собою норми вихідної мови і *як* навчитися дотримуватися цих норм у мові перекладу,

тобто, як ви пам'ятаєте, у цільовій мові. Ці питання ми будемо з'ясовувати поступово в процесі подальших практичних занять. Для початку виконаємо невеликий комплекс, що складається з трьох взаємопов'язаних завдань. *На прикладі зразку послідовного виконання комплексу завдань студенти під керівництвом викладачем ознайомлюються зі змістом своєї подальшої самостійної навчальної роботи та отримують роз'яснення стосовно навчальної цінності комплексу. Після цього студенти починають виконання інших варіантів комплексу, які містять подібні завдання.*

На жаль, доступність викладу теорії для розуміння студентами немовних спеціальностей не є гарантованою запорукою успішності перекладу зв'язного спеціального тексту у подальшому. Передвісники цього спочатку з'являються під час аналізу прикладів, що супроводжують виклад теоретичного матеріалу, а потім і в ході обговорення результатів виконання тренувальної вправи за окремою темою. В обох випадках студенти ставлять рівноцінні по своїй суті питання на кшталт: «Тільки такий переклад є правильним?» (це – під час розгляду прикладів з підручника) та «А чому ви вважаєте мій переклад неточним?» – подібне питання студенти ставлять у другому випадку, коли викладач зауважив, що виконаний студентом переклад не відповідає настанові завдання даної вправи.

Наприклад, маючи завдання застосувати у перекладі англійського речення смисловий розвиток (тобто показати, що значення слів вихідного тексту і їхній переклад перебувають у причинно-наслідкових відношеннях), студент мав би запропонувати такий (один з багатьох можливих з огляду на поставлене завдання) варіант українського перекладу речення *«While social issues receive enormous media attention and are of critical concern to Aboriginal people themselves, they are merely one element of the bigger picture.»*: *«ЗМІ приділяють величезну увагу ключовим соціальним проблемам корінних народів, у той час як умови життя решти населення лишаються поза увагою.»* або: *«...*

проте це не надає повного уявлення про загальне становище рівня життя також й інших членів суспільства.». (Підкреслений фрагмент англійського речення – причина; підкреслення у варіантах перекладу – наслідок.)

Натомість студент запропонував інший варіант, де не відображено причин-но-наслідкові відношення:

Хоча соціальні проблеми, що мають вирішальне значення саме для корінних народів, отримують величезну увагу з боку ЗМІ, вони є лише окремим фрагментом загальної картини.

Як бачимо, цей переклад, окрім того, що не відповідає поставленому завданню, також не є бездоганним, зокрема в плані синтаксичної структури речення. З таким недоліком студенти, як правило, успішно справляються. В результаті більш ретельної роботи зі словниками, використовуючи вже відомі їм лексико-граматичні трансформації та синтаксичні перестановки, а також відповідаючи на навідні запитання викладача, студенти цілком здатні запропонувати, наприклад, таку редакцію свого перекладу:

ЗМІ приділяють величезну увагу гострим соціальним проблемам корінних народів, хоча ці проблеми представляють лише частину загальної картини.

Такий переклад вже можна визнати цілком відповідним еквівалентом змісту вихідного речення (нагадаймо, – контекстуально ізольованого речення, штучно вилучено із загального контексту дискурсу як тематично спрямованого, структурно та змістово зв'язного тексту, створеного автором з метою певного комунікативного впливу на адресата).

На початку курсу викладання студенти дуже дивуються, коли перший з наведених прикладів викладач перекладу визнає «не зовсім якісним». Дійсно, дивуються, а дехто й обурюється, адже на заняттях з іноземної мови зауважень на кшталт «якісний–неякісний» стосовно перекладу вони не чули за винятком ситуацій, коли не могли пригадати лексику, що, як предмет навчання, опрацьовувалася для використання у іншомовному мовленні або ж неправильно застосувати граматичну конструкцію. Дивування й

незадоволення минають, якщо студентам доступно пояснити різницю між дисциплінами «Іноземна мова» та «Переклад»: предметом навчання першої є усне та письмове мовлення, другої – переклад як окремий вид мовлення, опанування яким передбачає володіння іноземною мовою на мінімально достатньому рівні В-2, вільне володіння рідною мовою та вправне користування словниками і іншою довідковими матеріалами. Стосовно навчання перекладу спеціальних текстів варто також зазначити необхідність володіння термінологічним апаратом фахових дисциплін, що вивчаються до та паралельно з курсом перекладу.

Дивування студентів на цьому не закінчуються, а інколи навіть перетворюються на своєрідний культурний шок, коли вони дізнаються, що редагований ними варіант перекладу (другий приклад з наведених) не є правильним з огляду на поставлене у вправі завдання...

Багаторічний досвід викладання перекладу свідчить, що ідея адаптації викладу перекладознавчої теорії, будучи, безумовно, корисним методичним прийомом, не є достатньою складовою, що сприяє ефективності навчання письмового перекладу спеціальних текстів. Навіть після виконання вправ, спрямованих на відпрацювання навичок використання перекладацьких прийомів на матеріалі окремих речень переклади зв'язних текстів, навіть виконані кращими студентами, нерідко містять помилки, які ускладнюють розуміння змісту вихідного тексту або повністю його перекручують. До числа типових причин цих помилок продовжують належати контекстуально невиправдане використання відповідників загальноживаної лексики, денотативно хибна передача термінологічних одиниць, а також стилістично не виправдане використання калькування синтаксичних структур вихідного тексту.

З метою запобігання названих недоліків було висловлено припущення, що між етапом пояснення перекладознавчої теорій з наступним виконанням мовних (некомунікативних!) вправ, де на матеріалі окремих контекстуально ізольованих речень відбувається

відпрацюванням навичок використання окремих перекладацьких прийомів, та практикою у письмовому перекладі зв'язного тексту-дискурсу має бути проміжна ланка – тематично розподілені комплекси вправ, які б слугували своєрідними містками, що допоможуть студентам перейти від перекладу контекстуально ізольованих речень до перекладу, який засобами цільової мови передавав би зміст не тільки враховуючи вузький контекст даного окремого речення, а й, за наявності комунікативної потреби, експліцитно (чітко й однозначно) віддзеркалював відповідність даного речення змісту (широкому контексту) вихідного тексту, навіть якщо цей зміст у вихідному тексті представлений імпліцитно, але він є очевидним для уважного читача і його можна однозначно передати вербально у цільовому тексті. Звісно така експлікація доцільна лише за наявності у перекладача комунікативної потреби забезпечити однозначність викладу тексту перекладу, полегшити розуміння певних його фрагментів, привернути увагу читача до ключових моментів, тощо. Саме у цьому сенсі ми сприймаємо образне висловлювання В. Комісарова про те, що перекладач і автор вихідного тексту змагаються, хто більш дружньо для розуміння адресата викладе зміст тексту [4].

Перш ніж представити один з варіантів розробленого комплексу зауважимо, що перед тим як ознайомлювати студентів зі змістом представлених в комплексі завдань, викладач має упевнитися, що студенти чітко усвідомлюють зміст поняття «еквівалентний переклад окремого речення», адже на етапі пояснення теорії йшлося про еквівалентний переклад зв'язного тексту. Для унаочнення розуміння студентами різниці, необхідно разом з ними покроково виконати пробний варіант комплексу, та надати їм додаткові пояснення у дещо зміненій редакції: «Згадаймо, що еквівалентним вважається переклад, зміст якого відповідає контексту, тобто конкретним ситуаціям, подіям, явищам, тощо, про які йдеться у вихідному письмовому тексті, де містилося наведене речення, обране для перекладу. Іншими словами, переклад окремого речення можемо вважати

еквівалентними за умови, що цей переклад є очевидним відбитком смислового змісту усього зв'язного тексту або його змістової частини як середовища існування даного речення. Такі ознаки еквівалентності перекладу окремого речення можна отримати завдяки вибіркового або комплексному використанню перекладацьких прийомів контекстуальної заміни, з якими ви вже знайомі, а саме: смисловий розвиток, антонімічний переклад, конкретизація, генералізація, додавання та вилучення.».

Завдання 1. Для кожної з двох наведених можливих ситуацій (А і Б), доберіть еквівалентний англійський переклад вихідного речення:

Ми цілком згодні з цією пропозицією.

Ситуація А: Люди дійсно бажають і, за певних умов, будуть готові прийняти отриману пропозицію.

Ситуація Б: Люди згодні прийняти отриману пропозицію без жодних застережень.

Варіанти англійського перекладу вихідного речення

1. *We are quite agreeable to this proposal.*

2. *We quite agree with this proposal.*

Завдання 2. Обґрунтуйте свій вибір, скориставшись тлумаченням підкресленого слова в обраному вами реченні. Для цього скопіюйте підходяще тлумачення зі словника *LONGMAN* та розмістіть цю копію у четвертому пункті бланку для виконання завдання .

Завдання 3. Виконайте еквівалентний переклад англійських речень.

Для виконання завдань студентам пропонується спеціальна форма, яка в умовах дистанційного навчання виявилася практично доцільною: зручна для заповнення, унаочнювала результати роботи студентів, полегшувала самооцінку результатів та перевірку викладачем якості виконання завдань.

Бланк для виконання завдання (для Ситуації А)

1. Вихідне речення: *(поле для розміщення копії вихідного речення).*

2. Зміст Ситуації А: *(поле для розміщення копії опису Ситуації А).*

3. Англійське речення, що відповідає контексту Ситуації А: *(поле для копії).*

4. Тлумачення підкресленого слова зі словника Longman, яке свідчить, що обране англійське речення є еквівалентним перекладом для Ситуації А. *(поле для розміщення копії словникового тлумачення).*

5. Ваш варіант еквівалентного перекладу українською мовою обраного англійського речення. *(поле, де студенти записують свій переклад та коментар стосовно перекладацьких дій, спрямованих на виконання поставленого завдання).*

За такою самою формою студенти працюють за Ситуацією Б.

Для більшої наочності змісту роботи студентів наведемо орієнтовний зразок записів їхніх можливих відповідей в обох ситуаціях.

1. Вихідне речення:

Ми цілком згодні з цією пропозицією.

2. Зміст Ситуації А: *Люди дійсно зацікавлені і, за певних умов, будуть готові прийняти отриману пропозицію.*

3. Варіант англійського перекладу, обраний студентом як еквівалентний Ситуації А: *We are quite agreeable to this proposal.*

4. Тлумачення підкресленого слова зі словника Longman:

be agreeable – to be willing to do something or willing to allow something to be done.

5. Варіант еквівалентного українського перекладу, виконаний студентом для обраного ним англійського речення: *За таких умов ми цілком погодимося з цією пропозицією.* Коментар студента: *Додавання виразу «За таких умов» та заміна англійського Present Indefinite українським майбутнім часом обумовлені необхідністю узгодити мій переклад з контекстом заданої Ситуації А. Тобто виконати еквівалентний переклад.*

2. Зміст Ситуації Б:

Люди згодні прийняти отриману пропозицію без жодних застережень.

3. Варіант англійського перекладу, обраний студентом як еквівалентний Ситуації Б:

We quite agree with this proposal.

4. Тлумачення підкресленого слова зі словника Longman: agree on/about – I quite agree/I couldn't agree more (=I agree completely).

5. Варіант еквівалентного українського перекладу, виконаний студентом для обраного ним англійського речення: *Ми повністю погоджуємося з цією пропозицією.*

Коментар студента: *Зміст запропонованого у Завданні вихідного речення можна вважати еквівалентним Ситуації Б. Синонімічна ж заміна «цілком згодні» на «повністю погоджуємося», яка застосована в моєму перекладі, на мій погляд точніше передає ситуацію, як я її уявляю: «згодні не взагалі чи безумовно, а в даний період та за певних умов згодні без жодних застережень».*

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ПОШУКІВ. Поряд з основним методичним призначенням нашого комплексу, виконання завдань, що запропоновані у комплексі, виявилось переконливим для студентів унаочненням різниці між словником і програмою машинного перекладу. Це відбулося, як не дивно звучить, завдяки дистанційній формі навчання, коли у викладача виникла реальна нагода «за ручку вести» одноразово усіх й окремо кожного «вести» по електронним сторінках он-лайн словників: знайомить їх з будовою, порядком користування, розкривати зміст та специфіку роботи з багатомовним та одномовним (тлумачним) словником – виконує роботу, яка зазвичай лишається «за дужками». Етапи навчання акцентовані на роботі зі словником є конче необхідні у підготовці перекладачів як ті, що є невичерпним джерелом знань про міжмовні лексичні відповідності, являють собою об'єкт і

предмет перекладацького дослідження, невід’ємного від творчої роботи професійного перекладача – вправного ремісника і митця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, граматичні та жанрово-стилістичні проблеми: навч.посіб. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.
2. Карабан В.І., Мейс Дж. Переклад з англійської мови на англійську: навч.посібник-довідник для студентів вищих закладів освіти. Вінниця: Нова книга, 2003. 608 с.
3. Комиссаров В. Н. Общая теория перевода: учебник. М.: ЧеРо, 1999. 136 с.
4. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение: учебное пособие. М.: «ЭТС», 2001. 410с.
5. Рябокінь Н. О. Поняття еквівалентності, адекватності та повноцінності в перекладі. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 3 (334), 2020. URL: <http://visnyk.luguniv.edu.ua> (Дата звернення 25.04.2001).

УДК 81+811.111

Голоднюк Альбіна Анатоліївна
старший викладач кафедри іноземних мов
ФМВ НАУ, м. Київ, Україна
Albina123@ukr.net

Куценко Олена Вікторівна
старший викладач, кафедри іноземних мов
ФМВ НАУ, м. Київ, Україна
Helena_nau@i.ua

БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті розглядається значущість фразових дієслів в англійській мові, виділяються їх характерні ознаки і властивості.

Наводяться приклади їх утворення та вживання. Значення фразових дієслів для англійської мови досить велике, оскільки вони представляють невід'ємну частину живої мови. Деякі фразові дієслова отримали більш широке вживання, ніж їх прості синоніми. У статті подається класифікація фразових дієслів за семантичною та структурною ознаками. Було проведено аналіз наукових джерел, який дав змогу стверджувати, що питання багатofункціональності фразових дієслів в англійській мові знаходиться у центрі уваги студентів, що вивчають англійську мову. Зроблено висновок, що використання і застосування фразових дієслів в сучасних умовах відіграє суттєву роль у якісному та ефективному процесі навчання і викликає посилену увагу для найефективнішого вивчення і професійного вдосконалення.

Ключові слова: фразові дієслова, множинні значення, буквальні, ідіоматичні та аспектні значення, семантична непрозорість, фразово-прийменникові дієслова.

MULTIFUNCTIONALITY OF PHRASAL VERBS IN ENGLISH

The article considers the importance of phrasal verbs in English, highlights their characteristics and properties. It provides for examples of their formation and use. The meaning of phrasal verbs for the English language is quite important, because they represent an integral part of the living language. Some phrasal verbs are more widely used than their simple synonyms. The article presents the classification of phrasal verbs by semantic and structural features. An analysis of scientific sources was implemented, that allowed us to state that the issue of multifunctionality of phrasal verbs in English is in the center of attention of students studying English. It is concluded that the usage and application of phrasal verbs in modern conditions play a significant role in effective learning process and attract increasing attention for the most effective studying and professional development.

Keywords: phrasal verbs, plural meanings, literal, idiomatic and aspect meanings, semantic opacity, phrasal-prepositional verbs.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Фразові дієслова представляють провокаційну сферу при вивченні та викладанні англійської мови. Факторами, що викликають труднощі в оволодінні фразовими дієсловами, є їх величезна кількість; множинні значення, пов'язані з кожним словосполученням; структурна та синтаксична складність фразеологічних дієслів; міжмовні відмінності наприклад, відсутність таких дієслів у рідній мові студентів. Окрім вражаючої кількості існуючих фразофих дієслів, носії мови також легко і зручно створюють нові [2].

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Очевидна кількість фразових дієслів може шокувати тих, хто вивчає англійську мову, і не може вирішити, які з них вивчити чи використовувати. Ось чому необхідно встановити корисність фразових дієслів з точки зору студента та в контексті навчання. Оскільки частота фразових дієслів визнається специфічною, студенти повинні отримувати інформацію про найпоширеніші фразові дієслова у своїй галузі.

Оскільки фразові дієслова становлять конкретну частину словникового запасу, і немає чіткого підходу до природи часток, що входять до їх складу, потрібно запам'ятовувати значення фразових дієслів, не роблячи жодних концептуальних роздумів. Наша мета - вивчити найпродуктивніші фразові дієслова у різних контекстах.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Основною проблемою, з якою ми стикаємось при вивченні фразових дієслів, є відсутність загальної концепції щодо того, що таке фразове дієслово. Англійські толкові словники Longman Dictionary of Contemporary English, Oxford Advanced Learner's Dictionary, Dictionary Merriam-Webster [4,5,6] пояснюють однаково, що це - поєднання дієслова та прислівника або дієслова та прийменника, або обох, у яких це поєднання має значення, відмінне від значення слів, якщо вони розглядаються окремо. Щоб уникнути двозначності у класифікації фразових дієслів, ми будемо дотримуватися визначення, згідно якого існує два основних критерії, що визначають, що таке фразове

дієслово, а саме, синтаксичний та лексичний критерій. Отже, фразеологічне дієслово - це поєднання між лексичним дієсловом та морфологічно незмінною часткою, яке функціонує як одна синтаксична одиниця [2; с. 1150]

Отже, якщо частинку або вилучено, або замінено, лексичне дієслово не може передати того самого значення. Розглянемо приклад:

The verb 'make' has the meaning of 'do', 'create' but with the combination with different particles it changes its meanings: *make up-compose, constitute, fabricate; make up with – reconcile; make out – distinguish, understand, pretend; make away-eliminate, remove, obviate, exclude.*

'Give' is used to denote 'provide' but they change, when they become phrasal verbs: *give in- concede, yield, surrender; give away-betray, donate, contribute; give out- distribute, emit, secrete; give back-return, render, reimburse; give over- pass, transmit, send.*

Щодо лексичного критерію, фразові дієслова поділяють на три семантичні категорії: буквальні, ідіоматичні та аспектні. У буквальних фразових дієсловах значення окремих компонентів залишається незмінним (наприклад, *put*, як *put down the gun!*). Ідіоматичні фразеологічні дієслова характеризуються семантичною непрозорістю, оскільки компоненти повністю втрачають значення (наприклад, *let down* як зраджувати чи розчаровувати). Що стосується прозорості, аспектні фразові дієслова розміщуються між буквальними та ідіоматичними фразеологізмами. Це тому, що лексичне дієслово має буквальне значення, тоді як частинка зазвичай додає непрозоре значення щодо аспекту дієслова. Наприклад, дієприслівникова частка *up* у *He finished up his work* вносить ідею завершення дії або процесу.

За структурою ці дієслова можна поділити на чотири основні типи, а саме: фразові дієслова (дієслово + дієприслівникова частка: *set out*), прийменникові дієслова (дієслово + прийменник: *speak about*), фразово-прийменникові дієслова (дієслово + частинка + прийменник: *make up for*) та інші багатослівні дієслівні конструкції

(дієслово + іменна фраза + (прийменник): *take a look at*); дієслово + прикметник: *plead guilty*; дієслово + дієслово: *make know* дієслово + прийменникова фраза: *take part in*).

У разі фразових дієслів наголос падає на частку, тоді як у випадку дієприслівникових дієслівних сполучень, наголос ставиться не на прийменнику, а на лексичному дієслові, яке є змістом слова (наприклад, *OUT the problem* vs. *he DEALT with the problem*).

Традиційні граматики розглядають фразові дієслова як довільні поєднання дієслова та однієї або декількох часток. Вони зосереджуються головним чином на синтаксичних властивостях цих дієслів та виділяють просторове та аспектне значення часток. Наприклад, Фрейзер [1, 77] категорично стверджує, що частки не вносять жодного семантичного значення у фразові дієслова, оскільки вони мають лише фонологічні та синтаксичні особливості. Частка вносить значення у фразове дієслово лише в поєднанні з семантично порожніми дієсловами (*make, do, have, get, give, put*). Проте, ми стверджуємо, що значення частинок у фразових дієсловах насправді утворюють мережу споріднених смислів від буквального до метафоричного. Частка змінює значення дієслова, наприклад, *get down, bring down, take down*.

Що стосується фразово-прийменникових дієслів, можна сказати, що вони не такі часті, як фразові дієслова. Найбільш вживаними можна назвати *come up with sth, clean up after oneself, follow up on sth/sb, dig up sth on sb, lead up to sth, back sb up on sth, catch up with sb, follow up with sb, give up sb to sb else*.

Розглянемо приклади цих розширень, зосередившись на деяких фразових дієсловах із перелічених нами вище.

Put up. Перше семантичне розширення також є центральним значенням, яке передає частинка *up*, а саме буквальний рух з нижчого на вище місце. Це розширення значення викликається фразовим дієсловом типу *put up*, яке, серед іншого, може означати «підняти щось або зафіксувати щось у піднятому положенні».

Серед інших значень- збудувати, висунути (на посаду), залишити на ніч:

- *The company has put up a new skyscraper in the park. (build)*
- *We can put you up for the night. (let stay).*
- *The Green Party hopes to put up more candidates in the next election. (nominate).*

– *Put down.* В цій комбінації перше значення буде антонімічне до *put up* і означатиме рух вниз. *Put down* є полісемічним, бо може мати значення *придушувати, принижувати, записувати*:

- *Mother told the child to put the knife down.*
- *The military government is determined to put down all opposition.*
- *We've been encouraged all our life to put down women's talks.*
- *Put off.* Частка *off* передає просторове значення, а саме рух в сторону чи перенесення дії у часі, тобто відкладати, відчалувати. Відволікати – це ще одне значення цього сполучення.

– *Don't put it off for tomorrow, if you can do it today. (postpone)*

– *She put him off with the excuse that she had too much work to do.*

– *The sudden noise put her off her game.*

– *Put away.* У значенні «відкласти» це фразове дієслово є синонімом до *put off*, але воно має відмінні значення- прибрати, сховати, відмовитись:

– *Hamish began to put away a vast load of shopping he had brought home. (arrange)*

– *I'm just going to put the car away (in the garage)*

– *We have decided to put away money for a larger house. (save)*

– *Put out* може серед інших значень найчастіше вживається в значенні випускати, гасити, вивести з рівноваги:

– *The committee put out a press release. (issued)*

– *Laura looked really put out. (upset)*

– *The fire was soon put out. (extinguished)*

В наведених прикладах бачимо, що такі поєднання змінюють значення, які дієслово і частка можуть мати окремо.

ВИСНОВКИ. Отже, фразові дієслова мають в рамках англійських сполучень двояку роль: вони можуть бути зараховані до ідіом, за рахунок своєї образності і в той же час лаконічності при передачі інформації, так і до фразеологічних єдностей, внаслідок особливостей своєї граматичної структури. Дослідження фразових дієслів має розвиватися в рамках науки лінгвокультурології, якій властиві комунікативні аспекти.

Аналіз фразових слів допоможе тим, хто вивчає англійську мову скласти більш глобальну картину найпродуктивніших фразеологічних поєднань дієслів з різними частками у різних контекстах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bruce Fraser, The verb–particle combination in English. Taishukan Studies in Modern Linguistics. Cambridge University Press, 2008 Retrieved from: <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-linguistics/article/abs/bruce-fraser-the-verbparticle-combination-in-english-taishukan-studies-in-modern-linguistics>.
2. Dwight L. Bolinger The Phrasal Verb in English Harvard University Press, 1971. – P. 205
3. Phrasal verbs workbook. Harper Collins Publishers. London, 1994. – P. 140
4. Longman Dictionary of Contemporary English. UK. Longman, 1995. – P. 1668
5. Merriam-Webster thesaurus. Retrieved from: <https://www.merriam-webster.com/thesaurus>
6. Oxford Advanced Learner's Dictionary. Oxford University Press, 1978. – P.1055.

УДК 338.48:161.2

Горелік Наталія Анатоліївна
старший викладач кафедри іноземних мов
ФМВ НАУ
м. Київ, Україна
nataliya300175@meta.ua

Ткачук Світлана Павлівна
старший викладач кафедри іноземних мов
ФМВ НАУ
м. Київ, Україна
tkachuk1712@gmail.com

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У викладеному науково-педагогічному матеріалі розглядається комунікація, як вид комплексної міжкультурної діяльності та актуальність її сучасних особливостей, що має соціальні, культурні та мовні аспекти. Особлива увага приділяється формуванню і систематизації знань, що дозволяють розширити уявлення студентів про сутність явищ міжкультурної комунікації, сприяти виробленню навичок осмислення соціокультурної та міжкультурної взаємодії, здатності до аналізу та узагальнення інформації.

Ключові слова: культура, міжкультурна комунікація, крос-культурна компетенція, комунікативні особистості, професійна діяльність.

MODERN FEATURES OF INTERNATIONAL AND INTERCULTURAL COMMUNICATION

Communication as a kind of complex intercultural activity and the relevance of its modern features, which has social, cultural and linguistic aspects has been considered in the presented scientific and pedagogical material. The particular attention is paid to the formation and systematization of knowledge that allows students to expand their

understanding of the essence of the phenomena of intercultural communication and to promote the development of skills of understanding socio-cultural and intercultural interaction, the ability to analyze and summarize information.

Key words: culture, intercultural communication, cross-cultural competence, communicative personalities, professional activity.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ. Кожна мова – це спосіб сприйняття світу, вона дозволяє людині навчатися, створювати систему поглядів та уявлень. Мовний пристрій є багатофункціональним. Сукупність уявлень про реальність, які відображені в мовних знаках, можна назвати мовною картиною світу та міжкультурною комунікацією. Відомий український учений Г. Г. Почепцов визначає комунікацію як процес прискорення обміну інформацією. Згідно його слів, необхідно зазначити, що міжкультурна комунікація дає можливість усвідомити швидкість сприйняття інформації через міжнаціональний комунікативний процес за допомогою якого людство пізнає світ.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ. Метою дослідження було з'ясувати роль міжкультурної комунікації у сучасному суспільстві.

Основні поняття:

1. Спілкування – як засіб людської взаємодії для обміну інформацією і висловлення свого розуміння оточуючого світу.
2. Міжособове спілкування – люба вербальна чи невербальна поведінка, яка сприймається іншим учасником спілкування.
3. Коммунікація – процес, в ході якого люди обмінюються та усвідомлюють отриману інформацію для мотивування визначеної поведінки або впливу на неї.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. У глобалізованому світі констатується посилення інтересу до проблеми англійської мови, як засобу міжнаціональної і міжкультурної комунікації. Мова є атрибутом соціального буття, має велике значення для підростаючого покоління і молоді з метою

пізнання, виховання, здобуття освіти і спілкування в ХХІ столітті. Використання знань історичного процесу, який вплинув на формування англійської мови, як сполучна ланка при вивченні фонетики, лексики та граматики, допоможе тим, хто навчається продемонструвати усвідомлене сприйняття структури сучасної англійської мови, її корінням, які передаються з глибин сторіч. При викладанні мови в школі чи вузі необхідно виробити навички та вміння в учнів і студентів спостерігати, запам'ятовувати, визначати мовні явища і встановлювати між ними історичні зв'язки, що сприяє більш вдумливому запам'ятовуванню фонетичних, граматичних і лексичних аспектів освіти сучасного англійської мови. Все це є важливим фактором при розгляді мови, як засобом міжкультурної комунікації на уроках англійської мови, як у середній, так і вищій школі.

Мовна картина світу відображається в мові через уявлення певної мовної групи елементів, структур та процесів діяльності. Іншими словами, мовна картина світу - це сукупність знань, яка дає точні знання про процеси, що відбуваються в ньому. Ця концепція відображає важливі особливості існування людини у світі.

Саме в умовах світу, перед яким постають питання глобалізації, важливої актуальності набувають проблеми міжкультурних комунікацій, загалом соціокультурні аспекти, що стосуються професійної діяльності фахівців які працюють у сфері міжнародних відносин. Формування в них практичних навичок і вмінь, які допоможуть зробити правильну інтерпретацію поведінки іншомовного індивіда.

В останні роки одними з провідних теорій є модель Г. Хофстеда і теорія множинності проявів інтелекту Г. Гарднера [1, с. 16]. За Г. Хофстедом особистість визначається як унікальна програма психологічних характеристик, які людина не поділяє з іншими [2, с. 293]. Передусім культура є тим, що гуртує індивідуалів у певну групу, тому ми часто використовуємо поняття «культура», маючи на увазі етнічні та національні групи людей

об'єднаних в групи за інтересами, способом життя або професійною приналежністю.

Міжкультурна комунікація взаємопов'язана з поняттям міжкультурного компетентності, діалогу успішність якого залежить безпосередньо від рівня компетенції сторін, хто приймає участь в ньому. Однак, не зважаючи на результативність діалогу, компетентні міжкультурні співрозмовники, отримують задоволення саме від процесу, оскільки набувають нові знання з досвіду спілкування і вміння розуміти погляди інших людей.

Міжкультурна компетентність є здатністю і готовністю особистості до успішної комунікації з представниками іншої культури [3, с.257] і обов'язково містить у собі наступні елементи такі як: знання (необхідна інформація для ефективної взаємодії), мотивацію (позитивне мислення щодо іншої культури), вміння (необхідні навички поведінки для ефективної взаємодії та емпатію [4, с.64]. Серед необхідних умов для здійснення ефективної міжкультурної взаємодії, звичайно, виділяють: по-перше, чуйність і впевненість у собі; по-друге, розуміння поведінки інших, способів їх мислення; по-третє, уміння висловити свою власну точку зору ясно й чітко, з метою бути зрозумілим і завоювати повагу, залишаючись настільки гнучким, наскільки це можливо й настільки прозорим, наскільки це необхідно. [5,с. 193]

ВИСНОВКИ. Міжкультурна комунікація – адекватне взаєморозуміння учасників комунікативного процесу, що належать до різних національних культур. Отже, у наш час, на мовній картині світу відбувається становлення нової парадигми, що включає в себе підготовку до міжкультурної комунікації в формальному і неформальному дискурсі для успішного функціонування в багатокультурному середовищі, а також, необхідність опанувати не лише мовні закономірності, але й оволодіти фоновими знаннями іншомовної культури, мати уяву про національно-культурні особливості народу-носія мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гарднер Г. Множинні інтелекти: теорія у практиці : хрестоматія / Г. Гарднер. – Київ: Мегатайп, 2004. – 288 с.
2. Hofstede G. Measuring organizational cultures: A qualitative and quantitative study across twenty cases / G. Hofstede, B. Neuijen, D. D. Ohayv, G. Sanders // Administrative Science Quarterly. – 1993. – No. 2. – Vol. 35. – pp. 286–316.
3. Wiseman R. L. Intercultural communication theory / R. L. Wiseman. – Thousands Oaks: Sage. – 2003. – pp. 247–270.
4. Griffin E. A. A First Look at Communication Theory / E. A. Griffin. – 6 ed. – Boston: McGraw-Hill, 2006. – 543 p.
5. Gudykunst W. B. Cross-Cultural and Intercultural Communication 1st Edition / W. B. Gudykunst. – Thousand Oaks: Sage Publications, Inc., 2002. – 312 p.

УДК 37.01/.09+ 811.111'25'276.6

Глуцька Тетяна Володимирівна
старший викладач кафедри іноземних мов
ФМВ НАУ
м. Київ, Україна
tetiana.hlutska@npp.nau.edu.ua

Сандовенко Ірина Василівна
старший викладач кафедри іноземних мов
ФМВ НАУ
м. Київ, Україна
iryna.sandovenko@npp.nau.edu.ua

АБРЕВІАТУРИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ В НАЗВАХ УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

У статті висвітлено особливості перекладу аббревіатур у назвах установ та організацій, подано класифікацію скорочень за формою скороченої частини та відмінності між графічними та лексичними

скороченнями. Переклад скорочень, зокрема абревіатур, залишається актуальним аспектом роботи перекладача, який працює у галузі міжнародних відносин, міжнародного права та економіки, туризму та журналістики. Абревіація є об'єктивним і закономірним процесом, спричинений певними змінами в спілкування зважаючи на розвиток суспільства та внутрішні закономірності розвитку мови, що є підґрунтям для подальших досліджень.

Ключові слова: скорочення, абревіатури, абревіації, акроніми, графічні скорочення, лексичні скорочення, транслітерація, дескриптивний переклад.

ABBREVIATIONS AND THEIR TRANSLATION IN THE NAMES OF INSTITUTIONS AND ORGANIZATIONS

The article highlights the peculiarities of the translation of abbreviations in the names of institutions and organizations, presents the classification of abbreviations by the form of the abbreviated part and the differences between graphic and lexical abbreviations. The translation of abbreviations remains an important aspect of the professional translator's work in the field of international relations, international law and economics, tourism and journalism. Abbreviation is a natural process caused by the changes in communication due to the development of the society and the internal laws of the language development, which is the basis for further research.

Keywords: abbreviation, reduction, contraction, acronym, graphic abbreviations, lexical abbreviations, transliteration, descriptive translation.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Переклад скорочень, зокрема абревіатур, залишається актуальним аспектом роботи перекладача, який працює у галузі міжнародних відносин, міжнародного права та економіки, туризму та журналістики. Скорочення є невід'ємною частиною мови міжнародних угод, ділових контрактів та документів в умовах

блискавичного поширення інформації, що потребує стислості для економії фінансових засобів та часу.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Скорочення надають можливість збільшити кількість інформації, що міститься у ділових паперах і юридичних документах, не збільшуючи при цьому їхнього об'єму. Скорочений запис слів та словосполучень також допомагає легше запам'ятовувати довгі назви та дозволяє уникати, за відсутності особливої необхідності, розгортання чужих назв та їх детального пояснення. Скорочення – це такий спосіб словотвору, суть якого полягає у відсіканні частини основи, що збігається зі словом, або є словосполученням, об'єднаним загальним смислом [1, с.54]. За формою скороченої частини розрізняють три типи скорочень: кінцеве (апокопа), серединне (синкопа) і початкове (афереза).

Відповідно до традиційної класифікації, скорочення поділяють на графічні та лексичні. Графічні скорочення вимовляються повністю та скорочуються лише на письмі. Вони пишуться з крапками на місці скорочень і зберігають написання малих та великих літер, дефісів. Лексичні скорочення використовуються як на письмі, так і в усній формі і поділяються на абрєвіатури, усічення та контамінації.

Абрєвіатури поділяють на: ініціалізми – це скорочені слова, отримані з перших літер складного словосполучення. вони поділяються на акроніми й абрєвіації. Акронім – це абрєвіатура, що складається з перших літер або звуків слів твірного словосполучення [3]. Отриманий таким чином набір літер вимовляється як слово, а не окремі літери, за всіма правилами читання в англійській мові. Абрєвіації містять здебільшого приголосні та вимовляються як окремі літери англійського алфавіту. Більшість ініціалізмів (і акронімів, і абрєвіацій) пишуться з великої літери без крапок [5, с.107]. Абрєвіатури та усічені слова відносять до лексичних скорочень. Незалежно від морфемних границь, скорочуватися можуть будь-які фрагменти слова. Абрєвіатура – це складноскорочені слова. Похідне слово, що

виникає внаслідок абрєвіації – це утворення з перших літер або з інших частин слів, що входять до складу назви чи поняття.

Абрєвіація виконує специфічні, характерні лише для неї завдання – значною мірою розширює дериваційні можливості лексики, і в цьому її цінність. Якщо відмовитися від абрєвіацій, це може призвести до значного поширення письмових текстів та іноді навіть до помилкового розуміння їхнього змісту. Це пов'язано з тим, що деякі скорочення настільки увійшли в мову, що їхніх повноцінних назв ніхто не пам'ятає. Зазначимо, що абрєвіація має особливе значення та функції: компресивна є однією з основних функцій, які виконують абрєвіатури. Таке скорочення допомагає уникнути багатослівних назв тому абрєвіатурне найменування жаргонної фразеології часто є варіантом словосполучення, що вже існує. Деколи одне поняття може складатися навіть з більше десяти слів [2, с. 76].

Варто зазначити, що існує кілька основних способів перекладу англійських абрєвіацій [5, сс.108-109]: а) переклад відповідним скороченням передбачає використання наявної в мові перекладу абрєвіатури-відповідника або її створення (за наявності авторських скорочень; б) переклад відповідною повною формою слова або словосполучення – коли в мові відсутнє відповідне скорочення, перекладач може створити його самостійно і ввести у текст перекладу в дужках після подання повної форми; в) переклад скорочень, які в тексті вживаються декілька разів; г) створення нового українського скорочення. Цей засіб полягає в перекладі корелята іноземного скорочення та створенні на базі перекладу згідно із закономірностями української абрєвіації нового скорочення в українській мові; г) передача іноземного скорочення українськими літерами (транслітерація). За допомогою цього засобу зазвичай передаються скороченні назви політичних блоків, партій, промислових фірм, різноманітних товариств та ін.; д) дескриптивний переклад. Зазвичай дескриптивний переклад міститься в перекладі корелята іноземного скорочення. Скорочені лексичні одиниці залишаються в багатьох аспектах загадкою в

лінгвістичному плані, оскільки під ними слід розглядати такі фундаментальні проблеми, як проблема структури слова та його значення, проблема морфеми тощо.

Існує значна кількість способів перекладу скорочень, але більшість перекладознавців погоджуються на існуванні серед них найбільш поширених й виокремлюють такі способи: скорочений переклад, переклад шляхом транслітерації та експлікація. Варто зауважити, що скорочений переклад та транслітерацію можна поєднати, оскільки ці обидва засоби перекладу вживаються в тому випадку, коли певне скорочення є загальнопоширене й відому широкому колу мовців. Що ж стосується експлікації, то це є такий спосіб перекладу, коли ми не лише розшифруємо скорочення, а також даємо його пояснення.

Скорочення займають вагому позицію серед інших досліджуваних лексичних одиниць, оскільки саме за допомогою скорочень можна передати якомога більше інформації з економією часу, місця та зусиль. Розрізняють такі основні способи перекладу: скорочений переклад разом з транслітерацією та метод експлікації [6, с. 76].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ПОШУКІВ. Існує дві причини нетрадиційних випадків перекладу. Перша полягає в тому, що мовою оригіналу такі назви є більш милозвучними, ніж відповідні їм аббревіатури українською. Друга ж опирається на теорію про те, що оригінальні назви «прижилися» у лексиці носіїв раніше, ніж з'явилася гостра необхідність перекладу [4]. Таким чином, можна зробити висновки про те, що є два основні способи перекладу аббревіатур: класичний і транслітерація. Перший є більш зручним для перекладу аббревіатур назв установ та організацій за умови сприйняття інформації українською мовою, проте вищезазначений спосіб перекладу може спричинити непорозуміння при перекладі англійською мовою. Транслітерація спрощує процес перекладу, проте призводить до появи в українській мові слів, що не є характерними для

лексичного запасу мови. Отож, переклад абревіатур назв установ та організацій потребує ретельної систематизації.

Абревіація є об'єктивним і закономірним процесом, спричинений певними змінами в спілкування зважаючи на розвиток суспільства та внутрішні закономірності розвитку мови, що є підґрунтям для подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бархударов Л. С. Мова і переклад - М., 2003р.- 235с.
2. Кісіль С. Функції абревіацій в сучасній англійській мові. Освіта, наука та виробництво: розвиток і перспективи: матеріали І Всеукраїнської науково-методичної конференції, м. Шостка, 21 квітня 2016 р. Суми : СумДУ, 2016. с. 76–77.
3. Клименко Н. Ф. Акронім // Велика українська енциклопедія. Режим доступу: <https://vue.gov.ua/Акронім>.
4. Ковальчук А. Основні принципи перекладу абревіатур – назв міжнародних організацій. Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/52867/2/2019_Kovalchuk_A-Osnovni_pryntsypu_perekladu_136-137.pdf.
5. Ніколаєва Т. М. Перекладацькі аспекти сучасних англійських абревіацій. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2018. № 37. С. 107–110. Режим доступу: <http://www.vestnikphilology.mgu.od.ua/archive/v37/part3/27.pdf>.
6. Ярова Л. О. Особливості перекладу скорочень в міжнародних конвенціях та деклараціях ООН і ЮНЕСКО / Лариса Олегівна Ярова // Наукові записки КДПУ. Серія: Філологічні науки (мовознавство) : зб. наук. праць / ред. Г. Д. Клочек [та ін.]. – Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. – Вип. 104, ч. 1. – С. 213–216. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/53035649.pdf>.

Гумовська Ірина Миколаївна
канд.філол.наук, доцент кафедри іноземних мов
та інформаційно-комунікаційних технологій
ЗУНУ
м. Тернопіль, Україна
humovska@wunu.edu.ua

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВОЇ ГОТОВНОСТІ ДО Е-НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ ТА ЛАТВІЇ

У роботі представлено сучасні тенденції в освіті в час пандемії та переходу до цифрових технологій. До уваги взято гендерні аспекти готовності до е-навчання в університетах України та Латвії (м. Тернополя та м. Резекне відповідно). Дослідження аналізує ставлення чоловіків та жінок до ІТ у сферах освіти та праці. Виявлено рівень адаптації програм та готовності студентів та викладачів до онлайн навчання, їхнього оптимізму щодо застосування сучасних платформ в процесі роботи з дому. Для аналізу було обрано чотири окремі психологічні тенденції відносно ІТ: оптимізм та тривога, пов'язані з технологіями, інтерес до вивчення ІТ та сприйняття гендерної рівності на робочих місцях в ІТ. Кожна з цих тенденцій позиціонувалася як така, що впливає на загальну якість цільового результату, визначена як успішна взаємодія з інформаційними технологіями в навчальному закладі та на роботі.

Ключові слова: гендер, цифрова готовність, е-навчання, сфера ІТ, діджиталізація, освітній процес, психологічні тенденції, навички.

GENDER ASPECTS OF DIGITAL READINESS TO E- LEARNING AT UNIVERSITIES OF UKRAINE AND LATVIA

The work presents both modern trends in education during the pandemic and the transition to digital technologies. The authors

consider some gender aspects of e-learning readiness in Ukrainian and Latvian universities (Ternopil and Rēzekne ones respectively). The study analyzes the attitudes of men and women towards IT in the spheres of education and work. The authors also reveal the levels of programs adaptation and readiness of students and teachers to online learning, their optimism towards modern platforms using during their working from home. Four separate mental tendencies towards IT were selected for the analysis. These are technology-related optimism and anxiety, an interest in learning about IT, and perceptions of gender equality in IT workplaces. Each of these tendencies was positioned as one that affects the overall quality of the target result, defined as successful interaction with information technology at any educational institution and at work.

Key words: gender, digital readiness, e-learning, IT sphere, digitalization, educational process, mental tendencies, skills.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ. Сьогодні, коли популяризується діджиталізація та у час пандемії спостерігаємо зміни у різних сферах суспільства, включаючи систему вищої освіти. Інтернет пропонує широкий спектр цифрових навчальних платформ для проведення як онлайн навчання, так і для змішаного типу освітнього процесу. При цьому слід враховувати, що для здійснення якісної роботи зі студентами потрібне хороше обладнання, навички та вміння володіти сучасними технологіями та відповідні інструменти для використання програмного забезпечення.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Метою нашої роботи є дослідження е-навчання в розрізі *гендерних* аспектів. Нашими завданнями виступають вивчення концептуальних засад процесів діджиталізації та аналіз сучасної системи вищої дистанційної освіти, та виявити рівень готовності до такого навчання на основі проведеного опитування стосовно ставлення до IT та онлайн роботи осіб обох статей серед студентів українського та латвійського вищих навчальних закладів.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ (МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ). Нами використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема теоретичного узагальнення, наукової абстракції, порівняння та аналогії.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Користування цифровими навчальними платформами та перехід до дистанційного типу навчання вимагає нових освітніх методик з урахуванням особливостей сприйняття студентами інформації через ІТ. Е-навчання є новим інструментом в освітньому процесі, який змінює наше уявлення про виклад матеріалу і модифікує традиційний підхід до викладу матеріалу [1].

Глобальна цифровізація роботи вимагає від студентів та викладачів усвідомлення їхньої готовності та адаптації програм до е-навчання. Учасники навчального процесу спрямовують свої зусилля на розвиток продуктивних навичок, пов'язаних з технологіями.

Питання трансформації освітніх процесів привертають значну увагу вчених світової наукової спільноти. Різні аспекти цифрової готовності та аналіз гендерних проблем акцентовано у працях О.Михайленко, С.Уски, О.Десятнюк, А. Хонга, М.Аттарана та інших.

У рамках українсько-латвійського дослідницького проєкту *«Гендерні аспекти цифрової готовності в освіті і розвиток людського капіталу в регіонах»* нами (групою наукових співробітників ТНЕУ, м. Тернопіль) та нашими партнерами з технологічної академії, м. Резекне, було досліджено готовність до цифровізації осіб обох статей. В Україні серед добровільних респондентів набрали дослідницькі групи зі складу студентів Тернопільського національного економічного університету (ТНЕУ), тепер Західноукраїнський національний університет (ЗУНУ), який обслуговував близько 24 000 студентів з економіки, фінансів та ІТ. У Латвії респондентів було набрано серед студентів технологічної академії м. Резекне та їхніх партнерів.

Для аналізу було обрано чотири окремі психологічні тенденції відносно ІТ: оптимізм та тривога, пов'язані з технологіями, інтерес до вивчення ІТ та сприйняття гендерної рівності на робочих місцях в ІТ. Кожна з цих тенденцій позиціонувалася як така, що впливає на загальну якість цільового результату, визначена як успішна взаємодія з інформаційними технологіями в навчальному закладі та на роботі.

З гендерної точки зору заслуговує на увагу висновок, що чоловіки в обох країнах виявили значно більший інтерес до вивчення ІТ, ніж жінки. З національної точки зору українці проявили значно більший оптимізм щодо ІТ на робочому місці, ніж латиші. Це дослідження дає кілька нових висновків, що стосуються ставлення студентів університетів Східної Європи до інформаційних технологій та їхньої готовності до цифрового навчання та роботи.

Гендер є одним із факторів, що враховуються при ефективному впровадженні та використанні систем електронного навчання; дослідники повинні взяти до уваги це при розробці та тестуванні теорій електронного навчання. Зупинимося на окремих показниках нашого опитування. Цікавим у нашому дослідженні є той факт, що Україна проявила більший відсоток високооптимістичних респондентів, ніж Латвія (43,4% до 33,5%). Середній рівень оптимізму в Україні було виявлено значно вищим, ніж у латишів [5].

Сильна мотивація для удосконалення ІТ-знань та навичок є перспективною основою для процвітання людини в епоху глобальної цифровізації. Проте, коли йдеться про ставлення до навчання, ми помічаємо найбільші диспропорції між чоловіками та жінками: 65,9% чоловіків Латвії та 64,9% чоловіків України виявляють сильний інтерес до ІТ навчання; лише у 38,5% жінок Латвії та 48% жінок України проявили такий же рівень зацікавленості, що є майже у двічі менше від кількості чоловіків [5].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ПОШУКІВ. Оптимізм України щодо роботи в ІТ індустрії разом із помірним занепокоєнням щодо несприятливих

наслідків технологій може позитивно впливати на постійний розвиток її ІТ сектора [4]. З гендерної точки зору, одним із викликів є те, що українці, значно більше, ніж латиші, сприймають робочі місця в ІТ як такі, які не мають рівних можливостей для чоловіків та жінок, і це потенційно перешкоджає повноцінній участі жінок. Крім того, значно більший інтерес чоловіків до вивчення ІТ в обох країнах підкреслює постійний "виклик" залучення студенток до деяких технологічно орієнтованих університетських програм [5]. Цікавим є також те, що однаково готові та оптимістично налаштовані до онлайн навчання представники обох статей з України та Латвії. Різні засади та практичні рекомендації щодо розвитку спеціальних навичок для роботи в сфері е-навчання стають предметом подальших наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія [Електронний ресурс]: матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л.Б.Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. 102 с. URL: http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf (дата звернення: 29.03.2021).
2. Ah Jeong Hong , Hye Jeong Kim College Students' Digital Readiness for Academic Engagement (DRAE) Scale: Scale Development and Validation. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s40299-018-0387-0> (Last accessed: 28.04.2021).
3. Atousa Rasouli , Zahra Rahbania , Mohammad Attaran Students' Readiness for E-learning Application in Higher Education. *Malaysian Online Journal of Educational Technology*. 2016. Vol. 4, №3. P. 51–64. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1106478.pdf> (Last accessed: 28.04.2021).
4. Blayone, T.J.B., Mykhailenko, O., Usca, S., Abuze, A., Romanets, I. & Oleksiiv M. Exploring technology attitudes and personal–cultural orientations as student readiness factors for digitalised

work. *Higher Education, Skills and Work-Based Learning*, <https://doi.org/10.1108/HESWBL-03-2020-0041> -[tik indeksēts SCOPUS un WoSCC]. (Last accessed: 26.04.2021).

5. Olena Mykhailenko, Todd J. B. Blayone b , Svetlana Usca c , Oleksandr Kvasovskyi d , Oksana Desyatnyuk Optimism, interest and gender equality: Comparing attitudes of university students in Latvia and Ukraine toward IT learning and work. URL: file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/CCOM-2020-0103.R2_Proof_FINAL.pdf (Last accessed: 25.04.2021).

UDC 811.111'276.6:355

Svitlana Denysova

Senior Instructor

Ivan Kozhedub Kharkiv National Air Force University

Kharkiv, Ukraine

svdinisova@gmail.com

**BLENDED LEARNING APPROACH INFORMATION AND
COMMUNICATION TECHNOLOGIES USED IN A PROCESS
OF AVIATION ENGLISH ACQUISITION BY AVIATION
ENGINEERING STUDENTS**

The process of aviation English teaching using information and communication technologies with the implementation of the blended learning educational approach is considered as an object of study. To increase the efficiency of the aviation English teaching the blended learning educational approach using the information and communication technologies has to be introduced into the university's learning process. Research methods are based on the collection, analysis and justification of data on the implementation of blended learning innovative learning technology with the help of information and communication technologies. Analysis of the existing regulations, standards and requirements of the International Civil Aviation

Organization with the regards on recommended methods and approaches to aviation English teaching is presented. The experience of the implementation of the blended learning approach in appropriate educational institutions has been considered. Scientific and methodological recommendations for the aviation English teaching process through the introduction of the blended learning approach into the university's educational process are given. The notion and term "blended leaning" have emerged from the research as a kind of educational strategy. It based on information and communication technologies and supplements traditional learning. The main idea behind blended learning is to combine the best features of two environments: educational – from one hand, and information and communication - from the other. Rapid innovations have a great potential and make instructors to use technologies in education in a confident and secure way.

Key words: information and communication technologies; blended learning; language acquisition; aviation engineering; teaching process; educational approach; methodology; aviation English.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ АВІАЦІЙНОЮ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ СТУДЕНТАМИ ІНЖЕНЕРНО-АВІАЦІЙНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Процес викладання авіаційної англійської мови з використанням інформаційно-комунікаційних технологій із реалізацією змішаного навчального освітнього підходу розглядається як об'єкт дослідження. Для підвищення ефективності викладання авіаційної англійської мови в навчальний процес університету має бути впроваджено змішаний навчальний підхід із використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Методи дослідження засновані на зборі, аналізі та обґрунтуванні даних про впровадження інноваційних технологій змішаного навчання за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Представлено аналіз існуючих норм, стандартів та вимог Міжнародної організації цивільної авіації з урахуванням рекомендованих методів та підходів до авіаційного викладання англійської мови. Розглянуто досвід впровадження підходу змішаного навчання у відповідних навчальних закладах. Надано науково-методичні рекомендації щодо навчального процесу авіаційної англійської шляхом впровадження підходу змішаного навчання в навчальний процес університету. Поняття та термін «змішане схильність» з'явилися в результаті дослідження як свого роду освітня стратегія. Він базується на інформаційно-комунікаційних технологіях та доповнює традиційне навчання. Основна ідея змішаного навчання полягає в поєднанні найкращих рис двох середовищ: освітньої - з одного боку, та інформаційно-комунікативної - з іншого. Швидкі інновації мають великий потенціал і змушують викладачів використовувати технології в освіті впевнено та безпечно.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології; змішане навчання; оволодіння мовою; авіаційне машинобудування; навчальний процес; виховний підхід; методологія; авіаційна англійська.

INTRODUCTION. Formulation of the problem. Instructors use information and communication technologies in education and training process of aviation English acquisition to improve aviation engineering students' success. Blended learning approach have proven to be one of the most popular technologies today as it allow trainer, coach, tutor or instructor to take advantage of the flexibility and convenience of the aviation English acquisition process and the benefits of traditional classroom activities. Blended learning approach is all about purely mechanical approach to mix or combine different forms of learning. The aviation engineering students' success of aviation English acquisition is defined in terms of the intended learning outcomes. This paper provides an examination of information technology usage

features for the blended learning to recognize what students have achieved after each semester, course, module, task or activity.

Analysis of recent research and publication. According to the regulations on the issuance of certificates to aviation personnel adopted by the International Civil Aviation Organization on 27 November 2003, starting from 5 March 2008, pilots of airplanes and helicopters, air traffic controllers and airline maintenance operators must be able to communicate in aviation English and understand it at the fourth working level from six identified, because the fourth level is minimally sufficient for the language support of both international flights and aircraft maintenance. The working level involves effective communication on general, specific and work-related topics. The content of special documents of the International Civil Aviation Organization allows in the system of professional training of aviation specialists to substantiate the basic requirements for the orientation, essence, methods of teaching aviation English. Nowadays, teaching aviation English remains an unregulated area of professional activity. Language training in aviation is characterized by specific tasks, content, criteria for language proficiency, conditions for its use, as well as personal and professional characteristics that distinguish this training from language learning in any other field of human activity. Also, in order to assist the aviation community in selecting and choosing the proper higher institutions of aviation English language education services and establishing appropriate standards of good practice governing their activities, a number of sources have been analyzed and systematized.

Thus, in recent studies and publications the information technologies for blended learning approach were not taken into consideration regarding to aviation English acquisition. Learning of aviation English should begin with learning of a plain English language as it happens with learning of any other language for specific purposes. But this approach has not been used before and still not used in many higher vocational educational institutions. Due to the students' low-level knowledge of general English, many phrases containing

information about various failures of aircraft and ground equipment and systems were simply memorized. The next major shortcoming of aviation English acquisition was the almost complete lack of qualified instructors or professionals. Concomitant factors of the drawback of the learning process were outdated teaching methods, poor motivation of the students or its complete absence.

The objective of this work is to justify that the traditional learning process of aviation engineering students can be enhanced at every stage of aviation English acquisition by different ways of using information and communication technology used for the blended learning approach.

RESEARCH RESULTS. Blended learning as an educational technology can change and transform the whole process of aviation English acquisition. Some additional efforts are needed from both instructors and students. Usage of information technology for the blended learning approach is a revolutionary transformation model which gives a new impulse to the qualitative development of education. It is more effective, more accessible than the traditional learning process and has a personal approach. Over time it can eventually redesign and enhance the traditional teaching methods.

Information and communication technology have absolutely changed the way instructors teach the aviation English. The process of acquisition of new language items became more enjoyable, interesting and motivating. Nowadays digital solutions such as Power Point Presentations, Quizlet, Smart board etc. For example, lesson can be started as an instructors' presentation in a traditional learning design as a poster with the helicopter's parts. Then students write down all the new lexis into their copybooks. After that, the practice stage of the lesson, with the different kind of vocabulary activities, helps students to develop the accuracy of the aviation English terminology usage. The blackboard, copybooks, textbooks and workbooks can be used. Next the production stage starts to develop fluency of the new items of vocabulary usage. Picture descriptions, making a conversation and poster production can be the learning outcomes. It is traditional or conventional learning design of the lesson. This way of teaching and

learning can be enhanced at every stage by different ways of using technology. Blended learning design of the lesson means embedding technology wherever it is appropriate. Intended learning outcomes from such approach overwhelming. The technology enhanced lesson of aviation English on the topic “Helicopter structure” could start with the online activity “On your own: find out about the helicopter structure”. Then “Read, watch and listen” brings the variety of information and data about the object. After that “Collaborate”, “Discuss”, “Investigate”, “Practice” and “Produce” lesson plan’s stages help substantially meet the learning outcomes and boost the students’ experiences. Blended learning enhance teaching and learning activities and supports the students’ success. It really makes the difference doing the vocabulary test on the “Helicopter structure” in Quizlet Application. Results from the automated tests are more motivating. The case study shows how practical activities with interactive technology can help understand the operations vividly. Although the lack of monitoring and feedback sometimes turns the lesson into a 'feed-in' session only, there must be a peer-feedback too, which is also essential. Students should be given corrective feedback, which could have been enhanced and supported by technology. Discussion forums, padlets, e-portfolio work, reflective e-journals, e-peer feedback, e-self checklists, online tutorials and virtual office hours, online quiz help instructors to keep record of the students’ learning progress and serve as formative assessment. Instructors keep the summative assessment which encourage students to be active participants in their own learning process. As a result, evidence of learning can be recorded in a formative or summative way. Instructors ask students questions before and after each activity to check their understanding of the theory and its practical application. This check to ensure students what they are learning as they move through the lesson. It could get them to say what they have learned at the end of the lesson.

Students are subjected to continual assessment with the help of information technology as a blended learning approach over a whole aviation English learning program. They are assessed on specific pieces

of work, scenario-based activities and exams. The main point of the blended learning is the ability to identify those struggling, or perhaps needing assistance, and adding differentiation to those who need pushing further. Having a set of lessons with embedded blended learning is a great idea. So formative assessment enhanced with information and communication technology can identify and meet the individual needs. For example, social education network Edmodo which helps connect all learners with the instructors and resources to meet the learning outcomes and reach their full potential can grade students' works and show results in percentage or a bunch of points. This is a practical tool for learning at a distance, in person or anywhere in between. Research shows 30 percent better results of the aviation English acquisition using blended learning approach than traditional learning or in class design. It happens because all the learning resource was available online supporting learners beyond the classroom. So, they could do self-directed learning to enhance their basic skills without the teacher being present.

Video materials embedded into blended learning design of teaching could be feasible for introduction, for example, the main process of aircraft maintaining. This enables the students to get real hands-on experimentation immediately with the task. They can make their own video with the same manipulations and comments which they would be assessed upon later. This is a great opportunity to be involved in active participation rather than listening passively the theory or as the instructor demonstrated. Research work made on a video materials usage during the blended learning design of teaching demonstrates that even for the practical courses like aviation English a great mixture of the face-to-face and information and communication technology can be used. It also showed how serious the learners are interacting together and with the blended materials. The instructor had the direct access to students' work. The technology used made enable the educator to identify evidence of learning.

CONCLUSIONS. Studying the features of information technology for the blended learning approach used in the process of

aviation English acquisition by the aviation engineering students shows how blended learning can give instant results and allows the instructors to record appropriate information immediately. An important advantage of embedding the blended learning approach into learning process is that it can assist students to learn aviation English anytime and anywhere. Also it allows students to access appropriate content in their own time at their own pace.

As a famous proverb says: “Tell me and I forget, teach me and I remember, involve me and I learn”. It describes the evidence of how information and communication technology optimizes learning via the usage of blended learning approach as well as giving the students the chance to experiment the new knowledge before putting it into practice in the real world. And it also provides the instructor with the observation of the learning process, efficient monitoring and the feedback on the spot. It was explored, saved and tracked all the formative and summative assessment data that could be an easy evidence of how technology can foster independent learning in our students.

The pedagogical implication of the blended learning approach used in the process of aviation English acquisition by aviation engineering students reinforces current practices for incorporating technology to enhance the benefits of traditional learning. As the directions for further research using of robotics in education would be the great idea.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Barker T. Attending to Individual Students: How student modelling can be used in designing personalised blended learning objects, *Journal for the Enhancement of Learning and Teaching*. -2006. – Vol. 3(2). – P. 38-48.

2. David Nagel. The Disruption of Blended Learning. *The Journal Trasforming Educatoin Through Technology*. 07/06/11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://thejournal.com/Articles/2011/07/06/The-Disruption-of-Blended-Learning.aspx>

3. Greener S.L. Selfaware and Selfdirected: Student Conceptions of Blended Learning, MERLOT Journal of Online Learning and Teaching. –2008. – Vol. 4(2). –P. 243-253.

4. Zhao, Yong. “The future of research in technology and second language education”, in Zhao, Young editor: Research in Technology and Second Language Learning: Developments and Directions, information Age Publishing, Inc., Greenwich, CT, 2003. – P. 445-457.

5. Кухаренко В.М. та ін. Теорія та практика змішаного навчання. – Харків, Україна: "Міськдрук", НТУ "ХП", 2016.

УДК 304: 811.161.2+ 811.134.2

Жудро Ольга Вікторівна
старший викладач кафедри іноземних мов
ФМВ НАУ
м. Київ, Україна
zhudro.olga@gmail.com

ГЕНДЕРНІ ПИТАННЯ ТА МОВА У СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ (НА МАТЕРІАЛІ ІСПАНСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ)

Представлене наукове дослідження присвячене аналізу сучасного стану іспанської та української мови та висвітленню проблем, пов'язаних із гендерними питаннями та мовою у соціокультурному контексті. Зокрема, актуальність наукового пошуку полягає у тому, що соціальні зміни та процеси, пов'язані із питанням гендерних стосунків, активний феміністичний рух, еволюційна зміна ставлення суспільства до питань гендерної рівності, призводять до змін, які відбиваються, а згодом, в певних випадках, і остаточно відбуваються у мові, призводять до появи нових "мовленнєвих течій", як то "інклюзивної мови", наприклад, та до виникнення нових лінгвістичних тенденцій у розвитку кожної конкретної мови.

Ключові слова: гендер, гендерні питання, іспанська мова, соціокультурний контекст, інклюзивна мова, фемінітив.

**GENDER ISSUES AND LANGUAGE IN THE
CONTEMPORARY SOCIO-CULTURAL CONTEXT
(ACCORDING TO THE MATERIAL OF THE SPANISH AND
UKRAINIAN LANGUAGE)**

The presented research is devoted to the analysis of the current state of the Spanish and Ukrainian language and the coverage of issues related to gender issues and the language in the socio-cultural context. In particular, the relevance of scientific research is that social changes and processes related to the issue of gender relations, an active feminist movement, an evolutionary change in the attitude of society towards gender equality issues, lead to changes that are reflected, and then, in certain cases, and finally occur in the language, lead to the emergence of new "speech currents", such as "an inclusive language", for example, and to the emergence of new linguistic trends in the development of each language.

Key words: gender, gender issues, Spanish language, Ukrainian language, socio-cultural context, inclusive language, feminine.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Актуальність даного дослідження зумовлена зростанням інтересу до гендерних питань та мови у соціокультурному контексті. Мова є продуктом відображення нашої дійсності та нас, людей, у ній. Глобалізація, постійний економічний розвиток, технологічний прогрес, політичний та культурний рух – це зміни різного характеру, які відбуваються у суспільстві та призводять до переоцінки існуючих стереотипів та відбиваються у мові у якості певних лінгвістичних тенденцій або якісних змін. Ми бачимо, що останнім часом відбувається посилення дискусій з цього питання як в Україні так і в Іспанії.

Матеріалом для даної розвідки є публікації, присвячені соціальним питанням в гендерному контексті та гендерно

акцентовані наукові дослідження останніх років, а також документи нормативно-правового характеру тощо.

Метою даного дослідження є виявлення та окреслення актуальних тенденцій у розвитку української та іспанської мови, пов'язаних із питаннями гендеру, та використання отриманих даних як базового матеріалу для аналізу в подальших розвідках.

Методами проведення дослідження є емпіричний аналіз, спостереження, збір фактів, первинний аналіз та загальний опис виявлених процесів, порівняння та первинний теоретичний аналіз із подальшим узагальненням зібраного матеріалу.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Термін гендер – англ. *gender* – «*стать*» від лат. *genus* – «*рід*» увійшов у науковий обіг завдяки психоаналітику Роберту Столлеру наприкінці 60-х р. ХХ сторіччя. Філософський енциклопедичний словник дає наступне тлумачення поняттю гендер: *гендер* – поняття, яке використовується для визначення соціокультурної форми існування статей: чоловік та жінка виступають не як природні визначення, а як соціокультурні феномени [5]. Вивченням гендерних аспектів мови займається гендерна лінгвістика, розвиток якої припав на останні десятиріччя ХХ ст.. Проблеми у контексті гендер та мова вперше отримали своє найбільш чітке формулювання у книзі Робін Лакофф «Мова та місце жінки» (*Language and Woman's Place*, 1975 р.), яка наголошувала на мовному антропоцентризмі та вперше, серед інших питань, підняла питання щодо "*несексистської мови*". Реакція суспільства на обговорення питання в контексті гендер та мова перетворилася у активний феміністичний рух та подальші прогресивні гендерні зміни у лексичному складі англійської мови. Гендерна проблематика набула подальший розвиток у роботах Д. Спендер «Мова, що створена чоловіком», Д. Камерон, Д. Таннен та інших. «Д. Камерон, одна з провідних дослідниць в галузі гендерної лінгвістики, виділяє три основні концепції в гендерній лінгвістиці: жіночої дефіцитності, чоловічого домінування та різниці гендерних культур, згідно термінології Камерон – «*deficit*,

dominance and difference» (Cameron, 1995, p. 39–42)» [4; с. 8,9]. Основою концепції чоловічого домінування стала робота Д. Спендер «Мова, що створена чоловіком» (Spender, 1980). Концепцію різниці гендерних культур американська лінгвістка Дебора Таннен виклала у книзі «Ти мене не розумієш» (Tannen, 1990). « Згідно цієї концепції чоловіки та жінки говорять різними «мовами» – гендерлектами – та належать до різних гендерних культур та через різницю в соціалізації та інших чинників., користуються у мові різними гендерними кодами. Тому має місце різне трактування одних і тих самих фактів чоловіками та жінками. Феномен «нерозуміння» не тільки визначає відмінність статі, але й розкриває специфіку «чоловічого» та «жіночого» світів (Tannen, 1986, 1990 та ін.) » [4; с.10].

На думку сучасної української дослідниці Юлії Маслової «Для розуміння гендеру варто враховувати соціокультурний фон. Це зумовлено тим, що гендер є «емічною» характеристикою, тобто пов'язаний з проявами особливого в поведінці, зокрема уявлення про чоловічність та жіночність суттєво відрізняються в різних культурах, що призводить до варіативності норм мовленнєвої поведінки чоловіків та жінок» [3; с. 6]. Тихоновська Г.С. визначає що "... аналіз структури мови дозволяє отримати інформацію про те, яку роль відіграє гендер в тій або іншій культурі, які поведінкові норми для чоловіків та жінок фіксуються в текстах різного типу, як змінюється уявлення про гендерні норми, маскуліність та фемініність в часі, які стильові особливості можуть бути віднесені до переважно жіночих або переважно чоловічих, як усвідомлюється мужність та жіночність в різних мовах і культурах, як гендерна приналежність впливає на засвоєння мови, з якими фрагментами і тематичними сферами мовної картини світу вона пов'язана" [7; с. 231, 232].

Останнім часом ми бачимо, що посилюлися дискусії щодо гендерної проблематики у наукових публікаціях, засобах масової інформації та інтернет-просторі. Ми спостерігаємо появу різних публікацій з гендерної тематики у різних країнах світу: Україні,

Іспанії, Франції, Німеччині та інших країнах. Цікавим прикладом щодо мотивів, які спонукають до конкретних дій та завдяки яким з'являються нові гендерно акцентовані публікації є історія виникнення "Словничка фемінітивів для прес-офіцерів та прес-офіцєрок територіальних управлінь Державної служби України з надзвичайних ситуацій ". За словами укладачів цього словника нагальність його створення була засвідчена фактом надходження офіційного листа від ДСНС, який ішов на Міністерство внутрішніх справ та стосувався певних гендерних моментів. Усі фемінітиви в цьому листі були замінені літредакторкою на іменники чоловічого роду: представниці на представники, диспетчерки стали диспетчерами, а начальниці – начальниками – в результаті неможливо було зрозуміти, що мова йшла про жінок, які працювали у системі ДСНС. Як кажуть самі укладачі: « Виник запит, є потреба часу – чітко артикулювати жінок» [1;с. 5]. В Україні, наприклад, після прийняття нового правопису 22 травня 2019 р., з'явилися публікації з наступними назвами: "Маркетологія, водійка та підприємця: що таке фемінітиви та як їх правильно писати "(29.05.2019) р., "Лариса Денисенко: Членкиня і психологіня, або Слова, від яких розриває" (08.03.19) або "Фемінітиви – що це, навіщо потрібні та як правильно вживати" (02.09.2020 р.). Створені словники, такі, наприклад: "Словничок фемінітивів для прес-офіцерів та прес-офіцєрок територіальних управлінь Державної служби України з надзвичайних ситуацій ", (Київ 2018 р.), "Локдаун" та "гендерна зірочка" увійшли до словника німецької мови – ця публікація пов'язана із резонансом, який викликало у Німеччині 28 видання орфографічного словника німецької мови Duden. У словнику з'являється "*гендерна зірочка*" (*Gendersternchen*). «Це знак *, що використовують для позначення обох статей під час звернення до кількох людей одразу в письмовій формі. Наприклад: "liebe Künstler*innen" = "дорогі художники*ці"... Спілка любителів німецької мови (VDS) у Дортмунді, яка, серед іншого, виступає проти надмірного використання англіцизмів та нових термінів,

пов'язаних із боротьбою за гендерну рівність, звернулася до видавництва Duden з петицією, у назві якої міститься заклик - "Покладіть кінець гендерним нісенітницям" [8]. У січні 2020 р. в Іспанії засоби масової інформації публікують "Informe de la Real Academia Española sobre el lenguaje inclusivo y cuestiones conexas"(Доповідь королівської Академії іспанської мови про інклюзивну мову та пов'язані із цим питання). Несексистська мова, проблематику якої підняла Робін Лакофф – *lenguaje no sexista* – зараз має багато синонімів і в українській і в іспанській мові, хоча єдиного остаточного визначення поняття немає – *lenguaje inclusivo (ісп.)*, від латинського слова *includo* – *включаю*, ще називають *політкоректною мовою* – *lenguaje políticamente correcto* або *lenguaje igualitario (ісп.)*, в українській мові – *гендерно паритетна, гендерно інклюзивна, гендерно нейтральна* серед інших термінів.

В Іспанії та іспаномовних країнах тривають активні дискусії у суспільстві щодо використання інклюзивної мови. Черговим поштовхом для яких стало звернення віце-прем'єр-міністра Уряду Іспанії Кармен Кальво (Carmen Calvo) із запитом до Королівської Академії іспанської мови – Real Academia Española (RAE) (ісп.) щодо "*el buen uso del lenguaje inclusivo en nuestra Carta Magna*" – "*правильного використання інклюзивної мови в нашій Конституції*". В січні 2020 року RAE надала звіт щодо цього запиту. Звіт був одностайно схвалений Академією на пленарному засіданні, яке відбулося 16 січня 2020 р. Його найбільш загальним висновком є те, що Конституція використовує правильну іспанську мову в нормативному плані. Її принципи та положення чіткі та легко зрозумілі громадянам. ... У великій кількості контекстів чоловічий рід є немаркованим, використовуються в інклюзивній інтерпретації яка охоплює і включає не лише чоловіків, але також і жінок "*todos los españoles son iguales ante la ley*"("*всі іспанці (чоловіки та жінки) рівні перед законом*") [9].

Не тільки в іспанському суспільстві жваво обговорюється питання пов'язані із інклюзивною мовою. В Україні полеміка серед

інших причин пов'язана із новим правописом, яке викликало активну дискусію у суспільстві щодо утворення іменників жіночого роду *фемінітивів*. У новій редакції повернули певні особливості правопису 1928 року. Укладачі пропонують утворювати жіночі форми іменників за допомогою суфіксів -к, -иц(я), -ин(я) та -ес. Зазначено, що найуживанішим є суфікс -к, бо його можна поєднувати з різними типами основ: *авторка, архітекторка, дизайнерка, діячка, редакторка, директорка, викладачка, , лідерка, режисерка* тощо. Фемінітиви на -иц(я): *мовознавиця, керівниця, мисливиця, співзасновниця, речниця* тощо. Відповідно до нових правил у мові можна використовувати фемінітиви на -ин(я): *кравчиня, видавчиня, філологиня, плавчиня, продавчиня, членкиня, шефиня* тощо, Фемінітиви на -ес (рідковживані): *поетеса, патронеса, критикеса, дияконеса* тощо.

Ведуча "Авторської колонки" на сайті Deutsche Welle Лариса Денисенко, українська письменниця та телеведуча має юридичну освіту й активно займається правозахисною діяльністю наводить аргументи на захист фемінітивів, "легалізованих" в українській мові: «Нещодавно у Франції офіційно визнали фемінітиви для позначення професій: "Це - природна еволюція французької мови". І хоча ставлення до фемінітивів з боку чоловіків та жінок залишається індивідуальним, французька академія пішла на таку мовну легітимізацію, бо "ці зміни мають на меті визнати в мові місце жінки в сучасному суспільстві". Українська мова, на мій погляд, сприятлива для звучання фемінітивів. А українська жінка має право на те, щоб її помічали, рахувалися, радилися, дослухалися, відзначали зусилля та успіхи. Членкиня - це про видимість жінок в суспільстві та професії. Так само як адвокатка, біологиня, психологиня, історикиня, філософиня, амбасадорка, генералка, директорка, керівниця, очільниця, діячка, слідча, президентка тощо» [2]. Але існують проблеми через те, що «...фемінітиви в мові є, відповідне правило в мові є, але воно до кінця не прописано. При цьому суспільний запит на фемінітиви

також існує, але створювати їх просто за допомогою автоматичного приєднання суфіксів до слів - це неправильно» [6] вважає Аліна Акуленко, мовознавиця та перекладачка, яка раніше була координаторкою "Радіодиктанту національної єдності". «Чинний варіант правопису, наприклад, ніяк не згадує, що, крім суфіксів, існує дуже багато різних способів передати і назвати осіб жіночої статі» [6]. Суперечки щодо правопису тривають і 28 січня 2021 р. Окружний адміністративний суд Києва скасував постанову Кабміну про запровадження нового Українського правопису, а 12 березня 2021 Міністерство юстиції подало апеляційну скаргу щодо рішення Окружного адміністративного суду Києва про скасування нової редакції українського правопису.

ВИСНОВКИ. Таким чином, можемо зробити висновки, що гендерні питання пов'язані з мовою в соціокультурному контексті є актуальними на сьогоднішній день і для України і для Іспанії та іспаномовних країн та потребують уважного ставлення, подальших досліджень та пошуків зважених шляхів їх вирішення для того, щоб не ставати предметом різного виду маніпуляцій, в тому числі політичних, як, наприклад, інклюзивна мова. Зміни, які відбуваються в мові є закономірними і безпосередньо пов'язані із соціальними змінами у суспільстві та еволюційним ставленням людини до себе та своєї ідентичності. Потрібно пам'ятати, що у вирішенні гендерних питань у контексті мови необхідно зберігати зважену рівновагу для того, щоб не нашкодити мові та не робити її "штучною".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галина Плачинда Словничок фемінітивів для прес-офіцерів та прес-офіцerek територіальних управлінь Державної служби України з надзвичайних ситуацій: словник. Київ: 2018. 16 с. URL: http://www.wicc.net.ua/media/Slovnuk_fem.pdf (дата звернення 03.05.2021).

2. Лариса Денисенко: Членкиня і психологиня, або Слова, від яких розриває. *DW (Deutsche Welle)*, 08.03.2019. URL: <https://p.dw.com/p/3EfK6> (дата звернення 03.05.2021).

3. Маслова Ю. П. Мовна реперзентація гендеру / Ю.П. Маслова // Наукові записки. Серія —Філологічна. — Острог : Вид-во НаУ —Острозька академія, 2009. — Вип. 12. — С. 224–233.

4. Першай, А.Ю. Семантика пола: репрезентація гендерных отношений во фразеологии. – Вильнюс : ЕГУ, 2014. – 178 с.

5. Великий тлумачний словник сучасної мови. URL: <https://slovnuk.me/dict/vts/гендер> (дата звернення 01.05.2021).

6. Олександр Голубов: Мовознавиця про фемінітиви в українській: Час розставить усе на свої місця. *DW (Deutsche Welle)*, 04.12.2020. URL: <https://p.dw.com/p/3mC8e> (дата звернення: 03.05.2021).

7. Тихоновська Г. С. Визначення поняття "гендер" та гендерні дослідження у сучасній лінгвістиці. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка – Вип. 66. Філологічні науки*. 2012. С. 231–234. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/9351/1/52ts.pdf> (дата звернення:03.05.2021).

8. Філіпп Єдіке, Віктор Вайц "Локдаун" та "гендерна зірочка" увійшли до словника німецької мови. *DW (Deutsche Welle)* URL: <https://p.dw.com/p/3hC2U> (дата звернення 03.05.2021).

9. Resumen de la intervención del director de la RAE en la rueda de prensa celebrada el día 20 de enero de 2020 para presentar el «Informe sobre el lenguaje inclusivo en la Constitución», 20 de enero de 2020. URL: <https://www.rae.es/noticia/resumen-de-la-intervencion-del-director-de-la-rae-en-la-rueda-de-prensa-celebrada-el-dia-20> (дата звернення 03.05.2021).

Зачена Ірина Миколаївна
старший викладач кафедри іноземних мов
ФМВ НАУ
м. Київ, Україна
iryna.zachera@npp.nau.edu.ua

DIE ÜBERPRÜFUNG DER LESEKOMPETENZ AUF DER LERNPLATTFORM

In der vorliegenden wissenschaftlich-pädagogischen Studie wird die Verwendung und Nutzung der Internetplattform CLASSROOM für die Überprüfung der Lesekompetenz. Es wird die deutsche DLL-Methode – Deutsch Lehren Lernen – für eigenen Deutschunterricht angeboten. Es geht um DLL7: Prüfen, Testen, Evaluieren. Es wird analysiert, welche Testaufgaben sich am besten für *die Überprüfung der Lesekompetenz auf der Lernplattform CLASSROOM* eignen und welche Rahmenbedingungen es zu beachten gilt. Es werden auch die Schritte zur Vorbereitung und Durchführung von Testaufgaben zum Leseverstehen auf der Lernplattform festgelegt. Es wird festgestellt, dass *die Überprüfung der Lesekompetenz Mithilfe von geschlossenen Multiple-Choice- und Zweifachauswahl-Aufgaben* auf der Lernplattform, nicht nur im Klassenzimmer, sondern auch während des Online-Unterrichts effektiv können durchgeführt wird.

Schlüsselwörter: Lernplattform, CLASSROOM, Deutsch, Online-Unterricht, *Leseverstehen*, Testaufgaben, Vorbereitungsschritte, Einsetzung.

ПЕРЕВІРКА НАВИКІВ ЧИТАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ НАВЧАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-ПЛАТФОРМ

У представленому науково-педагогічному дослідженні висвітлено досвід використання інтернет платформи CLASSROOM для перевірки навиків читання.

Запропоновано використання німецької методики DLL – Вчимо навчати німецької – на практиці власного заняття з німецької мови. Зокрема, DLL7: перевірка, тестування, оцінювання. Проаналізовано, які саме види тестових завдань найкраще підійдуть для перевірки навиків читання на онлайн занятті із використанням платформи CLASSROOM та які фактори треба враховувати при укладанні тестових завдань з німецької мови. Визначено етапи підготовки та впровадження тестових завдань для перевірки навиків читання на інтернет-платформі. Досліджено, які індикатори допомагають визначити потенціал використання перевірки навиків читання на інтернет-платформі. Визначено, що навик читання і розуміння прочитаного німецькою мовою можна ефективно перевіряти не лише в аудиторії, але і під час онлайн-заняття за допомогою інтернет-платформи.

Ключові слова: інтернет-платформа, CLASSROOM, німецька мова, онлайн-заняття, навик читання, тестові завдання, етапи підготовки, впровадження.

DIE AKTUALITÄT DER STUDIE. Der Fremdsprachenunterricht bei der aktiven Digitalisierung der Gesellschaft und aller Lebensbereiche ist für den Bildungsprozess in der Hochschule auf keinen Fall neu geworden. Es ist jedoch nötig, diesen Prozess als ein wichtiges Bestandteil des gesamten Bildungsprozesses in der Ukraine kritisch zu betrachten. Vor allem heute, wenn das Lehren und Lernen unter allgemeinen Quarantänebedingungen stattfinden. Schulen und Hochschulen überall auf der Welt standen vor der Herausforderung, damit Schritt zu halten. Als Lehrkräfte sollen wir dafür sorgen, ob ein guter Fremdsprachenunterricht auf Distanz möglich ist, ob unsere Lernenden neue Möglichkeiten profitieren können und der Unterricht effizient und attraktiv bleibt [1].

Einen Impuls für diesen Beitrag gab meine Teilnahme an der Online-Fortbildung vom Goethe-Institut „DLL7: Prüfen, Testen, Evaluieren“. *Die Umstellung des Unterrichts auf das Online-Format*

bereitete sowohl den Lehrenden, als auch den Lernenden gewisse Schwierigkeiten, u.a. weil das Prüfen von Kompetenzen in analoger Form stattfand.

FORSCHUNGSMETHODIK. Einer der Inhalte DLL7 wurden die Aufgabenformate in Prüfungen gewidmet. Es wurden vor allem die *Besonderheiten und Anforderungen an geschlossene Aufgabenformate sowie ihre Relevanz für die Überprüfung von rezeptiven Kompetenzen vertraut und behauptet, dass der Vorteil der geschlossenen Aufgabenformate im Vergleich zu den offenen in der Objektivität der Auswertung besteht* [5; c. 59-66].

In deutscher Methodik DLL werden wichtige Fragen gestellt: „Was kann man mit bestimmten Aufgabenformaten überprüfen?“, „Welche Kompetenzen kann man mit dem jeweiligen Format genau erfassen?“. Es wurde beispielweise vorgestellt, dass die Wahl der jeweiligen Prüfungsaufgaben grundsätzlich von den Zielen der Prüfung abhängt und sich die *geschlossenen Aufgaben für die Überprüfung des Leseverstehens sehr gut eignen* [5; c. 67-71].

Also können *Multiple-Choice- und Zweifachauswahl-Aufgaben* der Lehrkraft helfen, die *Lesekompetenz* der Lernenden *auf einer Lernplattform* zu überprüfen. *Zur Verfügung stehen auch auf der Plattform vom Goethe-Institut Online-Übungen zu jeder Kompetenz* [3] und analogen Test-Übungen von ukrainischen Lehrkräften [4].

DAS ZIEL UND DIE AUFGABEN DER UNTERSUCHUNG. *Weil ich mich für Prüfen des Leseverstehens interessiere, möchte ich untersuchen, welche Rahmenbedingungen es im Online-Unterricht im Vergleich zum Präsenz-Unterricht zu beachten gilt, welchen Prinzipien und Standards Evaluierung genügen sollte. Ich möchte eine Vorstellung bekommen, wie ich Prüfungsaufgaben für das Prüfen des Leseverstehens entwickeln könnte und auswerten musste.*

Aus diesem Grund entschieden wir uns für den Einsatz von geschlossenen Multiple-Choice- und Zweifachauswahl-Aufgaben für die Überprüfung der Lesekompetenz auf einer Lernplattform, denn einerseits machten wir noch nicht viele Erfahrungen damit und wollten deshalb die Aufgabenformate näher betrachten. Andererseits, weil wir seit

langem nur Online-Unterricht haben, gibt es eine gute Möglichkeit, genaue *Aufgabenformate* anhand von DLL-Schritten zu entwickeln und in eigenem Deutschunterricht einzusetzen.

ZUSAMMENFASSUNG DER STUDIE. Um diese Frage genau zu untersuchen, führten wir ein Praxiserkundungsprojekt (PEP). Ich unterrichte Deutsch als zweite Fremdsprache in einer Zielgruppe der jungen Erwachsenen auf dem Niveau A2.1 In zwei Unterrichtseinheiten (UE) in dieser heterogenen Gruppe habe ich *den Unterricht so gestaltet, dass die Lesekompetenz meiner Lernenden mit Hilfe von geschlossenen Multiple-Choice- und Zweifachauswahl-Aufgaben auf der Lernplattform Classroom überprüft wird.*

Nachdem unsere PEP-Frage formuliert und verfasst wurde, was genau wir durch die PEP-Frage erkundigen wollten, stellten wir Indikatoren fest und entwickelten die Leitfragen zur Erstellung des eigenen Beobachtungsbogens, wie auch den Fragebogen für die Lernenden.

Indikatoren:

- Die Lernenden haben keine Angst vor der Testarbeit.
- Die Lernenden arbeiten motiviert.
- Die Lernenden finden diese Variante der Testarbeit leichter und interessanter.
- Die Lernenden rechnen mit einer besseren Note als sonst.
- Die Lernenden reagieren positiv auf die neue Form der Testaufgaben.
- Die Lernenden zeigen ihr Interesse an der neuen Form der Testarbeit.
- Die Lernenden können die Aufgaben im festgelegten Zeitraum erledigen.
- Die Lernenden würden gerne auch weiterhin solche Testaufgaben im Online-Unterricht bekommen.

Fragebogen:

1. Ich hatte keine Angst vor der Testarbeit.
2. *Ich finde die Arbeit an den Online-Aufgaben leichter und interessanter.*

3. *Die Form der Aufgaben finde ich motivierend.*
4. *Ich rechne mit einer besseren Note als sonst.*
5. *Ich finde das sofortige Feedback sehr gut.*
6. *Ich würde gern solche Aufgaben auch weiterhin machen.*
7. *Das würde ich ändern:*

(Antworten: trifft zu / trifft teilweise zu / trifft nicht zu)

Fragen zur Beobachtung:

1. Können die Lernenden positiv auf die neue Form der Testaufgaben reagieren?
2. Zeigen die Lernenden ihr Interesse an die Testarbeit *auf der Lernplattform*?
3. Können die Lernenden *auf der Lernplattform* motiviert arbeiten?
4. Können die Lernenden auf der *Lernplattform* ohne Angst machen?
5. Können die Lernenden die Aufgaben im festgelegten Zeitraum erledigen.

Fazit:

6. Die *Überprüfung der Lesekompetenz mithilfe von geschlossenen Multiple-Choice- und Zweifachauswahl-Aufgaben auf der Lernplattform* fördert die Motivation und das Interesse der Lernenden.

Dann wählte ich die Prüfungstexte aus [2], formulierte Items und Arbeitsanweisungen, stellte die Prüfungsaufgaben zusammen (Arbeitsblätter für Lernende) *und erfasste auf der Lernplattform Classroom (Google Form)*, erstellte einen Bewertungsraster (für Lehrkraft) [5; c. 112-134]. (Die Auswertung geht automatisch: z.B., 12 Items = 12 Punkte).

Und endlich setzte ich die Prüfungsaufgaben zum Leseverstehen in meinem Online-Deutschunterricht ein.

Die Ergebnisse meines PEPs wurden so gesammelt:

Eine Kollegin von mir wurde zu meinem Unterricht auf der *Lernplattform* eingeladen und hospitierte in beiden Unterrichtseinheiten. Sie konnte mithilfe der vorbereiteten Leitfragen zur Beobachtung den

Unterricht mit dem Fokus auf die Überprüfung der Lesekompetenz näher betrachten und dokumentieren (im Beobachtungsbogen).

Ich selbst machte auch eigene Feldnotizen zu Reaktionen von mir und meinen Lernenden, sowie zur Atmosphäre im Unterricht.

Die Lernenden füllten nach dem Unterricht auch auf der *Lernplattform* den Fragebogen aus, um eigene Meinungen über neue Testaufgaben auf der Lernplattform zu äußern.

Die Ergebnisse der Datenerhebung wurden danach von mir gearbeitet.

Die Beobachtungen durch die Kollegin und meine Feldnotizen ergeben:

Die Lernenden reagieren positiv auf die neue Form der Testaufgaben, können auf der *Lernplattform* motiviert arbeiten und Aufgaben im festgelegten Zeitraum erledigen.

Die meisten Zeigen ihr Interesse an die Testarbeit *und* können auf der *Lernplattform* ohne Angst arbeiten.

Alle würden gerne auch weiterhin solche Testaufgaben auf der Lernplattform machen.

Also kann ich die Lesekompetenz von meinen Lernenden im Online-Unterricht erfolgreich überprüfen.

Die Auswertung des Fragebogens ergibt folgendes:

71,4% hatte teilweise keine Angst vor der Testarbeit.

71,4% *findet die Arbeit an den Online-Aufgaben teilweise leichter und interessanter.*

Die meisten (85%) finden die Form der Aufgaben motivierend oder teilweise motivierend.

Nur wenige (28%) rechnen mit einer besseren Note als sonst.

Fast alle finden das sofortige Feedback sehr gut würden gern solche Aufgaben auch weiterhin machen.

Die Antwort auf die PEP-Frage lautet:

Die Lernenden können die Prüfungsaufgaben zum Leseverstehen auf einer Lernplattform sehr gern machen.

Die Lernenden würden gerne auch weiterhin solche Testaufgaben im Online-Unterricht bekommen.

Das Leseverstehen der Lernenden kann nicht nur im Präsenz-, sondern auch im Online-Format effizient überprüft werden.

SCHLUSSFOLGERUNGEN. Also können wir aus der Auswertung der Ergebnisse des Praxiserkundungsprojekts und aus den Reaktionen der Kollegin feststellen, dass es sich lohnt, *für die Überprüfung der Lesekompetenz geschlossene Multiple-Choice- und Zweifachauswahl-Aufgaben einzusetzen und das Prüfen* auf der Lernplattform durchzuführen, damit das ganze Lernprozess im Online-Unterricht intensiviert wird und das Interesse für neue Testaufgaben wie auch die Motivation jedes Lernenden steigen können.

Erfreuliche Ergebnisse liegen darin, dass die Lernenden im Großen und Ganzen die Arbeit auf der Lernplattform positiv finden und wirklich was Neues ausprobieren. Die Lernenden können auf sich stärker in die Verantwortung übernehmen und sich auf ihre Evaluation freuen, falls sie eine bessere Note als sonst bekommen.

Zum Schluss können wir genau sagen, dass es ganz möglich ist, in einem Online-Unterricht zielangemessene Aufgaben erfolgreich umzusetzen, die Lesekompetenz auf einer Plattform zu prüfen und die Lernenden auf standardisierte Prüfungen vorzubereiten.

LITERATURVERZEICHNIS

1. Дигітальний конгрес. Наука і навчання в епоху цифрових технологій [Електронний ресурс]. – Гете-Інститут в Україні /Режим доступу до ресурсу:
<https://www.goethe.de/ins/ua/uk/spr/unt/ver/dgk.html>

2. DaF-Ideen des Tages. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.derdiedaf.com/idee-des-tages/2021-04-02/kalender?r=1>

3. Deutsch für dich! [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.goethe.de/prj/dfd/de/home.cfm>

4. Fedorenko, Larysa. Digitale Testübungen für autonomes Lernen und die Kontrolle der Lernleistungen von Germanistikstudierenden zum Thema „Deutsche Romantik“ / Федоренко Л. // Іноземні мови. 2020. №4, С. 48-53.

5. Rüdiger Grotjahn, Karin Kleppin. DLL 07: Prüfen, Testen, Evaluieren. – Stuttgart: Ernst Klett Sprache, 2018. – S- 176.

УДК 378.147.016:811.161.2'243

Звягіна Ганна Олександрівна
канд. філол. н., доцент кафедри
культурології та українознавства
Запорізький державний медичний університет
м. Запоріжжя, Україна,
a_zvjagina@ ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА ЯК ІНОЗЕМНА» БАГАТОМОВНИМ СТУДЕНТАМ

Питання мультилінгвальної освіти наразі є актуальним для України. Розглядати його можна з кількох боків: і як викладання іноземних мов у середніх та вищих навчальних закладах і як викладання української в багатомовних студентів, що вже володіють однією-двома мовами, одна з яких рідна, а інша теж іноземна. Об'єктом нашого науково-педагогічного дослідження була обрана дисципліна «Українська як іноземна» та труднощі її викладання, оскільки вона вивчається на першому-третьому курсі. Ця робота присвячена студентам, які обрали англійську форму як основну, зокрема увага приділена здобувачам освіти з Індії як представникам країни, з якої приїжджає на навчання найбільша кількість людей. Використавши методи порівняльний, узагальнення, теоретичного аналізу та вивчивши джерела, присвячені різним аспектам вивчення мультилінгвізму, доходимо до висновків, що традиційний крослінгвістичний підхід довів свою ефективність, проте кінцеві результати навчання залежать від багатьох умов, серед яких попередня освіта та індивідуально-психологічні особливості.

Ключові слова: мультилінгвізм, мультилінгвальна освіта, мультилінгвальна компетенція, багатомовність, крослінгвістичний

підхід, абстрактно-логічне мислення, металінгвістична свідомість, самоорганізація.

PECULIARITIES OF TEACHING THE DISCIPLINE «UKRAINIAN AS FOREIGN» FOR MULTILINGUAL STUDENTS

The issue of multilingual education is currently relevant for Ukraine. It can be viewed from several angles. For example, how to teach foreign languages in secondary and higher education and how to teach Ukrainian in multilingual students. They already speak one or two languages, one of which is native and the other foreign. The object of our scientific and pedagogical research was the discipline «Ukrainian as a foreign language» and the difficulties of its teaching, as it is studied in the first or third year. This work is dedicated to students who have chosen English as the main form of study. In particular, attention is paid to students from India as representatives of the country from which the largest number of people come to study. Used methods of comparative, generalization, theoretical analysis and studying sources on various aspects of the study of multilingualism. We conclude that the traditional cross-linguistic approach has proven its effectiveness. However, the final learning outcomes depend on many conditions, including prior education and individual psychological characteristics.

Key words: multilingualism, multilingual education, multilingual competence, bagatomovnist, cross-linguistic approach, abstract logical thinking, metalinguistic awareness, self-organization.

МЕТА І ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ. Завдяки процесам інтеграції та міжнародного співробітництва, до яких останнім часом посилено залучається Україна, актуальними стають мультилінгвальна освіта та набуття багатомовної компетенції під час навчання як у школі, так і у вищих навчальних закладах.

У Європейському Союзі, завдяки певним суспільним процесам, поступово сформувалась політика мультилінгвізму, що згодом стала провідним напрямом розвитку [3].

Окрім питання мультилінгвальної освіти у середніх і вищих навчальних закладах для вітчизняних учнів та студентів, не менш актуальною є проблема якості навчання іноземних студентів, що володіють трьома і більше мовами і приїжджають до ВНЗ України, оскільки кількість таких здобувачів освіти збільшується з кожним роком. За офіційною статистикою МОН, на осінь 2020 року в Україні навчалось більше 80 тисяч іноземних студентів зі 158 країн світу, причому найбільше з Індії, Марокко, Азербайджану, Туркменістану, Нігерії, Туреччини, Китаю.

У медичних університетах здобувачі освіти мають можливість обрати як українську, так і англійську форму навчання.

Серед дисциплін, що вони вивчають, є і українська мова за професійним спрямуванням, і українська як іноземна. Остання викладається для студентів, що обирають англійську форму навчання. Останнім часом було зроблено багато кроків для уніфікації програм викладання, видано достатньо багато підручників та посібників, створені курси та літні школи.

Специфіка і труднощі викладання саме цієї дисципліни були обрані *об'єктом* нашого дослідження не випадково, оскільки «Українська як іноземна» викладається з 1 по 3 курс, тобто від рівня А1 до рівня В2 на останньому курсі, від базових комунікативних тем аж до фахових, при цьому основною метою навчання на 3 курсі є підготовка до проходження практики у лікарні, що полягає у тому числі і у спілкуванні з пацієнтами. Тож *метою* роботи є виявлення особливостей викладання цієї дисципліни на усіх курсах для студентів, що вже володіють 2-3 мовами і проходили навчання за кордоном.

Таким чином, ставимо у своєму дослідженні кілька основних завдань:

– виявити специфіку викладання української як іноземної для багатомовних студентів;

– з'ясувати, з якими труднощами стикаються викладачі і які можливі шляхи їх подолання;

– знайти відмінність між роботою зі студентами 1 і 3 курсу навчання.

МЕТОДОЛОГІЯ. Методи, що використані у нашому дослідженні, загальні: порівняння, що полягає у зіставленні отриманих результатів з метою роботи, у тому числі і для виявлення динаміки процесу; класифікації – для групування явищ за певними ознаками; узагальнення–для переходу від одиничного до загального; теоретичного аналізу– для виділення окремих ознак і властивостей та індуктивний–для переходу від конкретних до загальних висновків. Вивченням різних аспектів мультилінгвізму займалися Дж. Сеноз, Дж. Дуарте, Р. Франческіні, О. Гарсія та інші науковці. Дослідники аналізують поняття білінгвізму, мультилінгвізму та плюрилінгвізму [4, с. 5]; здійснюють моделювання освітніх моделей з урахуванням культурного статусу мови та освітніх функцій, які вона виконує в суспільстві [6, с. 121] та за критерієм використання в освітньому процесі декількох мов з метою формування рецептивних та продуктивних навичок [7, с. 29]; аналізують принципи організації мультилінгвального освітнього простору [8, с. 272].

Серед українських вчених вирішенням завдань мультилінгвальної освіти займаються А. Басіна, І. Глотова, С. Дрожжина, Н. Коршак та інші.

Мультилінгвізм як багатомірне явище також розглядається у руслі лінгвістики, психолінгвістики, соціолінгвістики та лінгводидактики.

РЕЗУЛЬТАТИ. Європейська Комісія визначає мультилінгвізм як здатність особи спілкуватися декількома мовами... [3, с. 3].

Мультилінгвізм за різними критеріями можна розподілити на такі різновиди:

- за ступенем володіння мовами: досконалий, реальний, недосконалий (L. Bloomfield, MacNamara, W.F. Mackey);
- за співвідношенням двох мовних механізмів між собою: чистий та змішаний (Л.А. Щерба, S. Ervin, С.Е. Osgood);

- за пересічністю лінгвістичних систем: координативний (адекватний) та складний (неадекватний) (В.А. Аврорін, М. Сигуан, W.F. Mackey);
- за послідовністю оволодіння мовами: одночасний (симультанний, синхронний, successive) та послідовний (consecutive) (Н. Baetens-Beardsmore);
- за психологічним механізмом окремих дій: рецептивний, репродуктивний та продуктивний (Е.М. Верещагин, Е.І. Науген та інші) [2, с. 60].

Під мультилінгвальною компетентністю розуміють володіння системою лінгвістичних знань, вміння знаходити подібне та відмінне в лінгвістичній організації різних мов, розуміння механізмів функціонування мови та алгоритмів мовленнєвих дій, володіння метакогнітивними стратегіями та розвинутою пізнавальною здібністю [2, с. 60].

На слушну думку Т. Головатенко, мультилінгвальна освіта є динамічною системою, що складається з комплексу внутрішніх та зовнішніх чинників, які впливають на розвиток у індивіда іншомовної комунікативної компетентності декількома мовами; а також процес та результат одночасного опанування декількох іноземних мов [1, с.232].

Досить довгий час одним із основних принципів для вивчення іноземних мов був роздільний, саме так уникали явища інтерференції. Лише наприкінці 20 століття почали застосовувати крослінгвістичний підхід, для якого характерне порівняльно-контрастивне навчання кількох мов з опорою на знання, отримані у рідній мові.

Розробки зарубіжних дослідників галузей SLA і TLA: Н. Барішнікова, І. Бім, В. Сафонові, G. de Angelis, Р. Еске, А. Нервіг, Н. Рінгбом, Л. Селінкер та інших, створили підґрунтя для розуміння багатомовності як явища індивідуальної психіки, адже «багатомовна компетентність фокусується перш за все на самому учневі, його індивідуальній здатності спілкуватися кількома мовами, а не лише на мові як абстрактній системі» [2, с. 3].

Одним із основних аспектів досліджень навчання другої мови («Second Language Acquisition», SLA) є навчання інших мов після опанування рідної.

Базовим для таких досліджень є теорія про вроджену здатності сучасних дітей опановувати рідну мову, яку Н. Хомський назвав Універсальною граматикою (Universal Grammar, UG) [5]. Саме вона дозволяє опановувати та граматично правильно будувати речення рідною мовою. Таким чином, перед дослідниками постає питання, чи розповсюджується ця вроджена здатність на другу мову (L2).

В роботах вчених, які присвячені опануванню третьої мови (TLA), увага приділена комбінаціям виучуваних мов. Виведена певна закономірність, що в процесі спілкування L3 учні застосовують лексичні одиниці та структури з L2 значно частіше, ніж рідної. Це відбувається за умови, що L2 типологічно ближча до L3. Таке явище було названо «статусом другої мови» [2, с. 3].

Новий підхід сприяє формуванню в учнів металінгвістичної свідомості (metalinguistic awareness) і усвідомлення взаємозалежності, наявності спільних елементів, здатності до абстрактно-логічних операцій з кількома мовними системами.

Такі синергетичні за природою процеси формування багатомовності розглянуто в теорії відкритої динамічної системи (ВДС), за авторства Phillip Herdin і Ulrike Jessner. Теорія спирається на положення, за яким мозок людини – відкрита динамічна система, що розвивається нелінійно.

Основними рисами її є: а) еластичність як здатність адаптуватися до тимчасових змін в оточенні; б) пластичність як можливість розвивати нові властивості у відповідь на зміну умов; в) взаємопов'язаність елементів, що входять до її складу [2, с. 3].

ВДС досягає певного рівня стабільності завдяки процесу самоорганізації. Динамічна модель багатомовності демонструє здатність особистості до змін, що відбуваються з часом і залежать від віку особи, тривалості навчання, наявності певних навчальних ресурсів.

Застосування крослігвістичного підходу має на меті оволодіння нерідною мовою з використанням усіх видів мовної діяльності (говоріння, читання, писання, аудіювання), застосовуючи засоби цієї мови. Для багатомовних студентів першого курсу, використання такого підходу для оволодіння українською мовою є достатньо ефективним, проте швидкість засвоєння матеріалу багато в чому залежить від результатів базового шкільного навчання. Складність також полягає у різниці між методами викладання у різних країнах.

Для ефективного застосування порівняльного методу студент має володіти перш за все навичками абстрактно-логічного мислення, що допомагає систематизації отриманої інформації, узагальненню та аналізу, вмінню бачити причинно-наслідкові зв'язки, тому що мова – це перш за все система знань.

На жаль, студенти, що приїжджають на навчання із зарубіжних країн далеко не завжди володіють такими навичками, теоретичних знань про рідну та другу, третю мову або не мають зовсім і не можуть назвати навіть граматичні категорії або мають уривчасті, тому що система шкільного навчання була спрямована лише на оволодіння говорінням.

Тож основним завданням викладача, що працює зі студентами першого курсу, є необхідність ознайомлення їх з формами проведення занять в університеті, з новою методикою викладання, а також поступово виробити у студентів навички абстрактно-логічного мислення.

Таким чином підготовка до занять потребує від викладача достатньо великих зусиль, а також напрацювання нестандартних та індивідуальних форм роботи, перш за все пов'язаних з реалізацією наочного мислення, що переважає у зарубіжних здобувачів освіти. Також протягом першого курсу виробляються навички самостійної роботи, що відіграватиме велику роль у подальшому навчанні, оскільки студенти приїжджають добре підготовлені до групової роботи, але мало готові до індивідуальної.

Розпочате продовжується і на другому курсі, де такі навички поглиблюються та автоматизуються. Таким чином покращується рівень підготовки до занять в цілому, удосконалюється вміння вести лекційні та семінарські конспекти. Свою ефективність показали підготовка повідомлень на різну тематику, участь у науковій студентській конференції, конкурсах, олімпіадах, позанавчальних виховних заходах, що для деяких студентів відбувається вперше.

Навчання на третьому курсі вимагає від студентів великих зусиль, оскільки саме цей курс є початком поглибленої професійної підготовки, начитування циклів – коротких за обсягом дисциплін, що проходять на базі лікувальних установ та складання першого державного іспиту «Крок».

Основна мета занять з української мови як іноземної на цьому курсі – підготувати студентів до спілкування з пацієнтами у лікарнях, тож велика увага приділяється діалогічному мовленню та усній комунікації. Оскільки базові граматичні знання студенти засвоїли протягом першого-другого курсу, то на третьому курсі використовується вже не крослінгвістичний, а «кростермінологічний» підхід, тобто порівняльно-термінологічний.

Більшість зарубіжних студентів, що приїжджають на навчання до медичних університетів, володіють англійською мовою, а також з першого курсу вивчають латинську мову, тому доцільним є порівняння медичної термінології цих мов з українською, визначення спільної та відмінної частини.

Однією з проблем вивчення фахової української мови на третьому курсі також є необізнаність багатьох студентів з симптомами, назвами хвороб, способами лікування, системою медичних закладів, роботою лікарів, оскільки вони не відвідували лікарні жодного разу, тож порівняння з роботою лікарів у інших країнах є неможливим. Там, де є неефективним порівняльний метод, доцільно не акцентувати на ньому увагу, обираючи інші прийоми навчання.

ВИСНОВКИ. Отже, мультилінгвальні студенти, що прибувають на навчання до ВНЗ України, потребують особливих підходів у вивченні іноземної (української) мови. Робота з такою категорією учнів вимагає спеціальних методів викладання. Цілком виправданим є застосування крослінгвістичного підходу.

Безумовно, навчання у різних університетах має свої особливості. Зокрема, медичні університети пропонують кілька форм навчання: англійську та українську, причому студенти з деяких країн, наприклад з Індії, обирають виключно першу, а отже медичну термінологію засвоюють українською лише під час вивчення дисциплін «Українська як іноземна» та «Українська за професійним спрямуванням».

Недаремно перша з названих була обрана об'єктом дослідження, труднощі у роботі з мультилінгвальними студентами найкраще виявляються у діахронічному аспекті: від початку роботи на першому курсі з базовими комунікативними темами та граматикою аж до третього курсу, де увага приділяється професійній лексиці та комунікації.

Звичайно, за слушним спостереженням дослідників, процес самоорганізації багатомовних студентів залежить від віку, освіти та індивідуальних особливостей учня, тому говорити про універсальні проблеми, труднощі та методи їх подолання можна лише певною мірою. Проте вивести певні закономірності можливо, тому що ефективна робота з мовними системами можлива завдяки певному способу мислення.

На нашу думку, абстрактно-логічне сприяє кращому засвоєнню матеріалу завдяки вмінню аналізувати, порівнювати, виводити певні закономірності, які працюють або ні для нової мови. Кількість мов, що ними оволоділи майбутні студенти, безумовно має значення і сприяє його формуванню, особливо якщо мови близькі і мають певну спільну основу.

Досвід роботи з багатомовними студентами стане у нагоді і при викладанні у вітчизняних здобувачів освіти для формування мультилінгвальної компетентності. Тож подібні розвідки

сприятимуть покращенню роботи не лише із зарубіжними, а й з вітчизняними студентами.

Мультилінгвальна освіта сприятиме вихованню спеціалістів, здатних до кращої конкурентноспроможності у майбутній роботі, адже більшість роботодавців надає перевагу спеціалістам зі знаннями кількох найрозповсюдженіших мов. Окрім того, добре розвинені навички самоорганізації сприятимуть успіху і в інших галузях знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головатенко Т. Ю. Поняття «мультилінгвальна освіта»: європейський і освітологічний дискурс. *Освітній простір України*. 2019. №15. С. 227-234.
2. Яшкіна В.В., Гайдар В.П. Мультилінгвальна освіта в сучасній школі як вагомий чинник формування мовної особистості. *Young Scientist*. № 9 (85) September. 2020. С. 59-62
3. A New Framework Strategy for Multilingualism. European Legislation. 2005. URL: <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0596:FrN:EN:PDF> (дата звернення:10.04.2021)
4. Cenoz J. Defining Multilingualism. *Annual Review of Applied Linguistics*. 2013. № 33. Pp. 318. URL: [doi:10.1017/S026719051300007X](https://doi.org/10.1017/S026719051300007X) (дата звернення: 20.04.2021).
5. Chomsky N. Language and problems of knowledge: The Managua lectures. Cambridge (Mass.). London : MIT press, 1988. 205 p.
6. Cenoz J., Genesee F. Beyond bilingualism. Clevedon: Multilingual Matters Ltd. 1998. 269 p.
7. Duarte J., van der Meij M.A Holistic model for multilingualism in education. *EuroAmerican Journal of Applied Linguistics and Languages*. 2018. № 5(2). pp. 24-43. URL: <https://doi.org/10.21283/2376905X.9.153> (дата звернення: 12.04.2021).
8. Garda O. Critical Multilingual Language Awareness and Teacher Education. *Language Awareness and Multilingualism*.

УДК: 371.3:004.85

Кульчицький Віталій Йосипович
док. пед. наук, доцент кафедри педагогіки
вищої школи та суспільних дисциплін
Тернопільського національного медичного університету
ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України
м. Тернопіль, Україна
kulchytskyjvy@tdmu.edu.ua

Кульчицька Тетяна Володимирівна
заслужений вчитель України, вчитель історії та
правознавства Тернопільської спеціалізованої школи
I-III ступенів №7 з поглибленим вивченням іноземних мов,
м. Тернопіль, Україна
kulchytska_t@ukr.net

Кульчицька Софія Віталіївна
студентка Тернопільського національного
педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна
kulchytska.sof.01@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЄДИНОГО ІНФОРМАЦІЙНО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У представленому науково-педагогічному дослідженні висвітлено особливості використання єдиного інформаційно освітнього середовища навчального закладу. Зокрема, проаналізовано шляхи створення єдиного інформаційно освітнього середовища навчального закладу, визначено переваги та недоліки

його функціонування. Особливої актуальності набувають завдання, орієнтовані на підготовку молоді до життя в умовах інформаційного суспільства, на формування вміння успішної соціалізації в сучасному суспільстві. Зроблено висновок, що, використання інформаційно освітнього середовища у освітньому процесі навчального закладу відкриває значні можливості для створення інноваційних підходів в загальноосвітній та професійній освіті; забезпечує збереження кадрового потенціалу, неперервне підвищення фахової майстерності; вирівнює умови для усіх, забезпечуючи рівний доступ до навчальних матеріалів за рахунок систематичного застосування ІКТ для формування інформаційної компетентності.

Ключові слова: інформаційно освітнє середовище, навчальний заклад, інформаційно-комунікаційні технології, освітньо-виховний процес, педагог, інформаційна культура, майбутні фахівці, молодь.

PECULIARITIES OF USING THE SINGLE INFORMATION AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF THE INSTRUCTIONAL INSTITUTION

The presented scientific and pedagogical research highlights the features of using a single information and educational environment of the educational institution. In particular, the ways of creating a single information and educational environment of the educational institution are analyzed, the advantages and disadvantages of its functioning are determined. The tasks focused on preparation of youth for life in the conditions of information society, on formation of ability of successful socialization in a modern society become especially actual. It is concluded that the use of information and educational environment in the educational process of the educational institution opens up significant opportunities for the creation of innovative approaches in general and vocational education; ensures the preservation of human resources, continuous improvement of professional skills; equalizes the conditions for all, ensuring equal access to educational materials

through the systematic use of ICT for the formation of information competence.

Key words: information and educational environment, educational institution, information and communication technologies, educational process, teacher, information culture, future specialists, youth.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Метою успішного впровадження єдиного інформаційно освітнього середовища навчального закладу є створення автоматизованої системи цього закладу, котра об'єднує всі підструктури та ланки його діяльності та досягається завдяки створенню розвиненої комунікативної інфраструктури цієї системи; створенню та впровадженню нових форм і методів управління навчальним закладом; зменшенню часового проміжку між одержанням інформації та прийняттям рішення; впровадженню єдиного стандарту роботи з електронними документами, забезпеченню доступності до них; автоматизації, підвищення ефективності роботи з педагогічними працівниками, підструктурами; створенню інфраструктури управління корпоративними знаннями. Створення інформаційно освітнього середовища навчального закладу відповідає за успіх впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освіту на всіх її рівнях. Особливу актуальність набувають задачі, направлені на підготовку молоді до життя в умовах інформаційного суспільства, на формування вміння успішної соціалізації в сучасному суспільстві.

Окрім того, необхідно відзначити, що основним аспектом економічного зростання будь-якої країни і визначення її ролі у світовій спільноті нині є інтелектуально-освітній потенціал. Тому одним із пріоритетних напрямів державної соціально-економічної політики є сучасна ефективна система освіти, що здатна задовольняти соціальне замовлення суспільства на надання якісних освітніх послуг, які відповідають потребам інформаційного суспільства.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ: вивчити цілі інформаційної освіти, переваги організації єдиного освітнього навчання простору з метою модернізації процесу навчання.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ (МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ). Методологія дослідження єдиного інформаційного освітнього середовища навчального закладу – полідисциплінарна, яка поєднує методологічні рівні та методологічні підходи, зокрема історичний, когнітивний, аксіологічний, термінологічний, системний, діяльнісний тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Становлення та розвиток інформаційного суспільства є характерною рисою ХХІ століття. Саме в інформаційному суспільстві набувають активного розвитку інформаційно-комунікаційні технології, створюються умови для ефективного використання знань у вирішенні різноманітних завдань, які постають перед суспільством.

Світовий процес переходу від індустріального до інформаційного суспільства, а також сучасні соціально-економічні процеси вимагають суттєвих змін у багатьох сферах діяльності держави, а особливо – в освіті. Інформатизація освіти як складова частина цього процесу є системою методів, процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою накопичення, оброблення, зберігання, розповсюдження та використання інформації в інтересах її споживачів.

Інформаційне освітнє середовище – це система, в якій на інформаційному рівні задіяно та пов'язано між собою всіх учасників освітнього процесу:

– під час формування інформаційного освітнього середовища необхідно розв'язати проблему змісту освіти на сучасному етапі, співвідношення традиційних складових освітнього процесу та нових інформаційно-комунікаційних технологій;

– інформаційне освітнє середовище містить технологічні, інформаційні й організаційні ресурси;

– під час створення інформаційного освітнього середовища навчального закладу зростає значущість ІКТ-компетентності педагогів, які працюють за умов широкого застосування засобів інформаційних і комунікаційних технологій в освітньому процесі навчального закладу [2].

Єдине інформаційне освітнє середовище поєднує широкий вибір навчального програмного забезпечення та мережних технологій, включаючи електронну пошту, форуми, програмне забезпечення колективного використання, чати, відео конференції, записи аудіо та відео, та широке коло навчальних інструментів, що базуються на використанні Веб-технологій.

Сучасний етап розвитку українського освітнього простору характеризується його системним реформуванням, модернізацією, підтримкою інноваційного розвитку, переходом до багатогранності не тільки як до перспективного напрямку, а й як до зовсім нової якості.

Розвиток суспільства в XXI столітті характеризується значним впливом на нього комп'ютерних технологій, які проникають в усі сфери людської діяльності, забезпечують поширення інформаційних потоків у суспільстві, утворюючи глобальний інформаційний простір. Невід'ємною і важливою частиною цих процесів є комп'ютеризація освіти. Нині в Україні йде становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий інформаційно-освітній простір. Цей процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці освітньо-виховного процесу, пов'язаними з унесенням коректив у зміст технологій навчання, які мають бути адекватними сучасним технічним можливостям та сприяти гармонійному входженню молодшої людини в інформаційне суспільство. Головна умова успіху інформатизації освіти – це нова позиція педагога (знання прийомів роботи з новою комп'ютерною технікою й уміння ефективно використовувати ці знання для вирішення педагогічних завдань) [1; с. 83].

Однією з необхідних умов успішної реалізації модернізації освіти на сучасному етапі є формування єдиного інформаційного освітнього середовища на всіх рівнях із забезпеченням їх інтеграції.

Інформатизація в навчальному закладі потребує не лише встановлення в ньому персональних комп'ютерів і навчання комп'ютерної грамотності – вона не відбуватиметься без перебудови всього освітнього процесу на базі використання інформаційно-комунікаційних технологій, діяльності студентів, учнів і викладачів в умовах доступу до безмежного світу інформації.

Створення єдиного освітнього інформаційного середовища сприяє розвитку освітньої, педагогічної, управлінської й обслуговуючої діяльності навчального закладу, де провідну роль відіграють інформаційно-комунікаційні технології, що дозволяють підвищити якість і доступність освітнього процесу. Крім того розвиває здібності студентів (учнів), задовольняє їхнім потребам і готує до майбутнього самостійного життя.

Єдиний інформаційний освітній простір навчального закладу – це система, в якій задіяні на інформаційному рівні та пов'язані між собою всі учасники освітньо-виховного процесу: адміністрація, викладачі, студенти (учні) та їхні батьки. Практично всі учасники освітньо-виховного процесу об'єднані між собою відповідними інформаційними потоками.

Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес викладання всіх предметів вимагає підвищення інформаційної культури педагога, впровадження нових методів навчання з використанням комп'ютерних технологій. Особливої уваги потребує формування інформаційно-комунікаційної компетентності педагога і студента (учня). Без цього неможливе здійснення освітньо-виховного процесу в єдиному інформаційно-освітньому просторі. Саме педагог вирішує, в якій якості, в якому обсязі і для яких цілей можуть бути використані засоби ІКТ в освітньому процесі. Тобто педагог є одним із найбільш активних

учасників створення єдиного інформаційного освітнього простору навчального закладу [4; с. 64].

Окрім того, єдине інформаційне освітнє середовище має забезпечувати такі функції:

- інформаційну, що надає відкритий доступ до інформації, створює умови для інформаційного обміну;
- інтерактивну, що дозволяє реалізовувати внутрішньо й системні зв'язки;
- комунікаційну, що дозволяє підтримувати зв'язки «всередині», а також із «зовнішнім» інформаційним простором;
- координувальну, тобто фіксувати та представляти у взаємозв'язку зміст, який адресований різним суб'єктам;
- розвивальну: розвиток інтелекту, особистих творчих якостей;
- культуроформувальну, що пов'язана з інформаційною культурою;
- професійно-орієнтувальну, орієнтовану на профіль майбутньої професійної діяльності [3; с. 95].

Виходячи з мети, завдань та характерних особливостей здійснення освітньої діяльності в умовах інформаційно освітнього середовища, головними педагогічними принципами функціонування вважаємо такі:

– *принцип комплексного підходу до проблеми інформатизації освіти, що передбачає* (науково обгрунтоване визначення первинного вхідного стану процесу інформатизації; програмно-цільовий підхід до розвитку та управління цим процесом; кооперацію зацікавлених у проблемі інформатизації освіти суб'єктів; зміну традиційних поглядів на процес інформатизації освіти);

– *принцип системної побудови інформаційно освітнього середовища, що потребує* (створення нових організаційних структур, які забезпечують організацію та функціонування технологій; відкритість даної системи на всіх рівнях; наявність інформаційних обмінів) [5, с. 76].

Важливим інструментом створення єдиного інформаційно освітнього середовища є впровадження інформаційних технологій в освітній процес. Для цього у навчальних закладах проводиться моніторинг їхнього ефективного використання за такими критеріями:

- завантаженість комп'ютерних аудиторій;
- готовність педагогічних кадрів у галузі інформаційних технологій;
- використання можливостей корпоративної мережі в освітньому процесі та управлінській діяльності.

За результатами моніторингу було виявлено такі проблеми:

- педагоги не готові до активного використання інформаційних технологій в освітньому процесі;
- підструктури навчальних закладів мають різний рівень готовності до впровадження інформаційних технологій. Зрозуміло, що без вирішення цих проблем неможливо якісно сформувати інформаційно освітнє середовище [6].

Для цього, на нашу думку, необхідно розв'язати наступні завдання:

- удосконалити модель інформаційно освітнього середовища навчального закладу;
- створити умови для активного використання сучасних інформаційних технологій у педагогічному процесі;
- надати педагогам можливість вивчення нових інформаційних технологій;
- забезпечити доступ до освітніх ресурсів і обміну інформацією для здійснення контактів і участі в проєктах;
- надати можливість створення та публікації в електронному вигляді навчальних і методичних матеріалів.

Відтак, на наш погляд, упровадження інформаційних технологій та підготовка педагогічних кадрів є найважливішими для розв'язання вищезазначених завдань. Ці процеси взаємопов'язані і мають відбуватися паралельно.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ПОШУКІВ. Таким чином, використання інформаційно освітнього середовища у освітньому процесі навчального закладу відкриває значні можливості для створення інноваційних підходів в загальноосвітній та професійній освіті; забезпечує збереження кадрового потенціалу, неперервне підвищення фахової майстерності; вирівнює умови для усіх, забезпечуючи рівний доступ до навчальних матеріалів за рахунок систематичного застосування ІКТ для формування інформаційної компетентності.

Отже, для вирішення одного із основних завдань сучасного навчального закладу, підготовки випускників до життя в інформаційному суспільстві необхідно забезпечити високу якість інформаційного середовища. Перспективи подальших досліджень полягають у виявленні ефективних методик використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. К.: Атіка, 2009. 684 с.
2. Гаврилюк В. Ю. Теоретичні аспекти створення та функціонування інформаційно-освітнього середовища сучасного позашкільного навчального закладу. *Народна освіта*. 2015. Вип. 3. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=42615
3. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти. Київ: Освіта України, 2006. 366 с.
4. Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Досвід застосування сучасних засобів інформаційно-телекомунікаційних технологій у навчальному процесі ВПУ № 4 м. Вінниці: для педагогічних працівників ПТНЗ, загальноосвітніх шкіл, ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти. Вінниця, 2006. 257 с.

5. Кадемія М. Ю., Козяр М. М., Ткаченко Т. В., Шевченко Л. С. Інформаційне освітнє середовище сучасного навчального закладу: навчально-методичний посібник. Львів: СПОЛОМ, 2009. 186 с.

6. Поясок Т. Б. Застосування інформаційних технологій в навчальному процесі вищої школи науково-методичний посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів економічного профілю. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2009. 104 с.

УДК 338.48:161.2

Косович Ольга Василівна
**док. філол. наук, професор, завідувач кафедри
романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна
kosovych.olga@tnpu.edu.ua**

ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

У представленому науково-педагогічному дослідженні висвітлені проблеми дистанційного навчання іноземних мов при переході ЗВО на віддалений формат роботи в умовах пандемії COVID-2019. Зокрема, актуальність наукового пошуку полягає в тому, щоб провести порівняння традиційних очних методів викладання іноземної мови у ЗВО з дистанційним навчанням в умовах пандемії. Розглядається історія дистанційної освіти і різноманітних її форм до і під час пандемії COVID-2019. Наводяться переваги і недоліки використання дистанційної системи навчання іноземної мови із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі. Також виявлені деякі характерні для вивчення іноземних мов проблеми. В результаті проведеного аналізу робиться висновок про обмежену

ефективності дистанційного навчання для досягнення головних цілей і рішення всіх завдань у вивченні іноземної мови у ЗВО.

Ключові слова: дистанційне навчання, пандемія, традиційні методи, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), дистанційне навчання іноземної мови, комунікативна компетентність.

PROBLEMS OF DISTANCE LEARNING OF FOREIGN LANGUAGES DURING THE PANDEMIA

In the presented scientific and pedagogical study, the problems of distance learning of foreign languages are highlighted in the transition of establishment of higher education to the format of distance learning during the Covid-2019 pandemia. In particular, the relevance of a scientific search is to compare traditional teaching methods in comparison with distance learning during pandemic period. The history of distance education and a variety of forms before and during the Covid-2019 pandemia is considered. The advantages and disadvantages of using a distance learning system of foreign language with the use of information and communication technologies in the educational process are presented. There are also some characteristic of the study of foreign languages. As a result of the analysis, a conclusion is made about the limited efficiency of distance learning to achieve the main goals and solutions to all tasks in the study of a foreign language in the establishment of higher education.

Key words: distance learning, pandemia, traditional methods, information and communication technologies (ICT), distance learning of a foreign language, communicative competence.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ. На даний момент в умовах пандемії нової коронавірусної інфекції COVID-2019 питання дистанційного навчання набуває більшої актуальності. Внаслідок вимушеного переходу вищих навчальних закладів на дистанційне навчання, система освіти і сам освітній процес зазнали значних змін. Специфіка викладання іноземної

мови полягає в тому, що крім освоєння мовної компетенції навчаються повинні оволодіти і комунікативної компетенції, що ускладнює перенесення навчання іноземної мови в дистанційний формат. Однак, щоб побачити ці відмінності, необхідно простежити історію розвитку дистанційної освіти і організацію навчання в цьому форматі з інших предметів.

Питання оптимізації освіти за рахунок використання інформаційно-комунікаційних технологій в найкоротші терміни без втрат в якості навчання залишається одним з найактуальніших як для викладачів і студентів, так і для системи освіти в цілому. Пандемія же в цьому питанні стала наймогутнішим каталізатором, дозволила поглянути на всі навчальні платформи під іншим кутом, виявила проблеми готовності навчальних закладів до переходу в онлайн-режим, починаючи від технічного забезпечення, закінчуючи людським фактором.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Метою наукового пошуку є проведення порівняння традиційних очних методів викладання іноземної мови у ЗВО з дистанційним навчанням в умовах пандемії. З-поміж завдань дослідження виокремлюємо розгляд історії дистанційної освіти і різноманітних її форм до і під час пандемії COVID-2019, уявлення переваг і недоліків використання дистанційної системи навчання іноземної мови із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі, виявлення деяких характерних для вивчення іноземних мов проблем.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ (МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ). Методологія дослідження засобів дистанційного навчання полягає в застосуванні сукупності прийомів і методів наукового пізнання, що ґрунтуються на системному підході й діалектиці. Такий комплексний підхід є підґрунтям формування цілісного уявлення про проблеми дистанційного навчання в умовах пандемії.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Умови пандемії і пов'язані з нею обмежувальні заходи привели до

цілого ряду соціально-економічних наслідків, які глибоко торкнулися сфери освіти, зокрема системи вітчизняної вищої освіти. Обмежувальні заходи ізоляції викликали необхідність масового переходу системи вищої освіти в формат онлайн навчання з використанням дистанційних освітніх технологій (ДОТ). В даний час накопичений великий досвід застосування електронно-цифрових технологій в освітньому процесі ЗВО країни, впроваджені електронні освітні ресурси, онлайн-курси з дисциплін навчальних планів різних напрямків, профілів і рівнів підготовки. Вітчизняний досвід організації освітнього процесу з використанням електронно-цифрових технологій, створення електронно-цифровий освітнього середовища дозволив українській системі вищої освіти досить легко перейти в формат масового онлайн навчання студентів в умовах пандемії.

Історія дистанційної освіти як виду освітньої діяльності веде свій відлік з початку XVIII-го століття, завдяки пошуку американцем Каліб Філіпсом через оголошення в газету студентів для проходження курсу стенографії. Особливістю навчання була організація навчального процесу у формі обміну листами при знаходженні далеко один від одного [4, с. 199]. Далі, в XIX ст. дистанційна освіта розвивалася в Європі і США, завдяки таким іменам, як І. Пітман, Ч. Тусен і Г. Ланченшйдт, А. Еліот Тікнор й ін., які внесли багато нового, а формат навчання варіювався від розсилки листів з лекціями для інститутів заочної форми освіти. Об'єднувало їх одне: навчання через поштову розсилку листів з навчальним матеріалом і контрольними роботами. Перші ж дистанційні навчальні заклади з'явилися в США в кінці XIX ст.

XX століття ознаменувалося виникненням радіо і телебачення, що значно змінило можливості дистанційної освіти. Помітний розвиток дистанційної освіти відбувся в 1960-і роки після підписання меморандуму з ЮНЕСКО, коли вона отримала міжнародне визнання і сприяння [4, с. 200]. З появою ж інтернету історія дистанційної освіти змінилася назавжди: можливості

дистанційної освіти значно розширилися як з точки зору витрат часу для здійснення комунікації, так і нових освітніх технологій.

Що стосується викладання іноземної мови в традиційному форматі, зокрема, в немовних ЗВО, є ряд особливостей порівняно з іншими дисциплінами більш теоретичної спрямованості. Так, при традиційному очному форматі, в основі навчання лежить текст спеціальної спрямованості іноземною мовою з наявністю специфічної службової лексики, спеціальної термінології і граматичних конструкцій. Надалі, для оволодіння усним мовленням за фахом іноземною мовою використовуються спеціальні тренувальні вправи, наближені до реальних професійних ситуацій, які «програють» в аудиторії з використанням діалогової мови [5, с. 149].

Навчання іноземної мови за допомогою інформаційно-комунікативних технологій (далі-ІКТ) є засобом, що постійно змінюється і оновлюється з точки зору технологічних інноваційних процесів. У цьому контексті усталені традиційні уявлення про навчання іноземних мов зазнають значних змін [1, с. 76].

Серед переваг використання ІКТ порівняно з традиційним очним навчанням варто назвати такі практичні зручності, як:

1. Гнучкість у тимчасовому факторі (деякі види робіт можливо робити поза часом проведення занять).
2. Зменшення транспортних і тимчасових витрат.
3. Можливість організації практичних занять, консультацій, заліків та іспитів, тестування як індивідуально, так і для групової роботи.

Серед якісних змін варто згадати такі можливості, як платформи для проведення онлайн занять в режимі відеоконференцв'язку (Zoom, Skype, Microsoft Teams, та ін.), використання інтерактивної дошки, створення тренажерів і онлайн-тестів з пройдених тем (наприклад, на платформах Quizlet, Google Forms і т.п.), що дозволяє відпрацювати лексичний і граматичний матеріал, розміщення в електронному освітньому середовищі корисних посилань на відео-ресурси для повторення і закріплення матеріалу, а також самостійної роботи. Крім того, можливий й

індивідуальний формат роботи через контроль викладачем знань студентів за допомогою аудіо- та відеозаписів виконання деяких видів індивідуальних завдань. Все це не тільки закріплює знання, а й підвищує мотивацію до освоєння іноземних мов за рахунок інтерактивної форми таких активностей. Крім того, такі технології, як онлайн-тестування, дозволяють викладачеві швидко отримати результати тестування в автоматичному режимі, а студентам підвищити внутрішню самооцінку [6, с. 218].

Говорячи про недоліки дистанційного навчання іноземної мови, не всі студенти немовного вузу мають потенціал, необхідним для вивчення іноземної мови, або не володіють достатньою комп'ютерною грамотністю при такому вигляді освіти, і вимагають додаткової, індивідуальної роботи. Питання комп'ютерної грамотності та володіння сучасними освітніми онлайн-сервісами вставав і перед педагогами. На щастя, робота з оволодіння дистанційними технологіями педагогічними працівниками з початку епідемії активно ведеться. Так, навчальні установи активно направляють викладачів для підвищення кваліфікації на різні спеціалізовані дистанційні курси для оволодіння відповідними компетенціями. Наприклад, у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка регулярно організуються курси для освоєння нових методик інтерактивного навчання.

Крім дефіциту знань в області сучасних комп'ютерних технологій, розкрилося безліч технічних проблем, наприклад, не всі учасники освітнього процесу мали доступ до досить швидкісного інтернету, щоб виходити на відео-зв'язок під час занять, або отримувати цей зв'язок в нормальній якості (без затримок і спотворення звуку або зображення) [3, с. 147]. Не всі студенти і викладачі мали все необхідне обладнання: веб-камеру, мікрофон і сам комп'ютер. При цьому технічні збої відбувалися і на самих платформах за підвищеного користувальницького навантаження. До того ж, спостерігалось зловживання з боку студентів, які виправдовували свою відсутність на занятті в

форматі відео-зв'язку або відмовою відповідати технічними проблемами. Особливо гостро це питання постало під час проведення тестування під час проміжної атестації, коли студенти могли використовувати доступні інтернет-ресурси і будь-які інші джерела інформації при написанні тесту внаслідок неможливості об'єктивного контролю з боку викладача. При цьому, контроль знань в форматі відео-зв'язку не виключав зчитування відповідей на питання (наприклад, відкриття декількох вікон на екрані комп'ютера). Відповідно, цифровізація торкнулася не тільки процесу навчання і проходження атестації, а й способів обходу викладацького контролю. Внаслідок цього, постраждав і якісний аспект: в цьому випадку рівень знань знижується, а оцінка якості цих знань не відповідає істині [2, с. 103].

Що стосується відпрацювання різних аспектів іноземної мови при проведенні занять в дистанційній формі, то тут також спостерігався ряд складнощів. Так, наприклад, дистанційний формат обмежував можливість проведення групового диктанту для перевірки правопису нових лексичних одиниць. Незважаючи на формальну наявність технічної можливості (наприклад, в чаті), контроль за списуванням (як з зошита, так і з інших джерел) виявився практично неможливий. В результаті, для контролю засвоєння лексики використовувалося усне опитування. Що стосується інших видів письмових робіт, таких як твір, практика показала списування (буквально, копіювання) тексту слово в слово багатьма студентами, що зводить на «ні» весь сенс завдання. Що стосується перекладу тексту, контроль за самостійністю його виконання також ускладнювався через активне використання студентами можливостей Інтернет-перекладу. Говорячи про усний аспект, розбивка студентів на малі групи для практики діалогів є технічно здійсненою (наприклад, на платформі Zoom), проте такі діалоги виходять менш правдоподібними внаслідок відсутності живої комунікації, як при очних заняттях. Все це перешкоджає досягненню основної мети навчання іноземної мови – розвитку комунікативної компетенції.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ПОШУКІВ. Таким чином, проведений аналіз поряд з практичним досвідом, показали, що дистанційне навчання іноземної мови в даний час має більше недоліків, ніж переваг, що підтверджує висновки про те, що дистанційне навчання іноземної мови не може бути основною формою навчання, а лише додатковою. Необхідно поєднувати як інноваційні комп'ютерні технології, так і традиційні методи навчання для найбільш успішного оволодіння студентами комунікативної компетенції і здатності до спілкування на професійні теми.

Безперечно, система української вищої освіти впоралася з оперативною мобілізацією і перебудовою діяльності ЗВО в форматі дистанційного навчання з використанням дистанційних освітніх технологій в період поширення вірусної інфекції. Вважаємо, що необхідно розробити і впровадити комбіновану модель освітнього процесу: традиційна взаємодія студентів і викладачів в поєднанні з використанням онлайн-курсів з синхронним навчанням в дистанційному форматі, забезпеченому цифровою дидактикою. А також необхідний прискорений розвиток електронно-цифрових ресурсів освітнього процесу і практик освітньої діяльності на основі електронно-цифрових технологій, стимулювання підвищення інформаційно-комунікативної компетентності професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів. Безумовно, ми стаємо свідками і учасниками багатогранних і проблемних адаптаційних процесів в освіті, пов'язаних зі змінами як форм і методів викладання, які потребують нових методологічних рішень, так і свідомості викладачів і студентів.

Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо у вияві та аналізі відношення студентів до дистанційного навчання, цифрової трансформації навчального процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Годжаева Н.С. Особенности преподавания иностранных языков в условиях всеобщего дистанционного обучения в Кемеровском государственном университете: проблемы, опыт, перспективы. *Вопросы образования и психологии*: монография (Чебоксары, 30 нояб. 2020 г.). Чебоксары: ИД «Среда», 2020. С. 73-82.
2. Коляда Н.А. Обучение иностранному языку в неязыковых вузах в XXI веке. *Академический Вестник Ростовского Филиала Российской Таможенной Академии*. 2020. № 2(39). С. 99-105.
3. Лосева Елена Сергеевна, Гозалова Марина Робертовна, Макарова Александра Игоревна Проблемы дистанционного обучения иностранным языкам на ступени высшего образования. *АНИ: педагогика и психология*. 2019. №3 (28). С. 145-148.
4. Петькова Ю.Р. История развития дистанционного образования. Положительные и отрицательные стороны МООС. *Успехи современного естествознания*. 2015. №3. С. 199-204
5. Полат Е.С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. 3-е изд. М.: Академия, 2010. 368 с.
6. Фомина Т.Н., Зеленова Т.Г. Инновационные технологии преподавания иностранных языков в неязыковом вузе. *Ярославский педагогический вестник*. 2003. №1(34). С.148-153.

Nataliia Koshil
Ph.D. in Philological Sciences
Associate Professor of the Foreign Languages Department
West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine
natakoshil@ukr.net

Olha Hyryla
Lecturer of the Foreign Languages Department
West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine
mygal.olga@gmail.com

**TEACHING SPECIALIZED TRANSLATION IN THE LAW
SPHERE WITHIN INTERPRETERS' TRAINING AT HIGHER
EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS**

The research paper concerns the process of teaching specialized translation in the law sphere within interpreters' training at higher schools in Ukraine. The authors claim that translation services differ from other services in that each subsequent order is a logical continuation of the previous one. So the program material i.e. studying and mastering by students of English-language specialized, professional literature texts, its summarization and annotation, analysis, generalization and interpretation of information from various English-language sources. Reflection program material practical activities of a specialist, prepares for mediation in a professionally oriented communication in the legal sphere

Key words: interpreter, specialized translation, law, program material, higher educational establishment.

НАВЧАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОМУ ПЕРЕКЛАДУ У СФЕРІ ПРАВА В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У представленому дослідженні проаналізовано процес викладання спеціалізованого перекладу в юридичній сфері в рамках підготовки перекладачів у вищих школах України. Автори стверджують, що послуги перекладу відрізняються від інших послуг тим, що кожне наступне замовлення є логічним продовженням попереднього. Отже, програмний матеріал, тобто вивчення та засвоєння студентами англomовних спеціалізованих екскурсів з фахової літератури, його узагальнення та анотування, аналіз, узагальнення та інтерпретація інформації з різних англomовних джерел. Рефлексія програмного матеріалу практичної діяльності фахівця готує його до посередницької діяльності у професійно орієнтованому спілкуванні в юридичній сфері

Ключові слова: перекладач, спеціалізований переклад, право, програмний матеріал, вищий навчальний заклад.

RELEVANCE OF THE CHOSEN TOPIC OF THE RESEARCH. The problem of teaching a foreign language communication in non-linguistic universities is constantly in the focus of attention of methodologists-theorists and teachers-practitioners, since the requirements for university graduates - bachelors and masters in various fields of professional activity are increasing. Relevance of political and economic contacts between states has increased the pragmatic importance of knowledge of foreign languages. This has highlighted a growing need for fluent foreign-language professionals to promote establishing contacts, developing relationships and cooperation between countries in various fields of activity. One of the tasks of foreign language education in in the light of the implementation of federal state standards is the training of translators in the field of professional activity This is due to the need to act as a mediator / mediator in the process of social interaction of representatives of different professional cultures. The universities of the EU countries

have programs for the training of mediators with the formation of competencies in the field of linguocultural mediation and translation.

PURPOSE AND OBJECTIVE OF THE RESEARCH. The aim of our scientific work is to analyze the peculiarities of teaching specialized translation in the law sphere within interpreters' training at higher educational establishments.

MATERIALS AND METHODS. We have tried to analyze some curricula and programme or learning outcomes in the different educational establishments as well as requirements for getting a job of translator (interpreter) in the sphere of law.

RESULTS AND DISCUSSION. Nowadays, it is necessary to have a clear idea of what the quality of translation is, and identify the main methods and procedures for achieving such quality. The main criterion for determining the quality is a long-term partnership. It should be noted that translation services differ from other services in that each subsequent order is a logical continuation of the previous one.

Some Ukrainian higher educational establishments offer the specific subjects like "Translation in Business", "Legal translation", etc. This is a great trend as a result of studying the major (legal translation) listeners will:

- be able to clearly formulate their thoughts, emphasize the most important thing, exclude double understanding, while freely using the widest range of linguistic means;

- have a consistently high level of grammatical correctness of complex speech, even if the listener's attention is focused on something else (for example, planning a further statement or observing the reaction of interlocutors, etc.);

- understand the sociolinguistic and sociocultural subtext in the speech of native speakers and to respond appropriately, to act as an intermediary between the speakers of their native language and the target language;

- be able to cope with complex, controversial, delicate situations within the limits of their professional knowledge;

- understand documents, correspondence, reports, articles typical for professional activities, including subtle nuances of complex text;
- be able to use electronic sources of English-language information (Internet resources, e-mail).

In general, program material - studying and mastering by students of English-language specialized, professional literature tours, its summarization and annotation, analysis, generalization and interpretation of information from various English-language sources. Reflection program material practical activities of a specialist, prepares for mediation in a professionally oriented communication. Starting to study this discipline, the student must have initial knowledge and skills at a level not lower than B1 (Intermediate) defined by the Common European Framework of Reference for Languages [2].

CONCLUSION AND PROSPECTS OF FURTHER SCIENTIFIC RESEARCH. Thus, today the modern translation market needs to strengthen its infrastructure and create fundamentally new, alternative models of the service delivery process, which must be taken into account in the methodological component of training future translation professionals. Due to the systematic interaction of education and employers, this process can be formalized in the form of criteria and requirements for graduates of higher education institutions regarding their suitability for practical activities. The use of educational strategies in the process of developing a model for training future translators requires consideration of labor market requirements, careful study of groups of potential consumers of educational services, adaptation of the educational process based on studying the situation in the legal translation industry and impact on these markets. Prospects for further research are to study the possibility of improving the quality of training, taking into account the adequate response to changes in the order of professionals in the field of law, and accordingly increase the rating of the educational program for future translators.

REFERENCES:

1. Зінукова Н. Професійна підготовка перекладачів у сучасних умовах: вимоги ринку перекладацьких послуг // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2014. № 2 (8) – Режим доступу: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2014/2/8.pdf>
2. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment - Companion Volume. - Mode of access: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>
3. Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication. – Mode of access: http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/emt/key_documents/emt_competences_translators_en.pdf.
4. Bauer, Thomas, Tsaryk, O Rybina, N. Biligualism and interference as tendencies of linguistic development of modern educational space in condition of educational internalization – Mode of access: <https://www.researchgate.net/publication/340508871>
5. The status of the translation profession in the European Union Final Report, 2012. – Mode of access: http://ec.europa.eu/dgs/translation/publications/studies/translation_profession_en.pdf

УДК 338.48:161.2

Лазоренко Наталія Леонідівна

канд.пед.наук, доцент кафедри іноземних мов

ФМВ НАУ

м.Київ, Україна

lazorenkonata40@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ФАХОВИХ ТЕКСТАХ

Всесвітня глобалізація, стрімкі зміни в економіці та розширення міжнародного співробітництва України з іншими

країнами світу протягом останніх десятиліть спричинили стрімке надходження в українську мову англійської термінології, зокрема економічної, адже виникла потреба в найменуванні українською мовою нових явищ, що вже існують у англійській світовій практиці. Тому в словниковому складі української мови велике місце належить подібній лексиці, кількість якої весь час помітно зростає. Отже, економічна терміносистема англійської мови є чисельною та розгалуженою, що впливає на виникнення ускладнень у процесі перекладу. Був проведений аналіз наукових джерел, який дав змогу стверджувати, що питання особливості перекладу економічної термінології у фахових текстах постійно знаходиться у центрі уваги вчених. Зроблено висновок, що незважаючи на посилену увагу вчених до проблеми перекладу економічної термінології у фахових текстах, важливі її аспекти залишаються недостатньо вивченими.

Ключові слова: новітня економічна термінологія, неологізм, фаховий текст, особливості перекладу.

TRANSLATION PECULIARITIES OF THE ECONOMIC TERMINOLOGY IN THE SPECIALIZED TEXTS

The world globalization, quick changes in the economy and extension of the international cooperation of Ukraine with other countries of the world during the last decade caused the rapid influence on Ukrainian language English terminology, especially economic one. They needed to name into Ukrainian new terminology, which exist already in English speaking world practice. So, such terminology plays an important role in Ukrainian language, the number of which grows rapidly. The economic terminology system has got a lot of branches, what causes difficulties in the translation. It was concluded, that, despite the increased attention payed by scientists to the matter of economic terminology translation, important aspects remain insufficiently investigated.

Key words: new economic terminology, neologism, specialized text, peculiarities of the translation.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Актуальність дослідження полягає у своєрідності такої лексичної складової мови як новітня економічна термінологія. Неологізми свідчать про стрімкий розвиток будь-якої живої мови, що в свою чергу визначає необхідність їхнього вивчення та систематизації. Сучасна лексика економічної галузі являє собою найбільш рухливий шар мови, що відображає, фіксує та кодує процеси і результати екстралінгвістичних подій на мовному рівні, і найбільш яскраво цю ситуацію можна побачити у фахових текстах. На сьогодні в лінгвістиці існує обмежена кількість наукових робіт, присвячених комплексному дослідженню новітньої економічної термінології англomовного дискурсу та особливостям її перекладу українською мовою у фахових текстах, отже ця тема потребує детального розгляду.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Метою роботи - є виявлення мовних особливостей перекладу новітньої економічної термінології з англійської мови на українську у фахових текстах економічного напрямку. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: розглянути поняття дискурсу в якості основи для виділення особливої сфери використання мови — сфери економіки; поняття економічного дискурсу як області специфічного спілкування; ідентифікувати новітню термінологію, що позначає поняття економічної сфери; описати особливості та способи відтворення новітньої економічної термінології українською мовою на базі фахових текстів економічного напрямку та здійснити переклад обраних неологізмів. Теоретичне значення даного дослідження дає нам поняття дискурсу, методів перекладу, особливості перекладу економічних текстів, що необхідно враховувати при перекладі. Практичне значення роботи полягає у тому, що вона может бути використана для вивчення курсу «Практика перекладу» студентами економічних спеціальностей.

МЕТОДОЛГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. В даному науковому дослідженні використовувались загальнонаукові методи такі як:

аналіз і синтез, абстрагування і конкретизація та системний аналіз. Головним прийомом перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквівалента. Еквівалент – стала лексична відповідність, яка повністю співпадає із значенням іншомовного слова-терміна[1; с.52]. Терміни, які мають еквіваленти в рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Вони слугують опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значень інших слів, вони дають можливість з'ясувати характер та фаховість тексту. Однак пошук еквівалентів у рідній мові для перекладу термінів з іноземної мови ускладнюється тим, що терміни – неоднозначні і в залежності від сфери знань, у якій вони вживаються, мають різні значення та дефініції. Тому далеко не завжди термін перекладається терміном – повним та абсолютним еквівалентом. Хоча деякі термінознаки справді однозначні і не мають жодних інших значень ні в якій іншій сфері і завжди перекладаються абсолютним еквівалентом. Наприклад, такі терміни як: “economics”, “chemistry”, “lexicology”, “atom”, “money”, “market”, “biology” мають точні відповідники в українській мові: “економіка”, “хімія”, “лексикологія”, “атом”, “гроші”, “ринок”, “біологія”, які легко знайти у загальних словниках, не звертаючись навіть до фахових. Однак частка таких термінів у загальному термінофонді дуже незначна, тому переклад більшості спеціальних галузевих термінів не є простою заміною слова-терміна мовою оригіналу відповідним термінознаком у мові перекладу. “Лише тоді перекладати терміни було б легко та просто, якби наукова література мала монопольне право на їх використання, або ж якби кожний термін дійсно мав термінологічний еквівалент у будь-якій парі мов. Але такого не буває.

Тому оптимальним є такий шлях перекладання термінів: “поняття -> український термін”, а не “іншомовний термін -> український термін”, з якої мови не відбувався б переклад”. Тобто пошук терміна-відповідника у мові перекладу має починатися, в першу чергу, з аналізу властивостей нового іншомовного поняття. І якщо назва іншомовного поняття-терміна ґрунтується на його

найголовнішій властивості чи вдалому порівнянню, то й в інших мовах (на які здійснюється переклад даного термінознака) ці ознаки братимуться за визначальні. У таких випадках переклад терміна дійсно перетворюється на переклад звичайної мовної одиниці, що є найпростішим шляхом підбирання власномовної назви до певного іншомовного наукового поняття[2; с.103] Переклад спеціальної галузевої термінології, в тому числі й економічної, здійснюється різними способами, а саме за допомогою таких міжмовних трансформацій: лексичних, лексико-семантичних та лексико-граматичних. Головне завдання перекладача полягає у вірному виборі того чи іншого прийому в ході процесу перекладу, щоб якнайточніше передати значення кожного терміна. Одним з найпростіших лексичних способів перекладу економічного терміна є метод транскодування. Транскодування – це політерна чи пофонемна передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу. Даний прийом часто застосовується для перекладу англійських економічних термінознаків, орфографічна система мови яких дуже відрізняється від української і передбачає, перш за все, передачу звукової форми терміна, а вже потім – його лексичного значення.

Однак при перекладі способом транслітерації не слід забувати і про “фальшивих друзів перекладача”, які попри зовнішню схожість в англійській та українській мовах мають різні значення. Це – псевдоінтернаціоналізми – слова вихідної та цільової мов, які не мають подібних лексичних значень. Транслітераційний спосіб перекладу таких слів “приведе до невиправданого семантичного калькування, порушення норм лексичної сполучуваності, стилістичної неадекватності українського відповідника та зрештою до грубих викривлень лексичного змісту слова, що перекладається[10; с.243]. І хоча ці слова досить часто зустрічаються в економічних текстах, однак вони не мають статусу економічних термінів. Даний спосіб часто застосовується при перекладі назв фірм та різних корпорацій, а також фінансових установ. Терміни також підлягають іншому

лексичному прийому перекладу – калькуванню – передача не звукового, а комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу. Найбільш розповсюдженим лексичним прийомом перекладу економічних термінів є описовий спосіб передачі значення термінознака. Такий прийом застосовується при перекладі тих економічних понять і реалій, які вже давно відомі в постіндустріальних суспільствах, але тільки зараз починають з'являтися в українському соціумі. Передача значень таких термінів можлива лише шляхом розкриття й додаткового пояснення змісту нових термінологічних одиниць.

До таких належать сучасні форми торгівлі та надання фінансових послуг. У випадку, коли спеціальний словник не дає точного еквівалента тому чи іншому економічному терміну, або ж коли застосування калькування, транслітерації чи описового перекладу недоречне, можливими також є лексико-семантичні та лексико-граматичні прийоми перекладу. Зокрема, до вищезгаданих трансформаційних прийомів, що застосовуються при перекладі фахових термінів, можна віднести конкретизацію та генералізацію. Конкретизація – процес, при якому одиниця більш широкого конкретологічного змісту передається в мові перекладу одиницею конкретного змісту[9; с.28]. Саме через те, що “англійські слова характеризуються більш розгалуженою семантичною структурою, аніж відповідні українські слова, їх переклад приховує у собі більше можливостей здійснення помилок, ніж переклад таких слів з української мови на англійську, тому що англійське слово може бути вжитим не в тому значенні, що призведе до грубих викривлень змісту”. Іноді в українській мові необхідно робити заміну слова чи словосполучення, що мають більш широкий спектр значень в англійській мові, еквівалентом, який конкретизує значення згідно контексту або стилістичних вимог. В першу чергу, така заміна передбачає пошук синонімічного еквіваленту у мові перекладу, який буде більш конкретно і стилістично виправдано передавати фаховість даної лексичної одиниці. Синонімічна заміна

англійського економічного терміна більш широкого конкретологічного змісту з метою конкретизації його значення у мові перекладу, також має місце у перекладацькій практиці і є виправданою на рівні мікроконтексту лише в тому випадку, коли із змісту речення зрозуміло, про що саме йде мова. При перекладі економічних термінів також можливим є застосування прийому генералізації[8; с.35]. Генералізація вихідного значення має місце в тих випадках, коли міра інформаційної упорядкованості вихідної одиниці вища за міру упорядкованості одиниці, що відповідає їй за змістом у мові перекладу. Ще одним лексико-граматичним прийомом перекладу сучасних економічних термінологічних одиниць є метод компресії[8; с.56].

Компресія – це більш компактне викладення думок завдяки опущенню зайвих елементів та позамовного контексту. Цей метод зазвичай застосовується перекладачами при перекладі фахової термінології на рівні макроконтексту, рідше – на мікрорівні, бо це може призвести до не виправданого опущення частини лексичного значення даного терміну. Безперечно, переклад термінів – дуже відповідальне завдання для перекладача, яке потребує високого ступеня володіння ним обома мовами, багатогранного сприйняття мовної картини світу, а також відмінних знань тієї галузі науки або техніки, якої власне стосується переклад. Адже попри розширення міжнародних культурних й економічних зв'язків у світі, використання сучасних засобів комунікації, на кшталт, світової мережі Інтернет, і пов'язане з цим взаємозбагачення різних мов і культур, перекладач повинен рахуватися з тим, що кожна мова – унікальна і розвивається самостійно. Їй притаманні власні мовні реалії, у ній закріплені власні культурно-історичні реалії, а також з'являються нові реалії та поняття, які ще не мають еквівалентів на момент перекладу їх на інші мови. Дослідження в області економічного перекладу – важливе та актуальне завдання, направлене на досягнення адекватних перекладів. Такі дослідження сприяють вирішенню багатьох прикладних завдань та прискорення обміну

інформацією в сфері економіки між спеціалістами та вченими різних країн.

Для нашого дослідження цікавим є також поняття антонімічного перекладу, який належить до лексико-граматичних трансформацій, які торкаються, як лексичних, так і граматичних перетворень одночасно. Ми хотіли б зазначити важливість структурних і лексико-семантичних розходжень між англійською та українською мовами, які вимагають під час перекладу перебудови синтаксичної структури речення або лексичних змін. Дана трансформація застосовується тоді, коли словникові відповідники тієї чи іншої лексичної одиниці мови оригіналу не можуть бути використані в перекладі з причин невідповідності з точки зору значення і контексту. Антонімічний переклад досить часто застосовують при перекладі економічних текстів, наприклад: *Views on distributive justice differ and few would be willing to insist on full application of maximin rule.* - Щодо дистрибутивної справедливості є різні погляди, і небагато хто наполягав би на повній реалізації правила максиміну. В перекладі даного речення стверджувальна лексична одиниця перекладена заперечною: «few» – «небагато хто». Тобто вживання слів *little, few, much, many* в оригіналі може викликати застосування антонімічного перекладу: «небагато», «немало» відповідно. *Moreover, the problem is one of common knowledge, since each individual is required to have information about others preferences.* - Мало того, йдеться про загальне знання, оскільки кожен індивід потребує знань про уподобання інших. В українській мові існують вставні слова «більше того» та «мало того». В англійській мові не існує лексичної одиниці на кшталт “*lessover*”, тому вставне слово «*moreover*» можна перекладати цими двома способами, один з яких («мало того») є антонімічним та в цьому конкретному випадку вживається задля виділення та наголошення на інформації, яку несе речення. Наступний випадок ілюструє застосування даної трансформації задля досягнення еквівалентності та адекватності

перекладу: The costs of transacting arise because information is costly and asymmetrically held by the parties...

Трансакційні витрати виникають тому, що інформація небезкоштовна й асиметрична для сторін – учасників обміну... Дослівний переклад лексичної одиниці “costly” – «такий, що коштує грошей», а якщо провести логічну паралель, то вийде антонімічний переклад «небезкоштовний». При антонімічному перекладі також треба брати до уваги додаткове значення лексичної одиниці, наприклад: ...the long-term contract would be a fiction and its investment purposes vitiated. ...довготермінова угода виявиться фікцією, а її інвестиційних цілей не буде досягнуто. The meaning of “sustainable for a long future” have to be left vague. - Значення такого вислова, як «сталий упродовж тривалого майбутнього», залишається невизначеним. У лексичні одиниці “vague” та “vitiated” – полісемантичні тому, обираючи відповідник, на семантичному рівні тут доречніший антонімічний переклад зі стилістичних причин. Словникові відповідники «сумнівний» та «зіпсований» відповідно не були б стилістично виправданими. У даних прикметників в англійській мові стверджувальна форма, але, для того щоб адекватно передати їхнє значення українською, доводиться застосовувати антонімічний переклад та з’являється префікс «не-». Інколи застосування антонімічного перекладу є необхідним для досягнення адекватності при перекладі, наприклад: Although they are by no means totally independent, it is worthwhile to distinguish between them. Ці обмеження частково взаємопов’язані, проте варто підкреслити різницю між ними. В даному реченні заперечна частка стоїть зі словом з негативним префіксом, тому задля досягнення літературного перекладу, застосування антонімічного перекладу тут просто необхідне, тому що дослівний переклад «ні в якому разі не незалежні» – не є стилістично виправданим. Часто застосування антонімічного перекладу є обумовленим використанням подвійного заперечення в оригіналі, наприклад: Contractual incompleteness, however, is not without cost. Однак, недовершеність контракту означає певні витрати. В даному

випадку заперечний прийменник “without” вживається з заперечною часткою “not”, тому тут не можна обійтись без антонімічного перекладу. В наступному прикладі в оригіналі стоїть сполучник “unless” разом з часткою “not”, а як відомо, саме використання цього сполучника є однією з причин застосування антонімічного перекладу, наприклад: General agreements to that effect are not self-enforcing, however, unless the profit consequences are not fully known to both of the parties...- Проте, загальні умови з цього питання не можуть мати юридичної сили, якщо обидві сторони мають цілковите уявлення про розміри прибутків... Лексична одиниця “scarcely” має негативну конотацію, тому при її перекладі часто застосовується антонімічний переклад, наприклад: But the hazards of opportunism scarcely vanish on those accounts. - Однак, загроза опортунізму через це не зникає. Якщо антонімічний переклад не застосований, де він необхідний, це призводить до зміни смислу в перекладі, наприклад: There is thus a limit to public-sector size in the context of a market system, but that limit is not rigid or easily established. Отже, існує межа розміру суспільного сектору в контексті ринкової системи, однак ця межа не є строгою чи її нелегко встановити. В даному випадку не застосовано антонімічного перекладу, тому спотворюється значення та переклад стає дещо незрозумілим для читача, який не бачить оригіналу. На нашу думку тут доречний антонімічний переклад, адже “not easy” –«нелегкий» означає «важкий»: Отже, існує межа розміру суспільного сектору в контексті ринкової системи, однак ця межа не є строгою та її важко встановити. На нашу думку такий переклад більш літературний, зрозумілий читачеві та адекватніший. Інколи, навпаки, засосовуючи антонімічний переклад, перекладачі допускаються помилок, наприклад: If the policy goal is to provide relief to the poor, why should the rich be permitted to share in the expenditure side of the program?- Якщо політична ціль полягає у забезпеченні допомоги бідним, чому б багатим не дозволити нести частину витрат цієї програми? В даному реченні застосований антонімічний переклад, але, на нашу

думку, не доречно, тому що через таке застосування змінився зміст речення. Якщо проаналізувати зміст, то автор навпаки критикує те, що політики хочуть допомогти бідним за рахунок багатих, та автор ставить питання, яке можна інтерпретувати так: «чому багаті мають платити за те, що політики бажають допомогти бідним? Яке відношення взагалі мають багаті до політичних цілей?». Тому тут краще перекласти майже дослівно: Якщо політична ціль полягає у забезпеченні допомоги бідним, чому багаті повинні нести частину витрат цієї програми? В наступному прикладі перекладач також змінив смисл речення, використавши антонімічний переклад: ...designed to dampen adverse effects on work effort but not applicable to non-earners. ...розроблене з метою ослаблення негативних ефектів на трудову мотивацію, але воно може бути поширеним на тих, хто не заробляє доходів[7; с.87]. В оригіналі, навпаки, «воно не може бути...», та тут не слід випускати частку «не», адже нагромадження заперечними частками не буде, а значення буде збереженим точно, якщо її залишити: ...розроблене з метою ослаблення негативних ефектів на трудову мотивацію, але воно не може бути поширеним на тих, хто не заробляє доходів Часто невірне застосування антонімічного перекладу призводить до помилок при перекладі. Розгляньмо переклад наступних речень: It may not be sufficient, moreover, merely to specify a common quality standard for all bidders. -Більше того, можливо, вистачить і специфікації спільного стандарту якості для всіх претендентів. Such negotiation would be unnecessary, of course, if the parties to the contract could agree, at the outset, to deal with unanticipated events. - Природно, в такому перегляді постає необхідність, якщо сторони контракту можуть із самого початку погодитися мати справу з непередбачуваними подіями. Знову ж таки, можна спостерігати неточний переклад в результаті застосування антонімічного перекладу. В такому застосуванні в даному випадку немає необхідності: Більше того, може й не вистачити специфікації спільного стандарту якості для всіх претендентів.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. При перекладі економічної літератури дуже важливо не зловживати застосуванням перекладацьких трансформацій, та застосовувати їх виключно задля досягнення еквівалентності та адекватності перекладу. Однак, не зважаючи на вимоги точно передати факти в інформативному тексті, перекладачі іноді зловживають застосуванням антонімічного перекладу, від чого страждають відтінки значення та не зовсім точно передається смисл оригіналу. В деяких реченнях можна було зробити майже дослівний переклад та передати точно зміст, а якщо використовувати антонімічний переклад, то переклад буде мати протилежне значення від оригіналу. Під час перекладу економічних термінів у фахових текстах слід зважати на те, що тексти фінансово-економічної спрямованості поєднують у собі різні функціональні стилі. Таким текстам притаманна наявність великої кількості неологізмів та різного роду термінів. Також однією з основних причин існування лексичних труднощів перекладу є розбіжності у картинах світу мов. Тому дуже часто доводиться звертатися до засобів перекладу, за яких зміст оригіналу залишається незмінним, а змінюються лише лексичні та граматичні форми його вираження.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ПОШУКІВ. Від економічних термінів, як і від інших науково-технічних термінів, вимагається однозначність, точність, систематичність, стислість та відсутність полісемії. Однак, іноді трапляється явище багатозначності в економічній термінології. Таким чином, під час перекладу виникають певні труднощі, оскільки у економічного терміна повинне бути єдине визначення, яке включає в себе всі істотні ознаки, тобто такі, які носять економічний характер і мають певне значення в галузі економіки. Слід також зазначити, що під час перекладу економічних текстів треба приділяти особливу увагу термінам– словосполученням, які не допускають дослівного перекладу. Такі терміни перекладаються шляхом підбору варіанта-аналога, який найточніше передавав би значення терміна в залежності від слів, які знаходяться у тісному

зв'язку з цим терміном. Економічний переклад являє собою міждисциплінарну галузь досліджень та професійної практики, основу якої утворюють головним чином перекладознавство, економіка, лінгвістика та дослідження з теорії комунікації. Економіка набирає дедалі більшої значущості, а кількість економічних текстів збільшується з року в рік, що спричинює попит на кваліфікованих перекладачів, які спеціалізуються на такій тематиці та здатні швидко і без втрати якості виконувати такі переклади. Особливе значення для нашого дослідження відіграє екстралінгвістичний компонент, в межах якого дослідники виділяють низку немовних знань, необхідних перекладачеві для успішного здійснення перекладу, а саме: знання про переклад (його основні поняття: види перекладу, перекладацькі процеси, перекладацькі стратегії тощо); бікультурні знання, енциклопедичні знання та предметні знання (у конкретних сферах).

Найбільш значущими не применшуючи роль усіх інших знань, є предметні, адже вони передбачають володіння знаннями у економічній сфері та, у свою чергу, підрозділяються на академічні, досвідні та практичні. Проведений аналіз методів перекладу текстів економічної тематики вказує на превалювання використання запозичень, заміни менш інформативних англійських слів більш влучними українськими словами, додавання певних слів, яких не було в оригінальних англомовних термінах. Аналіз стратегій перекладу економічних термінів дав змогу встановити те, що найпоширенішими способами у процесі перекладу англомовних економічних текстів українською мовою є: вибір словникового відповідника, різні види транскодування (транскрибування, транслітерування, змішане транскодування, адаптивне транскодування), калькування та описовий переклад. Тому ця тема потребує подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ганна Дуднік, Т. Англомовні запозичення в українській фінансово- економічній термінології та особливості їх

перекладу / Т. Дуднік // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: зб. наук. праць. – Херсон: ХДУ, 2013. – Вип. 20. – С. 241-243.

2. Д'яков А.С. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти : [монографія] / А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько. – Київ: КМ Academia, 2020. – 216 с.

3. Карабан В. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову – Вінниця, 2003 – 126 с.

4. Карабан В.І Переклад англійської наукової і технічної літератури: лексичні, термінологічні та жанрово–стилістичні труднощі. – В: Нова книга, 2001. – 18 с.

5. Козлюк В.О., Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган–Барановського / Історія становлення української економічної термінології [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2010/Philologia/62350.doc.htm

6. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний пере-клад): Підручник. – В: Нова Книга. 2000 – 448с.

7. Л.В. Савицька / Особливості перекладу англійських економічних термінів українською мовою [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <https://docplayer.net/68568880-Osoblivosti-perekladu-angliyskih-ekonomichnih-terminiv-ukrayinskoju-movoyu.html>

8. Основні методи перекладу складних економічних термінів та термінів–словосполучень [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: https://knowledge.allbest.ru/languages/3c0a65625a2ad68a5d43b88421216c27_1.html

9. Financial Times. – London : published by The Financial Times Limited, Tuesday 19 May 2015. – 30 p.

10. Venuti L. Strategies of translation / L. Venuti // Encyclopedia of translation studies. – London, New York : Routledge, 2001. – P. 240–244.

Maryline Motreff
enseignante

Le Lycée Voltaire
Orléans, France

marylinemotreff@gmail.com

Olga Verkhovtsova

professeur du département des langues étrangères
l' Université nationale d'aviation

Kiev, Ukraine

olverks@gmail.com

L'UTILISATION DU DOCUMENTAIRE EN CLASSE

La technologie éducative est un système d'influence sur l'étudiant dans le processus d'apprentissage. Le problème de l'efficacité des technologies éducatives repose sur des stratégies de représentation, d'acquisition, de stockage, de reproduction et d'actualisation de diverses formes d'informations éducatives. Cet article considère les technologies visuelles pour le français comme la deuxième langue étrangère à l'université. Il rend compte d'un certain nombre d'activités visuelles dans le cours de langue étrangère. La recherche donne quelques idées sur la perception que les étudiants ont de la vidéo dans le processus d'éducation. Les caractéristiques fonctionnelles d'un film vidéo dans le processus de formation et trois étapes de la technologie de l'éducation visuelle basée sur un film vidéo sont décrites. On présente les algorithmes pédagogiques basés sur la structure du processus d'acquisition des connaissances sont développés en fonction des objectifs de visualisation (visualisation illustrative, factuelle, étude, critique et recherche).

Mots clés: efficacité de la technologie éducative, technologies visuelles, film vidéo, visualisation illustrative, visualisation critique et recherche.

THE USE OF THE DOCUMENTARY IN THE CLASSROOM

Education technology is a system of influences on the student in the learning process. The problem of educational technology efficiency is based on strategies of representation, acquisition, storing, reproducing, and actualization of various forms of educational information. This paper considers visual technologies for French as the second foreign language training in high school. It reports on a number of visual activities in the foreign language class. The research provides some ideas of the students' perception of video in the education process. The functional features of a video film in the training process and three stages of visual education technology based on a video film are described. The paper describes pedagogical algorithms based on the structure of the knowledge acquisition process developed according to the aims of viewing (illustrative viewing, fact-finding, studying, critical, and search viewing).

Key words: educational technology efficiency, visual technologies, video film, illustrative viewing, critical, and search viewing.

PERTINENCE DU SUJET DE RECHERCHE SÉLECTIONNÉ.
Les médias électroniques sont très importants dans l'enseignement de la langue étrangère, formation de la culture générale et la conception du monde. L'utilisation de la vidéo est très efficace dans la formation de la culture communicative des étudiants, parce que ce n'est pas seulement la possibilité d'écouter la langue vivante mais aussi se familiariser avec les réalités du pays.

BUT ET OBJECTIFS DE LA RECHERCHE. Nous allons parler du documentaire comme un moyen didactique qui enrichit déjà disponible matériaux d'enseignants. Si l'on consulte *Le Petit Robert*, on y trouve comme définition de "film documentaire" : « film didactique présentant des documents authentiques, non élaborés pour l'occasion » [3 ; p.397]. Pour la plupart des étudiants regarder un film c'est trouver du plaisir mais regarder un documentaire en classe c'est aussi trouver des réponses à des questions, à des besoins d'informations ou de

formations sur des sujets extrêmement variés, faire de découvertes thématiques.

Il y a des situations quand un documentaire peut être particulièrement utile si nous voulons présenter le contexte linguistique fini; montrer l'aspect communicatif de la langue; pratiquer des compétences de l'écoute dans un contexte naturel; élargir le vocabulaire et la compréhension; stimuler le dialogue et le débat.

Pendant les leçons vidéo on doit respecter les principes fondamentaux et les approches de leur mise en œuvre, en particulier, les critères pour la sélection des matériaux.

Bien sûr le film doit correspondre au thème de la leçon. Pour le thème "Paris" on peut choisir le documentaire "Paris, l'histoire d'une capitale royale". Il est important que l'image et le son soient claires et de bonne qualité; la langue corresponde aux normes littéraires et qu'elle soit sans bruit de fond et sans expressions d'argot.

Le plan de leçon de la vidéo comprend les étapes suivantes :

1. *Une étape préparative.* Celle-ci consiste en discussion préliminaire, au cours de laquelle on repasse le vocabulaire thématique, ainsi qu'on stimule l'intérêt des étudiants en sujet. Parmi les étudiants ukrainiens ceux qui ont visité la France et sa capitale ne sont pas nombreux. Leurs connaissances de ce pays reposent sur les matériels scolaires et l'information tirée des livres et médias. Il est utile de lire des textes au sujet relié avant le documentaire. Ce procédé aidera introduire un nouveau vocabulaire. Lors de la lecture il n'est pas nécessairement visé à comprendre chaque mot, mais il faut tâcher d'avoir une idée du sujet général et du vocabulaire clé. L'attention particulière doit être prêtée à des noms personnels et des noms géographiques pour éliminer des difficultés possibles de perception du film. Par exemple : *Lutetia (Lutèce), des Gaules, Clovis, les Mérovingiens, Carolingiens, Capétiens, Carolingiens, Valois, Bourbons, les noms des rois.*

Les lieux historiques de Paris : la cathédrale Notre-Dame, la place de la Bastille, la place Vendôme, la place de la Concorde, l'avenue du Trône, l'Arc de Triomphe du Carrousel, la Conciergerie, le Palais de Justice, le Palais-Royal, l'Hôtel de Ville, le Panthéon,

l'Hôtel des Invalides, le Pont Neuf, le Pont Royal, la Tour Eiffel, la Tour Montparnasse, la Sorbonne.

On demande les étudiants ce qu'ils connaissent de Paris, de ses personnalités éminentes et de ses curiosités. L'information déjà obtenue leur aidera mieux comprendre le documentaire.

Le visionnage en classe crée une atmosphère de l'activité cognitive commune. Dans ces circonstances, même des étudiants inattentifs deviennent plus concentrés parce que pour comprendre le contenu du film ils ont besoin de faire un effort. Donc attention involontaire devient arbitraire, et l'intensité de l'attention affecte le processus de mémorisation.

2. Le travail après la présentation du documentaire :

On utilise les matériels comme le soutien pour le développement des compétences productives dans le langage oral et écrit. La formulation correcte du devoir contribue à l'efficacité de l'utilisation de la vidéo dans le processus d'enseignement de la langue.

Les étudiants sont invités à commenter ce qu'ils ont vu dans le film. Au cours de la discussion ils comparent les faits vus avec des situations réelles dans leur vie, dans leur pays et analysent les similitudes et les différences de culture.

Le travail créatif. Les étudiants sont invités à rédiger un bref récit, une réflexion sur le documentaire, complétée par des biographies de personnalités célèbres, qui a été décrit dans l'histoire, faire un dialogue sur le sujet.

Contrairement au texte audio ou écrit, qui peut être très instructif et éducatif, le documentaire a l'avantage parce qu'il combine divers aspects d'interaction linguistique. En plus de l'aspect communicatif, il contient des informations visuelles.

CONCLUSIONS. On peut noter qu'outre développer des compétences orales, de l'écoute des étudiants, les faire gagner de la fluidité dans les interactions orales avec les autres et aussi pratiquer leur prononciation, l'introduction du documentaire dans le processus d'apprentissage fait possible de changer le caractère de la leçon traditionnelle et la faire plus vivante et intéressante.

Les vidéos créent une expérience sensorielle plus engageante que l'utilisation de supports imprimés seuls. Les apprenants ont en fait la possibilité de voir et d'entendre le concept enseigné, et ils peuvent le traiter de la même manière qu'ils traitent leurs interactions quotidiennes. Il est important de noter que les vidéos sont destinées à enrichir les supports de cours et les conférences, et non à les remplacer.

Les vidéos augmentent l'engagement des étudiants, ce qui contribue à son tour à améliorer les résultats. Si les étudiants sont intéressés par le matériel, ils le traiteront et retiendront mieux. ... Les vidéos numériques facilitent les opportunités d'apprentissage à distance afin que les enseignants puissent atteindre des étudiants où qu'ils se trouvent.

REFERENCES

1. Barmenkova O. I. Videozanyatiya v sisteme obucheniya inostranny rechi / O. I. Barmenkova // Inostrannyie yazyiki v shkole.– 1999. – № 3. – C. 20 – 25.
2. Exploration of Instructor and Student Perceptions, Journal of University Teaching & Learning Practice, 15(2). Disponible : <http://ro.uow.edu.au/jutlp/ol15/iss>
3. Le Petit Robert. Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française par P.Robert. Paris: S.N.L., 2000. – P. 2171.
4. Pourquoi utiliser la vidéo dans un contexte pédagogique. Disponible : <https://ecolebranchee.com/utilisation-de-la-video-en-classe/>

Марусяк Валентина Василівна
викладач кафедри української та іноземних мов
НУФВСУ
Київ, Україна
valyas@nauu.edu.ua

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ГОЛОВНОГО ІНСТРУМЕНТУ ДИСТАНЦІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У роботі розглядаються нові інформаційні технології, а саме хмарні технології, які дозволяють не тільки переосмислити застосування інтернету в навчальному процесі, а й стали основним інструментом організації освітнього дистанційного процесу зважаючи на рекомендації МОН в умовах обмежень спричинених пандемією Covid-19. Робота деталізує важливість використання інформаційних технологій, а зокрема сервісу новітніх хмарних технологій – Google Sites з метою створення інформаційного сайту для організації якісного навчального процесу в умовах дистанційної форми навчання. Хмарні технології дозволяють переосмислити застосування інтернету в навчальному процесі, адже, завдяки ним студент може отримати не тільки доступ до навчальних матеріалів (текстових, візуальних, мультимедійних) а й виконувати роботу разом з викладачем або групою.

Ключові слова: інформаційні технології, дистанційне навчання, Хмарні технології, Google Sites, безкоштовні сервіси Google, зворотній зв'язок, Google Classroom, Canvas, методи організації навчального процесу.

CLOUD TECHNOLOGIES IN DISTANCE EDUCATION OF HIGHER SCHOOLS

The paper considers new information technologies, exactly cloud technologies, which allow not only reshape the use of the Internet in the

educational process, but also make it the driving tool for organizing the distance education in accordance with the regulations of the Ministry of Science and Education of Ukraine caused by the Covid-19 pandemic. It outlines the importance of using information technology, in particular, the services of the cloud technologies - Google Sites in order to create an information site for organizing distance teaching and study in higher school. The main advantages of the cloud applications are outlined. Due to the cloud technologies, and reshaped use of the Internet in higher education, the student can not only get the access to the academic resources (texts, videos, tests and multimedia) but also can participate in the group work guided by the lecturer.

Key words: information technology, distance learning, Cloud technologies, Google Sites, free Google services, feedback, Google Classroom, Canvas, methods of organizing the educational process.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ. Зважаючи на рекомендації МОН, заклади освіти, що належать до сфери його управління, були зобов'язані в короткий термін часу забезпечити організацію освітнього процесу шляхом використання технологій дистанційного навчання, неухильно дотримуючись при цьому положень чинного законодавства. Використання інформаційних технологій та (безкоштовних) хмарних сервісів дозволило реорганізувати освітній процес вносячи зміни в розклад, освітні навчальні програми та методики викладання дисциплін, адаптуючи їх до дистанційного навчання.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Вивчити та проаналізувати безкоштовні сервіси хмарних технологій та адаптувати їх для організації дистанційного навчання в умовах обмежень.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ (МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ). Вивчення та аналіз програмних сервісів Google.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Безкоштовні додатки хмарні технології однаково ефективні не

тільки в корпоративних та ділових сферах, а й в закладах освіти за умови дистанційної роботи, навчання.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ПОШУКІВ. Безкоштовні додатки хмарних технологій дозволили за короткий період часу реорганізувати дистанційний навчальний процес у закладах освіти. Зважаючи на рекомендації МОН, які були викладені у листі № 1/9-176 від 25 березня 2020 року, заклади фахової освіти, що належать до сфери управління МОН, були зобов'язані забезпечити організацію освітнього процесу шляхом використання технологій дистанційного навчання, неухильно дотримуючись при цьому положень чинного законодавства.[7, с.1]. За короткий період часу керівникам на науковим працівникам закладів вищої освіти довелося кардинально реорганізувати освітній процес вносячи зміни в розклад, освітні навчальні програми та методики викладання дисциплін, щоб адаптувати їх до дистанційного навчання, яке передбачає постійне використання інформаційних технологій та сервісів.

Після тимчасової розгубленості всім довелося прийняти цей виклик та швидко адаптуватись до нових реалій, питання розвитку дистанційної освіти набуло неабиякої актуальності. [6, с.1]

Викладачам довелося опановувати не лише нові інформаційні технології та інструменти, а й вирішувати паралельно запитання про те як ефективно викласти матеріал дисципліни, організувати зворотній зв'язок та провести оцінювання здобувачів. Вже через невеликий проміжок часу стало цілком зрозуміло, що он-лайн месенджери та електронна пошта не можуть повністю задовольнити повномасштабні потреби освітнього процесу у вищій школі і виникла потреба використання сервісів хмарних технологій та переходу до якісних систем управління навчанням Google Classroom, Canvas, Moodle, тощо.

Інформаційні технології – це інформаційні процеси та методи роботи з інформацією, які передбачають використання засобів комунікацій та обчислювальної техніки. [2:52]

Використання нових інформаційних технологій розглядається як один з ефективних методів дистанційного навчання, але більшість підходів базуються на разовому застосуванні інформаційних технологій, які обмежуються програмним забезпеченням, яке встановлене на комп'ютері.

Останнім часом все більшої популярності набули так звані хмарні технології, які дозволяють створювати цілі системи для самостійної, дистанційної роботи здобувачів вищої освіти.

Термін хмарні технології або хмарні обчислення (*Cloud computing*) став вживатися в світі інформаційних технологій в 2008 році. Першою людиною, яка виголосила словосполучення «cloud computing» був Ерік Шмідт - генеральний директор компанії Google. [5, с.1]

Хмарні технології — це технологія, яка надає користувачам Інтернету доступ до комп'ютерних ресурсів сервера і використання програмного забезпечення як онлайн-сервісу. Тобто, якщо є підключення до Інтернету, то можна виконувати складні обчислення та опрацьовувати дані, використовуючи потужності віддаленого сервера.

Головною особливістю і перевагою хмарних технологій є те, що людина не прив'язується до фізичної машини. Сервіси хмарних технологій – це додатки, доступ до яких можна отримати через Інтернет за допомогою браузера або інших мережевих додатків. Головною відмінністю при роботі з хмарними обчисленням є те, що користувач не користується ресурсами свого комп'ютера або сервера, а використовує потужності, які пропонуються як інтернет –послуга. [5, с.2]

Хмарні технології дозволяють переосмислити застосування інтернету в навчальному процесі, адже, завдяки ним студент може отримати не тільки доступ до навчальних матеріалів (текстових, візуальних, мультимедійних) а й виконувати роботу разом з викладачем або групою.

Існує багато технологічних засобів ефективної організації дистанційної роботи студентів та найефективнішим вважається комбіноване застосування деяких продуктів та ресурсів.

У цій статті хотілося б зупинитися на важливості використання інформаційних технологій, а зокрема сервісу новітніх хмарних технологій – Google Sites.

У цій статті хотілося б зупинитися на створенні інформаційного сайту за допомогою безкоштовного сервісу *Google Sites*.

Google Сайти – це веб-додаток, який дозволяє легко створювати веб-сайти групи. За допомогою сервісу Google Сайти ви можете швидко розмістити на одному ресурсі контент різного виду, включаючи відеозапис, календарі, презентації, прикріплені файли, текст та легко надати доступ на перегляд та редакцію групі людей, організації. [8, с. 10]

Користуючись безкоштовним та простим у використанні сервісом Google Сайти викладач може розмістити додаткові матеріали, презентації з лекціями, завдання для самостійної роботи. Наповнення сайту матеріалами раціонально створювати за допомогою «хмарних сховищ». Хмарні сховища даних – це модель «онлайн-сховищ», в яких інформація зберігається на багатьох, розподілених в мережі серверах, які можуть знаходитися на значній відстані від користувача. [8, с.2]

Google Sites – сервіс від Google, який покликаний замінити застарілу службу «*Google Page Creator*» .

Основна відмінність створення сайтів в *Google Sites* - це можливість доступу до роботи над сайтом декількох користувачів. Користувач-власник сайту може запрошувати інших користувачів для спільної роботи, розподіляти права доступу до матеріалів, використовувати на сайті інформацію з інших сервісів Google (*Google Docs*, *Google Calendar*, *Picassa* і т.д.). Для оформлення сайту доступні кілька шаблонів веб-дизайну. [8, с.112]

Плюси використання сервісу:

- швидке створення сторінки;

- відсутність необхідності знання мови розмітки HTML;
- можливість зміни вигляду і функцій; (за допомогою шаблонів)
- можливість установки доступу та спільного використання інформації;
- безкоштовне використання сервісу;
- відсутність плати за доменне ім'я і хостинг;
- *До мінусів можна віднести:*
- не підтримуються CSS (Cascading Style Sheets – спеціальна мова, що використовується для опису та розмітки сторінок);
- доменне ім'я сайту має вигляд sites.google.com / site_name .
- обмежені налаштування оформлення сайтів змінюються тільки кольори, розміри і стиль шрифтів.
- заборонені анонімні коментарі, змінювати зміст (у тому числі додавати
- коментарі) можуть тільки авторизовані користувачі;
- немає стрічки RSS з оновленнями сайту;
- Відсутність класичного файл менеджера і доступу по FTP.

Використання сервісу Google Сайт суттєво спрощує роботу викладача і дозволяє створювати ресурси без сторонньої допомоги технічного персоналу та глибоких знань програмування. Сайти створені за допомогою цього сервісу можуть суттєво підвищити ефективність дистанційного навчання студентів. Викладення матеріалу із застосуванням сервісу Google Sites підвищує організацію і контроль самостійної роботи студентів. Зростає рівень виконання самостійної роботи, засвоєння матеріалу та застосування набутих теоретичних знань. Впровадження хмарних технологій якісно змінює методи організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання. Використання інформаційних технологій та сервіси хмарних технологій дозволяють створювати ефективні систем управління навчанням, складовими якої будуть програмні, технічні, змістовні компоненти, які є легкими у використанні.

І хоча дистанційне навчання не є заміною очного та ніколи не планувалось на довгострокову перспективу, воно може стати ефективним інструментом он-лайн навчання, впливаючи таким чином на якість навчання в цілому. [6, с.1]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алтайцев А.М., Наумов В.В. Учебно-методический комплекс как модель организации учебных материалов и средств дистанционного обучения. В кн.: Университетское образование: от эффективного преподавания к эффективному учению / Белорусский государственный университет. Центр проблем развития образования. – Мн., Проппели, 2012. – 288 с., С. 229—241.
2. Ашотович А.Г. Модель организации самостоятельной деятельности студентов СПО с использованием ИКТ. Историческая и социально-образовательная мысль. 2012. № 5 (15) ст. 51.
3. Закон України "Про вищу освіту" № 1556-VII від 01.07.2014 № 1556-VII. Стаття 50.
4. Довідка - Google. URL: <https://support.google.com> (дата звернення: 5.01.2021).
5. Кух А.М. Хмарні технології. Теоретичні відомості. URL:<http://kukh.ho.ua/kurs/KITON/H1.pdf> (дата звернення: 5.01.2021).
6. Літвін Фелікс. Дистанційне навчання:: сучасний формат освіти, який має лишитися. Інтернет-газета «Українська правда». URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2020/07/2/241517/> (дата звернення: 2.07.2020).
7. Лист МОН № 1/9-176 від 25.03.20 р. : веб-сайт. URL:https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/ (дата звернення: 30.04.2020).
8. Методичні вказівки по розробці сайтів на платформі Google Sites. URL: http://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/1/8079/Google_Sites-method.pdf?sequence=1 (дата звернення: 6.04.2015).

Мельник Євгеній Юрійович

канд. пед. наук, доцент

доцент кафедри іноземних мов ФМВ

Національний авіаційний університет

м. Київ, Україна

yevhenii.melnyk@npp.nau.edu.ua

ФОРМУВАННЯ ЕТНОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЙ У НАВЧАННІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ НА ОСНОВІ АВТЕНТИЧНОЇ ВІДЕОПРОДУКЦІЇ

У тезах розглядається один із шляхів формування етносоціокультурної та міжкультурної компетенцій у студентів, які вивчають французьку мову. Запропоновано дидактичний сценарій, розроблений на основі автентичної відеопродукції, яка відкриває перспективи для міжкультурного діалогу в контексті ознайомлення з соціокультурними реаліями Франції та обговорення певної проблематики з точки зору українських студентів.

Ключові слова: соціокультурна компетенція; етносоціокультурна компетенція; довідкова компетенція; міжкультурна компетенція; навчання французької мови; автентична відеопродукція; діалог культур.

FORMATION OF ETHNO-SOCIO-CULTURAL AND INTERCULTURAL COMPETENCES IN TEACHING THE FRENCH LANGUAGE ON THE BASIS OF AUTHENTIC VIDEO PRODUCTION

This article deals with one of the ways to form ethno-socio-cultural and intercultural competences of students learning French. A didactic scenario is developed on the basis of authentic video material, which opens prospects for intercultural dialogue in the context of

acquaintance with the socio-cultural realities of France and discussion of certain issues from the point of view of Ukrainian students.

Key words: socio-cultural competence; ethno-socio-cultural competence; reference competence; intercultural competence; teaching French; authentic video production; dialogue of cultures.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ. Будь-який підручник іноземної мови містить країнознавчу інформацію, робота з якою спрямована на формування у студентів *соціокультурної компетенції* (бачення студентами буття іншомовного етносу), що складається з *етносоціокультурної компетенції* та “довідкової” *компетенції*. Перша охоплює образи, цінності, відносини, необхідні мовному співтовариству для самоідентифікації. Друга включає знання енциклопедичного порядку, які стосуються географії, історії, соціальної організації, мистецтва. У “довідковій” компетенції немає місця поняттям “ментальність”, “погляди”, “оцінки”, “упередження”, “міфи”, які відображають етносоціокультурну компетенцію. Наприклад, у підручниках з французької мови присутня інформація про паризьке метро (його історію, значення для мегаполіса, безумовні переваги, функціонування, тощо). У той же час, така інформація не дозволяє студентам повністю відчувати ритм цього міста в місті, ті почуття, які переживають жителі Парижа в підземному лабіринті. Ефективне формування справжньої соціокультурної компетенції уможливорюється лише за умови врахування того, що існує не тільки “довідкова”, а й *етносоціокультурна компетенція*.

Викладачам іноземних мов необхідно також звертати увагу студентів на об’єктивну та природну можливість існування інших систем цінностей, неспівпадіння точок зору в залежності від того, чи висловлюються вони представниками рідної культури або носіями іншої культури. Здатність до міжкультурної взаємодії (міжкультурна компетенція [4]) усуває бар’єри, викликає почуття взаємності, солідарності та толерантності. Необхідність формування міжкультурної компетенції відповідає концепції

комунікативного підходу у навчанні іноземних мов: у комунікативно орієнтованому курсі будь-який мовленнєвий вчинок повинен бути вмотивованим та особистісно значущим.

З цієї точки зору, глухим кутом ми вважаємо традиційний шлях роботи над темою, наприклад, “Визначні пам’ятки Парижа”, коли студентам пропонується прочитати тексти довідкового характеру, відповісти на запитання, виконати лексичні та граматичні вправи, в яких опрацьовується матеріал, що міститься у зазначених текстах. Очевидно, що у реальному спілкуванні з французами іноземець не розповідатиме їм історію пам’ятників французької столиці (“довідкова” компетенція). Розв’язанням цієї проблеми міг би бути розгляд зазначеної теми з різних точок зору (етносоціокультурна компетенція: *Не усі архітектурні споруди з певних причин сприймалися або сприймаються парижанами однозначно!*) і обов’язково у порівнянні з фактами рідної культури (міжкультурна компетенція: *Як формувався та формується архітектурний вигляд Києва на відміну від Парижа? Як ви можете оцінити тенденції, які існували в минулому, спостерігаються сьогодні? Чого б могли навчитися кияни у парижан?*).

Отже, у комунікативно орієнтованому курсі з іноземної мови при роботі з країнознавчою інформацією недоречно обмежуватися навчальним матеріалом довідкового характеру. Необхідно йти шляхом “занурення” в етносоціокультурну реальність та організації діалогу поглядів і культур взагалі [3].

Реалізація такої ідеї сприяє втіленню крос-культурного підходу до навчання іноземних мов, який передбачає формування мовної особистості, що прагне зіставляти відмінні аспекти рідної та нерідної мов і культур для повноцінного розуміння та коректного відтворення інформації в іншомовному культурному середовищі; послуговуватися культурно маркованими одиницями в межах певного контексту [1]. Потреба у демонстрації зазначеного підходу та дидактичних матеріалах, що втілюють викладені загальні положення, зумовлює актуальність поданих тез.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. З огляду на викладені положення логічним кроком є дослідження питання про відбір дидактичного матеріалу відповідно до визначених цілей навчання. У розмаїтті наявних аудіовізуальних і текстових документів нескладно знайти такі, які мають значний потенціал з точки зору формування етносоціокультурної та міжкультурної компетенцій студентів. Проілюструємо перспективи використання у навчанні французької мови автентичної відеопродукції, зокрема матеріалів передачі «Karambolage», яка виходить на каналі Arte і розглядає соціокультурні особливості французів і німців.

Протягом 15 років щонеділі о 20-й годині автори «Karambolage» з гумором розповідають про найрозповсюдженіші кліше щодо Франції та Німеччини. Ці 11 хвилин вже стали культовими і збирають багатомільйонну аудиторію по обидва боки Рейну. Продюсер та режисер передачі Клер Дютрійо згадує про те, як після 15 років життя в Німеччині у неї сформувалася ця концепція: “Мені здавалося, що французи мають таке бачення Німеччини, яке не відповідає моєму досвіду. Німці також мають кліше щодо французів. Я усвідомила потребу розповісти про ці культурні питання, які переслідують нас, коли ми живемо між двома країнами”. Команда передачі «Karambolage» надихається девізом “Відштовхнутися від деталі, щоб прийти до універсального”. Відправною точкою кожного випуску є пережите здивування, яке спонукає до дослідження обох культур.

Таким стимулом може бути слово, спогад, ритуал, предмет повсякденного ужитку: наприклад, колонна Морріс, яку вважають емблемою Парижу і яку насправді винайшли в Берліні. Однією з головних характеристик передачі є сміливе графічне рішення, яке підсилює ідею передачі – використовуючи гумор, дати ключі для розуміння менталітетів і способів життя німців і французів, що здається непростим завданням: як залишитися невимушеним і глибоким попри непросте минуле та безкінечне порівняння двох моделей, прихованою метою якого є визначення переможця та

переможеного? Як зазначає Клер Дютрійо, у сьогоднішній Франції Німеччиною цікавляться набагато більше, ніж за часів перших кроків передачі: це пояснюється ефектом Ангели Меркель, яка змінила імідж країни, та впливом Берліну, який став культурним взірцем у світі [6].

Концепція передачі «Karambolage» відкриває широкі перспективи для дидактичної експлуатації її матеріалів у відповідності до викладених вище положень. Опрацювання тексту певного випуску передачі дозволить студентам познайомитися з конкретним соціокультурним феноменом та оволодіти лексичними засобами його репрезентації французькою мовою. Подальша навчальна діяльність, яку організує викладач, зумовить розгляд французької соціокультурної реалії крізь “українську” призму (замість “німецької”), що розширить діалог культур і забезпечить формування бажаної міжкультурної компетенції. Логічним результатом такої навчальної діяльності може стати створення інформувального або пояснювального тексту [2] про український соціокультурний феномен у порівнянні з тим, що розглядався в опрацьованому епізоді «Karambolage».

Наведемо приклад можливого (і не вичерпного!) дидактичного сценарію використання одного з випусків передачі «Karambolage», «La mère corbeau» [5].

1. *Visionnez l'épisode «La mère corbeau». Lisez la transcription de la vidéo.*

La mère corbeau

Felicitas Schwarz travaille à la rédaction de Karambolage à Paris. Elle est allemande. Il y a deux ans, elle est devenue maman, et tout d'un coup, elle s'est sentie très française! Pourquoi? Vous allez voir!

J'ai confié mon enfant à une crèche parisienne à l'âge de six mois. Rien d'extraordinaire à cela, du moins en France. Ici, il arrive souvent que la séparation se fasse déjà au bout de deux mois et demi, la durée du congé maternité. Ma famille et mes amis allemands étaient choqués: «Quoi? Tu veux déjà retourner travailler?» Mais pourquoi

pas? En France, c'est banal d'être mère et d'avoir un travail en même temps! Souvenez-vous de Ségolène Royal qui a donné l'exemple dans les années 90: quelques jours à peine après avoir accouché de son quatrième enfant, elle reprenait déjà son poste de ministre. En Allemagne, ça ne se fait pas. En 2011, la ministre de la famille Kristina Schröder a osé revenir travailler dix semaines après la naissance de sa fille et elle a aussitôt été affublée du sobriquet de «Rabenmutter», «mère-corbeau». En France, il n'y a pas d'expression aussi imagée pour désigner la mère qui refuse de se consacrer entièrement à ses chers petits. En revanche, il y en a une pour celle qui couve un peu trop sa progéniture: c'est la «mère poule», «Gluckenmutter». Oui, le terme existe aussi chez nous. «Mère corbeau», «mère poule», la pression de la perfection est forte! Est-ce pour y échapper que tant d'Allemands ne font plus d'enfants? En 2001, l'Etat allemand réagissait en lançant une allocation parentale. Objectif? Booster la natalité! Si les parents font à tour de rôle une pause bébé, et selon qu'ils travaillent à mi-temps ou qu'ils arrêtent leur activité, ils sont financés jusqu'à 28 mois durant. L'allocation dépend du salaire avec un plafond de 1800 euros et un minimum de 150 euros. Mais comme chacun sait, l'argent ne suffit pas à changer les mentalités: en 2012, le président du SPD Sigmar Gabriel est donc parti pouponner pendant trois mois. Un joli coup de com! En France aussi, il est possible de prendre un congé parental et là encore l'allocation de l'Etat est prolongée si le père lève également le pied, mais si l'un des parents décide de rester à la maison après les dix semaines de congé maternité, il recevra seulement 392 euros et 9 centimes par mois. Or, vivre à trois ou à quatre avec un seul salaire et une aide aussi misérable, c'est quasi mission impossible. Du coup, les mères comme les pères sont obligées de vite retourner travailler, et comme le concept de «Rabenmutter» n'existe pas en France, les parents peuvent laisser leur bébé à la grand-mère, à une nourrice ou à la crèche sans que personne s'en offusque. Seul hic, le droit à une place en crèche n'est pas inscrit dans la loi française comme c'est le cas en Allemagne depuis 2013. Ainsi, tandis que je faisais la tournée des crèches à Paris avec mon gros ventre, en Allemagne mon ami Tina, enceinte comme

moi, préparait, elle, un grand voyage avec mari et enfants grâce à l'allocation parentale. Peut-être devrais-je accoucher de mon deuxième en Allemagne? Non, j'assume mon côté «Rabenmutter»! A propos, saviez-vous que contrairement à ce que dit la légende, les corbeaux ne sont pas de mauvais parents? Au contraire, au sens strict, «mère corbeau» pourrait donc être un compliment!

2. *En vous basant sur le texte et votre connaissance de la vie en Ukraine, complétez le tableau:*

	<i>En France</i>	<i>En Allemagne</i>	<i>En Ukraine</i>
La durée du congé maternité			
Le concept/ le sobriquet de «mère corbeau»			
Le concept/ le sobriquet de «mère poule»			
La natalité			
La durée du congé parentale			
Le plafond/ le minimum de l'allocation parentale			
Le droit à une place en crèche			

3. *Traduisez en français:*

1. Вони доручили дитину своїм батькам.
2. Наше розлучення (з дитиною) пройшло без проблем.
3. Ви отримуєте місце в яслах за два місяці.
4. Яка тривалість післяпологової відпустки?
5. Її родина шокована, що вона хоче працювати одразу після народження дитини.
6. Який приклад ви даєте вашим дітям?
7. Вона народила дитину за кілька днів до/ через кілька днів після свята.
8. Коли він знову обійняв посаду міністра?
9. Яким прізвиськом його нагородили?

10. “Мати-ворона” – образний німецький вислів.
11. Вона повністю присвятила себе своїм дітям.
12. Він занадто опікується своїми нащадками.
13. Як можна уникнути такої ситуації?
14. Чи отримують допомогу (за батьківство) німці, які мають дітей?
15. Держава хоче забезпечити зростання народжуваності.
16. Як називається період, коли мати (батько) не працює, щоб залишатися вдома з немовлям?
17. Як поводить себе дитина в залежності від того, хоче вона пити чи їсти?
18. Мати припинила свою професійну діяльність, щоб доглядати за дитиною.
19. Який максимум (мінімум) виплат по догляду за дитиною?
20. Останні політичні (соціальні, екологічні) події змінюють ментальність людей.
21. Я втомився доглядати за дитиною!
22. Це геніальний рекламний трюк!
23. Я вирішив узяти батьківську відпустку!
24. Важко жити втрьох на одну зарплату.
25. Це мізерна допомога!
26. Його рішення шокує/ шокувало мене!
27. У чому суть проблеми?
28. Це право записано в німецькому законі.
29. Я повинен обійти кабінети усіх чиновників, щоб отримати цю допомогу!
30. Я беру на себе відповідальність за моїх дітей.
31. Всупереч тому, що говорять люди, це хороші батьки.
32. Що означає це слово у точному сенсі?

4. *Vous connaissez sans doute des parents qui ont mis leur(s) enfant(s) à la crèche. Imaginez votre conversation à ce sujet (vous leur posez les questions ci-dessous, ils vous répondent):*

1. Pourquoi avez-vous confié votre enfant à la crèche?
2. Quel âge avait votre enfant quand vous l'avez confié(e) à la crèche?

3. Aviez-vous fait la tournée des crèches pour y trouver une place ? Avant ou après la naissance de votre enfant?
4. Votre séparation avec l'enfant s'est-elle bien passée?
5. Quelle est la durée du congé maternité en Ukraine?
6. Combien de temps ... est-elle restée à la maison avec votre enfant?
7. Pourquoi a-t-elle décidé de retourner travailler?
8. Lui était-il difficile de reprendre son poste?
9. Était-elle contente de recommencer à travailler?
10. Peut-on l'affubler du sobriquet de «Rabenmutter»?
11. Voudrait-elle se consacrer entièrement à votre enfant?
12. Les Ukrainiens font-ils beaucoup d'enfants?
13. Y a-t-il beaucoup de crèches dans votre ville?
14. Est-ce difficile de mettre son enfant en crèche en Ukraine?
15. Touchez-vous une allocation parentale?
16. Durant quelle période allez-vous toucher votre allocation parentale?
17. Quels sont le plafond et le minimum de l'allocation parentale en Ukraine?
18. Que fait l'Etat ukrainien pour booster la natalité?
19. ..., seriez-vous prêt à pouponner votre enfant?
20. Connaissez-vous des pères qui ont pris un congé parental?
21. Vos salaires et votre allocation vous suffisent-ils pour vivre à trois?
22. Assumeriez-vous facilement la situation de «mère poule» («папа poule»)?

5. *Et si «Karambolage» parlait de la France et de l'Ukraine... Rédigez un texte pour expliquer aux Français comment vivent les parents ukrainiens ayant un bébé et ce qu'ils font s'ils décident de reprendre leur activité professionnelle.*

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ПОШУКІВ. Практичний досвід використання подібних розробок, що базуються на автентичної відеопродукції, свідчить про ефективність запропонованої технології для формування етносоціокультурної та міжкультурної компетенцій у студентів, які вивчають французьку мову, тож перспективи подальших наукових пошуків ми вбачаємо у створенні

дидактичного комплексу на основі матеріалів передачі «Karambolage» у відповідності до зазначених у тезах положень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакум З.П. Навчання іноземних мов: крос-культурний підхід: монографія / З.П. Бакум, О.О. Пальчикова, С.С. Костюк. – Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2019. – 288 с.

2. Мельник Є.Ю. Навчання написання зв'язних інформувальних і пояснювальних текстів з використанням автентичної відеопродукції (на матеріалі французької мови) // Іноземні мови. – № 3(95). – 2018. – С.3-9. DOI: <https://doi.org/10.32589/im.v0i3.142586>

3. Мельник Є.Ю. Соціокультурний та міжкультурний аспекти комунікативного курсу з іноземної мови // Актуальні проблеми вищої професійної освіти України: III міжнародна науково-практична конференція, 19 березня 2015 р.: тези доп. – К., 2015. – С. 128-129.

4. Мельник П.Ю. Завдання на переклад реклами як фактор формування міжкультурної компетенції // Іноземні мови. – 2005. – № 3. – С.8-15.

5. Karambolage: La mère corbeau [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://youtu.be/hCzRoBJ6xxA>

6. Le Monde: «Karambolage», l'émission qui se joue des clichés entre la France et l'Allemagne [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.lemonde.fr/m-le-mag/article/2019/02/11/karambolage-l-emission-qui-se-joue-des-cliches-entre-la-france-et-l-allemande_5422017_4500055.html

Tetiana Skyrda
Senior Teacher for
Foreign Languages Department
at Faculty of International Relations,
National Aviation University
Kyiv, Ukraine
skirdatetana@gmail.com

Vera Myhajlova
Senior Teacher for
Foreign Languages Department
at Faculty of International Relations,
National Aviation University
Kyiv, Ukraine
mvi_78@inbox.ru

**FORMATION OF INTERCULTURAL COMPETENCE AMONG
THE FUTURE BACHELORS IN A FIELD OF
INTERNATIONAL RELATIONS IN THE PROCESS OF
TEACHING FOREIGN LANGUAGES**

Our societies and educational environment are constantly changing because of continuous global political and economic transformations. The global challenges we face will require future bachelors in a field of international relations with strong and well-developed competence for innovation and creativity, who are able and inclined to think out of the box, to observe and analyze critically and to solve problems through collaborative learning and working.

Intercultural, or cross-cultural, competence is a crucial skill-set in today's global workplace, where future graduates are more likely to interact with co-workers, vendors or customers from different cultures and countries, and need to work productively with people who have been shaped by different values, beliefs and experiences. Due to the fact

that language and culture are closely related, it has now become commonplace to state that foreign language learning should be viewed in an intercultural perspective.

Key words: intercultural competence, international relations, higher education, future bachelors, professional development, cognitive approach, brainstorming, foreign language.

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ СФЕРИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Наші суспільства та освітнє середовище постійно змінюються через стрімкі глобальні політичні та економічні перетворення. Глобальні виклики, з якими ми стикаємось, потребуватимуть майбутніх бакалаврів у галузі міжнародних відносин із сильною та добре розвиненою компетенцією в галузі інновацій та творчості, які здатні та схильні нестандартно мислити, критично спостерігати та аналізувати проблеми за допомогою спільної роботи навчання і співпраці.

Міжкультурна або міжкультурна компетентність є найважливішим комплексом навичок на сьогоднішньому глобальному робочому місці, де майбутні бакалаври частіше взаємодіють із колегами, постачальниками або замовниками з різних культур та країн, і їм потрібно продуктивно працювати з людьми, які мають різні цінності, переконання та переживання. Через те, що мова та культура тісно пов'язані, зараз стало звичним ствердженням, що вивчення іноземних мов слід розглядати в міжкультурній перспективі.

Ключові слова: міжкультурна компетентність, міжнародні відносини, вища освіта, майбутні бакалаври, професійний розвиток, когнітивний підхід, мозговий штурм, іноземна мова.

PURPOSE AND OBJECTIVE OF THE RESEARCH. The problem of formation of intercultural competence of future bachelors in a field of international relations is connected with the real process of

intercultural communication and requires not only a high level of professional and communicative competence skills, but also the ability for independent reflexive awareness of their own forms of behavior for intercultural communication. The analysis of our investigation in the field of professionally directed teaching of foreign languages shows that in the process of intercultural communication even those specialists who are fluent in a foreign language are still experiencing great difficulties in understanding the meaning of foreign professional communication.

The objective of our research is to organize the formation of the intercultural professional competence among the future bachelors in a field of international relations in accordance with the requirements of higher education internationalization in the process of teaching foreign languages.

RESEARCH METHODOLOGY (MATERIALS AND METHODS). Once the dimension of culture has been recognized to language, the foreign language teachers have been experiencing a period of great change. The Common European Framework for Foreign Languages (CEFFL) highlights the acquisition of cultural aspects in the process of teaching and learning a foreign language, making it a mandatory requirement not only from the point of view of communicating efficiently, but also from an active and constructive perspective that can be further applied at a social, professional and cultural level [7].

The approach of teaching foreign languages in higher education in a field of international relations is to provide students with a theoretical and practical knowledge and skills, which can be used for communication in professional settings.

To understand the notion of intercultural communicative competence we have to define the phenomenon of communication itself. Communication is a consistent part of our everyday life. However, our knowledge about all the processes communication encompasses is very limited. The term is very broad. It is used in a variety of ways, for any kind of influence exercised by a system on another or any kind of action that is aimed at open expression of thoughts, feelings or exchange of

information. Communication means influencing other people by using signs (in broader sense) in order to make them understand the message. Communication thus generally requires two participants: a sender, addresser, communicator who transmits (directly or indirectly) and an addressee, an interpreter who receives the information. Roles of these participants alternate during the process of communication [2].

^L_{SEP} Such methodological aspect is a great opportunity for students to acquire useful skills of oral and written communication in business and professional environment, including computer-based translation of business documents, economic and financial texts full of professional terms. Methods are based on the state-of-the-art methodology of specific purposes, as well as Ukrainian and foreign theories of translation used in training specialists of top-qualification.

Teaching – learning of foreign languages build analytical, consulting, scientific and professional skills in future bachelors. Teaching also includes seminars, workshops, panel discussions, master classes, participation in Ukrainian and international scientific and practical conferences.

Teaching of foreign languages in the context of the competence-based paradigm of education is focused on intercultural competence formation, which involves recognition of cultural diversity, acquisition of foreign language standards, ability to identify dissimilarities that may prevent from understanding while communicating with representatives of other cultures, construction of new behavior patterns according to the standards and values of different cultures.

Intercultural competence attracts attention of numerous scientists V. Andrushchenko, M. Byram, N. Galskova, N. Gez, G. Hofstede, P. Kaikkonen, V. Khymynets, A. Kozak, I. Safonova and others to the components of education aimed at the formation of competencies, necessary for effective social and professional activities, the integral parts of which are mobility, independence, constructiveness, and readiness for intercultural interaction.

Analysis of the definitions of the concept intercultural competence allows concluding that the term is considered by scientists as – the

quality that helps a personality to fulfil himself or herself within a dialogue of cultures and adapt to the conditions of other culture, to successful and effective intercultural communication. [3].

Intercultural competence of personality while foreign languages teaching is the ability to orient oneself in various types of cultures, value-based systems and communicative standards, implement knowledge within the dialogue of cultures, adapt to the conditions of other culture and joint activities and cooperation with representatives of other cultures. The impact of a cultural aspect on perception is particularly apparent when it comes to communication between people from different cultures. This is due to the fact that, when interacting and communicating with each other, people from different cultures take different perceptual experience as a premise. Thus, in monocultural communication the link between background and new experience serves as a cognitive basis for establishing cohesion between them, allowing to avoid fails in communication, while the incongruity of individuals' cognitive structures often leads to misunderstanding and intercultural conflicts in intercultural interaction. The cognitive component takes into account knowledge of culture, history, national characteristics and their everyday implementation, rules of intercultural communication and methods of cultural analysis. The processual component consists of the strategies used in situations of intercultural contacts.

O. Leontovich differentiates the communicative, speech and cultural components in the structure of intercultural competence. It provides a set of skills to assess the communicative situation and correlates communicative intentions with the predictable choice of verbal and non-verbal means [5].

In our research, we inclined that intercultural competence has a hierarchical structure and covers sociocultural knowledge and abilities, skills to correlate and analyze elements of culture, language, communicative strategies, and experience in foreign language used for intercultural communication.

Accordingly, intercultural competence can be presented by a combination of such components as value-based, cognitive, activity, and

cultural. The value-based component reflects the maturity of educational and cognitive, professional and social motives; the awareness of importance of intercultural interaction during personal and professional development; understanding of cultures equality through contrast and analysis.

RESEARCH RESULTS AND DISCUSSIONS A teaching foreign languages requires the use of verbal and non-verbal action to achieve a particular purpose in a particular communicative situation. A communicative task must be set in such a way that it clarifies the purpose of communication, showing a communicative intention, and serves as a springboard for communication. Moreover, a communicative task also serves as a way of facilitating students to use certain strategies: compile, organize, rank, comment, compare, contrast. The variety of communicative tasks are designed to activate various strategies and techniques that focus on the formation of concepts, ability to find relevant information, ability transform the information from one form into another (for example from text to the diagram), ability to prove your point of view.

While teaching a foreign language, a variety of authentic materials should be used, including reading passages, video watching, visuals, such as photographs, diagrams, maps, charts, tables, etc. Using an authentic document, teachers should make sure that the students are provided with its context, that is the type, date, and place of publication, the intended audience, the author's political, social, religious or cultural outlook, as well as the intention the author had in mind – to convince the readers of the rightness of his or her ideas, to produce a change in the readers' mind, to amuse, to criticize or to encourage a certain behavioral pattern. The role of the teacher is to help students to analyze the strange information they get and make it familiar by making sure that the learning experience is a positive one, not a cultural encounter that overwhelms them, influencing them negatively. The desired change in attitude and reconsideration of values take place in a positive working environment.

Teachers are responsible for creating it so that their students can

develop the other intercultural components which will help them to successfully interact with people of other cultures and identities. In a professionally oriented foreign language course, in addition, teachers can provide role games, project method, brainstorming and other methods which students can perform. With such activities future bachelors will be able to perform a successful project presentation, students use a variety of forms and methods of work, which indicates the flexibility of thinking, the development of creativity, independence, and intellectual activity in future profession. In a professionally oriented foreign language course, this technology can be effectively used at all stages of training, but its role at the stage of mastering the language in the field of a particular specialty is quite significant.

Research materials, moreover, can be used by university teachers and methodologists in the system of advanced training and retraining of educators to improve the educational process of teaching a foreign language, in general, and the formation of intercultural competence, in particular. Experimental work on the formation of intercultural competence of students by means of English language teaching has been carried out in the faculty of international relations. The group of future bachelors was exposed to English language classes with the use of different methods such as case-study, project method, and brainstorming. These methods helped students to enrich their vocabulary, to correct grammar in speech, to work on problem-solving and teamwork as well as to train in presenting themselves and defending their points of view. The experiment has revealed that more than a half of the students in the target groups are aware of intercultural competence phenomenon. They came across it, know the field it is used in.

CONCLUSIONS AND PROSPECTS OF FURTHER SCIENTIFIC RESEARCH. Therefore, learning a foreign language must prepare the student for real life situations, for various intercultural changes and experiences. This process must not be confined to simulating communication situations, but should allow the student to accomplish various tasks that are not merely linguistic. The main objective of these tasks is to prepare students for their professional

career, on the one hand, and to make them assume responsibility for their learning, on the other hand. This provides them the opportunity of becoming social actors, having the competence to solve concrete tasks and be autonomous.

In conclusion, from our own experience in teaching foreign languages in the faculty of international relations, in particular, we stress the idea that first of all learners should become aware of their own stereotypes and overcome them in order to be able to efficiently communicate in coming in contact with individuals and groups of individuals belonging to different cultures.

REFERENCES

1. Byram, M., Flemming, M. Language Learning from an Intercultural Perspective. Cambridge: Cambridge University Press. (Eds.), 1998. 320 p.
2. C. Kramsch. Context and Culture in Language Teaching, Oxford: Oxford University Press, 1996. 233 p.
3. Glazkova N.O. Project technology in English lessons. Pedagogics of the formation of a creative person in higher and secondary schools, 2010. № 6. URL: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2010_6/files/PD610_18.pdf (дата звернення: 14.03.2021)
4. O. A. Leontovich. Russians and Americans: Paradoxes of cross-cultural communication. Volgograd: Peremena, 2002. 435p.
5. R. R. Fakhрутдинов, R.A. Fahrutdinova. The development of intercultural competence of students by means of language culture in the middle phase of learning// Journal of Organizational Culture, Communications and Conflict Volume 20, Special Issue, 2016. P. 202 – 208.
6. The Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, Language Policy Unit, Strasbourg. URL: <http://www.coe.int/lang> - CEFR (дата звернення: 15.03.2021).

7. Vasylyshyna N., Skyrda T., Slobozhenko R. Newest determinants of practice-oriented training of tourism specialists in a policultural education environment. New stages of development of modern science in Ukraine and EU countries: monograph / edited by authors. 1st ed. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2019. P. 22-41.

УДК 378-027.543:378.014.242

Слуцький Ярослав Сергійович

канд.пед.наук, викладач

циклової комісії гуманітарних дисциплін

Донбаський державний коледж технологій та управління

м. Toreцьк, Україна

yaroslav.slutskiy.mail@gmail.com

ТЕРМІНОЛОГІЧНА БАЗА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЯК ЕЛЕМЕНТУ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Представлене дослідження розкриває сутність фундаментальної термінологічної бази соціально-педагогічного супроводу іноземних студентів, а саме поняття «інтернаціоналізація» та «інтернаціоналізація освіти». Виявлено, що інтернаціоналізація є показником мобільності, в тому числі в академічній сфері, що призводить до зростання кількості іноземних студентів. Був проведений аналіз позначеної поняттєвої бази, що дозволило обґрунтувати безпосередній вплив інтернаціоналізації освіти на розвиток адаптаційної структури закладу освіти, метою якої є підготовка особистості до перебування в умовах нового соціокультурного середовища. Наголошено на важливості дворівневої конструкції інтернаціоналізації, що складається з інтернаціоналізації кампусу та освітньої підготовчої програми.

Ключові слова: академічна мобільність, глобалізація, освітній обмін, адаптаційна інфраструктура, інтеграція,

полікультурний чинник, кампус, освітня програма, дворівневість інтернаціоналізації.

TERMINOLOGICAL BASIS OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL FOREIGN STUDENTS' SUPPORT AS AN ELEMENT OF INTERNATIONALIZATION OF EDUCATION

The presented research reveals the essence of the fundamental terminological base of social and pedagogical foreign students' support, namely the concepts of «internationalization» and «internationalization of education». It was found that the internationalization is an indicator of mobility, including in the academic sphere, that leads to an increasing of the number of foreign students. An analysis of this conceptual framework was conducted, that allowed to justify the direct impact of the internationalization of education on the development of the adaptive structure of the educational institution, the purpose of which is to prepare the individual to be in a new socio-cultural environment. The importance of a two-level internationalization structure consisting of campus internationalization and internationalization of an educational training program is emphasized.

Key words: academic mobility, globalization, educational exchange, adaptive infrastructure, integration, multicultural factor, campus, educational program, two-level internationalization.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ. Світовий процес глобалізації безпосередньо впливає на освітню сферу, що виражається в збільшенні академічної мобільності студентів, які ставлять метою отримання освіти, а також участь у нетривалих заходах (конференціях, круглих столах тощо). У зв'язку з цим, виникає потреба більш детального вивчення умов адаптаційної підготовки таких студентів до перебування в нових соціокультурних умовах, що дозволить виконувати ефективну міжособистісну взаємодію. Тому, актуальним є проведення аналізу результатів наукових пошуків вчених, що дозволить сформулювати фундаментальну поняттєву базу термінів «інтернаціоналізації» та

«інтернаціоналізації освіти» (з виявленням її рівнів). Такі знання можуть допомогти в подальшому розвитку дослідницьких напрямів вивчення адаптаційних заходів академічної мобільності іноземних студентів.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Відповідно до актуальності, формуємо мету дослідження – проаналізувати наукову базу трактувань понять «інтернаціоналізація» та «інтернаціоналізація освіти» для виявлення дворівневої конструкції полікультурного чинника.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Збільшення кількості студентів, які навчаються в інших країнах було наслідком глобалізації, яка найбільш активно проявилася у другій половині ХХ століття. Згідно з висновками Ю. Тайхлер, «глобалізація пов'язана з конкуренцією, управлінням ринками та передачею комерційних знань» [11, с. 95]. Іншими словами, застосовуючи дане визначення стосовно іноземних студентів, ми можемо говорити про те, що глобалізація (яка є основою саме інтернаціоналізації освіти) стала для іноземних студентів мотиваційним фактором, завдяки якому демонструвалася необхідність формування навичок, що сприяють конкурентоспроможності на глобальному ринку праці. В цілому, як безпосередньо глобалізаційний процес сприяв розвитку навчання за кордоном, так і збільшення кількості таких студентів забезпечувало розширення можливостей міжнародного співробітництва, в тому числі в освітній сфері, що призвело до виникнення таких понять, як «інтернаціоналізація» та «інтернаціоналізація освіти». Загалом, питання адаптації іноземних студентів та стратегій створення оптимальних підготовчих програм розглядалися багатьма дослідниками, як-от: Р. Амміган, К. Ловс [2], Е. Берд [4], Г. Бартон, К. Гартвіг [3] та ін. Але нас цікавить саме дослідження визначених понять, а саме – «інтернаціоналізація» та «інтернаціоналізація освіти».

Так, Вищий орган виконавчої влади Європейського Союзу - Європейська Комісія зазначає, що «інтернаціоналізація розуміється

як процес на різних рівнях (глобальний, інституційний та індивідуальний), що інтегрує міжнародний вимір у всі інституційні сфери» [9, с. 9]. Отже, зважаючи на наведені характеристики, визначаємо інтернаціоналізацію у якості багаторівневої системи компонування різноспрямованих соціокультурних особливостей індивіда у глобальний, інституційний та індивідуальний простір толерантного відношення.

У випадку нашого дослідження важливим є визначення більш конкретизованої похідної від «інтернаціоналізації», а саме інтернаціоналізації освіти. Так, О. Нітенко зазначала, що «інтернаціоналізація освіти є одним із чинників становлення глобального простору вищої освіти й класифікується як зовнішня (міжнародна академічна мобільність) і внутрішня (впровадження світових стандартів, інтернаціоналізація навчальних курсів, міжнародних програм тощо)» [1, с. 206]. У то же час, Т. Джібін та М. Хан зазначали, що «визначення інтернаціоналізації вищої освіти стосується процесу інтеграції міжнародного або міжкультурного аспекту у навчальні, дослідницькі або службові функції» [7, с. 196], а К. Кріжан-Мітра та А. Борса прийшли до висновку, що «інтернаціоналізацію вищої освіти ... слід розуміти як процес інтеграції міжнародного міжкультурного або глобального виміру в основні функції системи освіти» [6, с. 187].

У дослідженні Ю. Тайхлер «інтернаціоналізація розглядається в якості фізичної мобільності, академічного співробітництва, передачі знань, а також міжнародної освіти» [11, с. 95]. Таким чином, згідно даного визначення, ми можемо виділити основні чинники, які притаманні явищу інтернаціоналізації освіти, серед яких: мобільність студентів (іноземні студенти виявляють здатність до академічної мобільності, що передбачає вміння трансформуватися, регулярно підвищуючи свій професійний рівень в тому напрямі, який у певний момент часу є найбільш перспективним); співпраця академічного характеру (є можливістю міжнародної взаємодії між навчальними закладами, що сприяє підвищенню професіоналізму

студентів, викладачів і навчальних закладів в цілому. Академічне співробітництво представлено різними програмами з обміну студентами, співробітниками навчального закладу, проведенням спільних конференцій і виданням спільних наукових збірників тощо). Таким чином, інтернаціоналізація освіти являє собою комплекс заходів, в яких можуть брати участь навчальні заклади з різних країн. Такого роду спільне співробітництво сприяє підведенню міжнародної освіти під єдині стандарти, що також спрямовано на розвиток закладів вищої освіти держав, в яких рівень таких закладів знаходиться на низькому академічно-науковому рівні.

Досліджуючи соціально-педагогічний супровід іноземних студентів у якості системи підготовки, ми повинні розуміти ким є іноземні студенти і чому їм потрібна підтримка. Так, в дослідженні Р. Брісліна, іноземні студенти характеризувалися як особи, які тимчасово проживають в іншій країні для участі в міжнародному освітньому обміні [5], тобто вони є безпосередньо учасниками міжнародного освітнього процесу, та творцями поняття «інтернаціоналізація освіти», яке, згідно з висновками Дж. Найт, було визначено, як «процес інтеграції міжнародного, міжкультурного або глобального вимірів в цілі, функції вищої освіти» [8, с. 2]. Таким чином, мова йде про те, що інтернаціоналізація освіти включає комплекс факторів, необхідних для взаємодії між представниками держав, а саме: міжнародне співробітництво, культурні зв'язки та глобалізація. До того ж всі представлені фактори повинні об'єднуватися у межах системи вищої освіти. Однак, необхідно відзначити, що дане визначення надає досить загальні поняття, що вимагають інтеграції до освітнього процесу, що не дозволяє зрозуміти, що саме є сутністю інтернаціоналізації.

Своєю чергою, дещо інше визначення інтернаціоналізації освіти дає О. Оцтургут, згідно з яким, це «постійний, орієнтований на майбутнє, багатоплановий, орієнтований на лідерство процес, який сприяє зміні внутрішньої динаміки навчального закладу для

відповідної адаптації різноманітним, глобально орієнтованим, регулярно мінливим зовнішнім факторам» [10, с. 374]. Дійсно, наявність іноземних студентів передбачає зміну організаційних положень закладу вищої освіти, тому що в такому випадку необхідно створення відповідної інфраструктури для підготовки і підтримки представників інших країн. Дане визначення надає необхідну інформацію щодо процесу, таким чином його можна схарактеризувати у якості повноцінного. Звернемо увагу на аспект, що вимагає уточнення, а саме лідерство, на яке й орієнтується процес інтернаціоналізації освіти. Так, не повною мірою зрозуміла роль саме лідерства у збільшенні різнопланової співпраці між навчальними закладами. Тому, вважаємо вказівку лідерства в якості основного елементу недоречним.

Розглянувши висновки дослідників, ми можемо надати власне визначення інтернаціоналізації освіти. Так, на нашу думку, це *процес взаємодії студентів та освітніх установ, що постійно розвивається та включає створення необхідної інфраструктури для адаптації та інтеграції іноземних студентів до соціально-академічного перебування в умовах нової культури.*

Адаптація до нового соціуму зумовлює залучення іноземних студентів до академічного та суспільного простору навчального закладу та громади. Таким чином, актуальним завжди є *полікультурний чинник* як елемент інтернаціоналізації освіти, у межах якого відбувається тісна взаємодія представників різних культур.

Таким чином, ґрунтуючись на наведених визначеннях дослідників, розуміємо «інтернаціоналізацію освіти» як дворівневий процес міжнародного освітньо-спрямованого співробітництва, що складається з розвитку академічного обміну між навчальними закладами та країнами, а також інтеграції стандартів з розробки та впровадження програм підготовки студентів у національну систему певної країни, що робить її частиною глобальної (інтернаціоналізованої) мережі надання освітніх послуг.

Отже, інтернаціоналізацію варто поділити на дві складові, а саме: інтернаціоналізацію кампусу (процес першого рівня) та інтернаціоналізацію освітньої програми з підготовки іноземних студентів (процес другого рівня).

Так, Б. Вехтер визначає інтернаціоналізацію як «таку, що виходить за межі мобільності та робить сильний акцент на викладанні, навчанні та створенні обстановки культурного розмаїття» [12, с. 6]. Отже, інтернаціоналізація кампусу відбувається, в першу чергу не завдяки збільшенню кількості іноземних студентів, а при більш тісній їх взаємодії з представниками місцевої громади (академічної чи соціальної), а також поглибленні академічної мобільності, що створює певну систему, в основі якої діють кілька напрямів, кожен з яких представляє важливу складову успішної академічної та соціальної діяльності студента з іншої країни. Такого роду напрями, що підтверджується висновками Б. Вехтера, можна схарактеризувати, як освітньо-культурний та лінгвістичний (що дозволяє говорити про підвищену увагу на викладанні, навчанні (в тому числі комунікаційним навичкам та вмінням проводити ефективно спілкування іноземною мовою) та розвитку культурного розмаїття в освітньому середовищі шляхом підтримки традицій, притаманних студентам з різних держав).

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ПОШУКІВ. Отже, інтернаціоналізація освіти є, одночасно, поняттям академічно і соціально спрямованим та характеризується безпосередньою взаємодією іноземних студентів з представниками інших культур. У той же час, важливе значення має адаптаційна підготовка, що повинна забезпечуватися відповідною інфраструктурою задля якісного залучення особистості до підготовчих заходів. Крім того, важливо дотримуватися дворівневості інтернаціоналізації, що складається з інтернаціоналізації кампусу та освітньої програми. У зв'язку з цим, важливо розуміти, що розглянута нами наукова термінологічна база є тільки першим етапом вивчення системи соціально-

педагогічного супроводу іноземних студентів. Тому, подальші наукові розвідки повинні бути спрямовані безпосередньо на сутнісні характеристики підготовчих програм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нітенко О. В. Інтернаціоналізація вищої освіти як фактор розвитку університету. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 2(10). С. 205–216.
2. Ammigan R., Laws K. N. Communications Preferences Among International Students: Strategies for Creating Optimal Engagement in Programs and Services. *Journal of International Students*. 2018. Vol. 8. Iss. 3. P. 1293 – 1315.
3. Barton G., Hartwig K. Workplace Experience of International Students in Australia. *Journal of International Students*. 2020. Vol. 10. Iss. 2. P. viii – xi.
4. Bird E. L. Student and Staff Perceptions of the International Postgraduate Student Experience: A Qualitative Study of a UK University. *Journal of International Students*. 2017. Vol. 7. Iss. 2. P. 329 – 346.
5. Brislin R. *Applied Cross-Cultural Psychology*. Newbury Park, California: Sage, 1990. 368 p.
6. Crișan-Mitra C., Borza A. Internationalization in higher education. *Risk in Contemporary Economy : XVIth International Conference*. Galati, Romania, 2015. P. 187–191.
7. Jibeen T., Khan M.A. Internationalization of Higher Education: Potential Benefits and Costs. *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE)*. 2015. Vol. 4. № 4. P. 196–199.
8. Knight J. Updated internationalization definition. *International Higher Education*. 2003. Vol. 33. P. 2–3.
9. Lalić A. B., Simonovska V., Estorff U. The concept of internationalisation and the inevitability of mobility of highly skilled employees. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. 52 p.

10. Özturgut O. Literature vs. Practice: Challenges for International Students in the U.S. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*. 2009. Vol. 22. № 3. P. 374–385.

11. Teichler U. Internationalisation of higher education: European experiences. *Asia Pacific Education Review*. 2009. № 10. P. 93–106.

12. Wächter B. An introduction: Internationalisation at home in context. *Journal of Studies in International Education*. 2003. № 7(1). P. 5–11.

УДК 371:31:004

Тищенко Микола Андрійович
викладач кафедри АМГС
КПІ ім. І. Сікорського
м. Київ, Україна
marabota@i.ua

Клименко Анастасія Іллівна
студентка ІІСА
КПІ ім. І. Сікорського,
м. Київ, Україна
asja653@gmail.com

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМ COURSERA ТА PROMETHEUS

У статті представлено результати аналізу використання сучасних вітчизняних та закордонних освітніх онлайн-платформ. З актуальності досліджуваного питання впливає значущість досвіду, набутого науковцями у галузі педагогіки та інформаційних технологій, який представлено в аналізі наукових джерел статті. Гіпотеза, висунута на початку дослідження та яка стверджувала, що стрімка популяризація дистанційного режиму навчання є істотним важелем розвитку освітнього процесу, була повністю підтверджена. Висновки, наведені у кінці статті, містять узагальнення проведеного аналізу та рекомендації до подальшого

розгляду запропонованої теми, оскільки наразі вона є не повністю дослідженою.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, дистанційне навчання, онлайн-платформа, освітнє середовище, навички, компетентності, процес навчання.

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF USING COURSERA AND PROMETHEUS PLATFORMS

The results of the analysis of modern domestic and foreign educational online platforms usage are presented in the article. From the relevance of the research follows the significance of the experience gained by scientists in the field of pedagogy and information technology, which is presented in the analysis of scientific sources of the article. The hypothesis set at the beginning of the analysis, which claimed that the rapid popularization of distance learning is a significant lever in the educational process development, has been fully confirmed. The conclusions given at the end of the article contain a summary and recommendations for further consideration of the proposed topic, as it is not fully explored.

Key words: information and communication technologies, distance learning, online platform, educational environment, skills, competencies, learning process.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ. В наші дні всесвітня мережа Інтернет стала не лише платформою для дозвілля, але й необхідним інструментом для набуття нових знань та покращення практичних навичок людини у будь-якій точці світу. Завдяки проходженню різноманітних онлайн-курсів, людина може самовдосконалюватись та підтвердити здобуті знання сертифікатом, який отримує після успішного завершення курсу навчання. Незважаючи на те, що, через розповсюдження короно вірусної хвороби COVID-19, онлайн-навчання зараз є вимушеною необхідністю, саме такий режим навчання все більше і більше приваблює сучасну молодь до інтеракції із змістом навчальних курсів [1, с.130-131; 3, с.68]. Саме поєднання вже здобутих

людством знань та використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій має величезний вплив на процес навчання сьогодні [3, с.66; 5, с.78; 8, с.89]. Тож, чи можливо людині навчатись дистанційно? На це питання спробує відповісти аналіз, проведений нами у цій статті.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Зараз існує багато вітчизняних (Prometheus, Ed-Era тощо) та закордонних (Google, Coursera, Microsoft тощо) освітніх платформ, використання яких може стати у нагоді не лише для самоосвіти [7, с.98-99; 8, с.15], але й під час подання своєї кандидатури на якусь посаду у відомій компанії [2, с.45]. Такий стан речей є звичайним для англomовних [5, с.56] країн світу та Європи [4, с.54], але, на жаль, в Україні такий підхід не є офіційно прийнятим на державному рівні. Отримання такого сертифікату, наприклад, після курсу навчання на освітній платформі Coursera, може надати претенденту на посаду деякі переваги, але не може офіційно засвідчити набуті знання та навички людини після проходження курсу навчання.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. У нашій статті методом зіставного та статистичного аналізу було проведено дослідження низки переваг та недоліків використання американської освітньої платформи Coursera та української освітньої платформи Prometheus, висвітлено основні технічні вимоги та програмні характеристики вище зазначених інструментів для дистанційного навчання, основними з яких, на нашу думку, є:

– вартість використання, оскільки саме вартість навчання є однією з найважливіших характеристик, коли ми говоримо про рівень доступності освіти [6, с.67; 8, с. 9];

– мова інтерфейсу – більшість освітніх платформ створювались англomовними інженерами і є складними для опанування, оскільки не усі потенційні студенти вільно володіють англійською мовою;

– інтеграція з середовищем Google;

– визнання отриманих сертифікатів на міжнародному рівні - здатність пошукача підтвердити набуті навички без необхідності

проходження додаткового тестування з боку потенційного роботодавця [2, с.54];

- попередня професійна орієнтація - здатність пройти декілька курсів та визначитись із областю знань, де людина хотіла б здобути подальшу професійну освіту;

- географічна доступність навчання - можливість користувача проходити курси, перебуваючи саме своїх країні постійного проживання;

- імплементація здобутих навичок для подальшого поєднання їх із майбутнім професійним досвідом у різних сферах життєдіяльності.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Досліджуючи освітні платформи дистанційного навчання, ми відмітили основні характеристики, зазначені в таблиці 1.

Як ми можемо бачити з таблиці, наведеної нижче, кожна із зазначених платформ дистанційного навчання має свої переваги та недоліки, але основними з переваг можна назвати наступні:

- інтерналізація отриманих результатів навчання;
- офіційне визнання сертифікатів та дипломів, отриманих після успішного завершення курсу навчання не лише з боку майбутніх роботодавців, але й з боку освітнього простору країни;
- стандартизація створення курсів навчання та контроль за дотриманням вимог до навчання з боку державних відомств;
- постійне оновлення вмісту навчальних курсів викладачами найкращих вищих навчальних закладів усього світу.

Таблиця 1.

*Основні характеристики платформ дистанційного навчання
Coursera та Prometheus*

Критерії оцінки	Coursera	Prometheus
Вартість використання	Безкоштовно / Платно	Безкоштовно
Реєстрація	Реєстрація через обліковий запис Google, Facebook або електронну пошту	Реєстрація через електронну пошту
Мова інтерфейсу	Англійська, німецька, іспанська, російська, французька, корейська, китайська (декілька діалектів), португальська, японська	Українська, російська та англійська, проте перекладаються лише окремі частини, все інше залишається українською
Інтуїтивно зрозумілий інтерфейс	Так	Так
Методи додавання учнів до платформи	Учні додаються самостійно.	Учні додаються самостійно.
Вихідний код платформи	Закритий	Закритий
Наявність таргетованої реклами під час роботи з елементами платформи	Так	Ні
Обмеження у кількості учасників навчального процесу на один зарєстрований обліковий запис викладача	Відсутнє	Відсутнє
Можливість контролю успішності навчальної діяльності батьками	Якщо батьки мають доступ до облікового запису учня	Якщо батьки мають доступ до облікового запису учня
Можливість працювати не тільки у веб версії платформи, але й в окремому додатку на смартфоні або планшетному персональному комп'ютері	Так – і для комп'ютеру, і для смартфону	Лише через веб оглядач
Можливість диференціювати стратегію навчання учня за результатами виконання ним завдань	Відсутня	Відсутня
Можливість працювати в малих чи великих групах над виконанням певного завдання	Відсутня	Відсутня

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ПОШУКІВ. Підводячи підсумки розглянутої нами теми, слід зазначити, що на меті створення нових освітніх онлайн-платформ має бути саме навчання та дотримання якісних складових освітнього процесу, а не комерціалізація навчання, як це реалізується американськими освітянами. Доступність освіти є правом кожного громадянина незалежно від його місця проживання, віросповідання або віку. Саме освітні платформи здатні задовольнити потреби людей у навчанні та саморозвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних: навч. посіб. Київ, 2012. 240 с.
2. Софій Н.З., Кузьменко В.У. Про сто і один метод активного навчання: довідник. Київ, 2014. 128 с.
3. Чекаль Г.С., Москалець О.О. Методичні аспекти використання комп'ютерних технологій: навч. посіб. Київ, 2011. 626 с.
4. Hamish C. Student Engagement in Campus-Based and Online Education: University Connections: навч. посіб. Рутледж, 2020. 224 с.
5. Jacqueline B., George C., Jean M.. Creativity and Critique in Online Learning: Exploring and Examining: навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Чам, 2020. 345 с.
6. Maggie McVay L. Learning Online: A Guide to Success in the Virtual Classroom: навч. посіб., Чикаго, 2021. 364 с.
7. Robert U. Going Online: Perspectives on Digital Learning: довідник, Лондон, 2019. 276 с.
8. Terry A. The theory and practise of Online Learning: навч. посіб. Стокгольм, 2019. 472 с.

Фаненитель Наталія Василівна
канд. пед. наук, доцент кафедри іноземних мов
ХГПА
м. Хмельницький, Україна
natgmr@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

В контексті глобалізаційних тенденцій невід'ємним складником професійної компетентності сучасних фахівців є здатність і готовність здійснювати іншомовну комунікацію. Це актуалізує важливість оволодіння англійською мовою як мовою міжнародного спілкування. Вивчення будь-якої іноземної мови на засадах комунікативного підходу включає розвиток чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письма та аудіювання), який неможливий без знань лексики. Розвиток словникового запасу – це багатокомпонентний процес, який включає поєднання прямих інструкцій викладача із заохоченням стратегій автономного навчання. Відтак, постає проблема вибору оптимальних стратегій формування іншомовної лексичної компетентності здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: іншомовна лексична компетентність, комунікативний підхід, навчальна стратегія, дистанційне навчання.

FOREIGN LEXICAL COMPETENCE DEVELOPMENT OF STUDENTS IN THE CONTEXT OF DISTANT LEARNING

The ability and willingness to communicate at the international level is one of the essential skills of modern professionals. In this context, the importance of their competency in English as an international language increases. Learning any foreign language based on the communicative approach includes the development of four

language skills (speaking, reading, writing and listening). In addition, an important element in second language acquisition is vocabulary knowledge. Since vocabulary development is many-sided process which includes direct instructions combined with encouragement of student's independent learning strategies, there is the need to choose the best strategies for foreign lexical competence development of students.

Key words: foreign lexical competence, communicative approach, learning strategy, distant learning.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Англійська мова уже протягом тривалого періоду функціонує як засіб міжнародної комунікації в усіх сферах людської діяльності.

Саме тому формування іншомовної комунікативної компетентності – актуальна проблема підготовки фахівців будь-яких спеціальностей. Важливою передумовою оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю є лексична компетентність – здатність людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних знань, навичок та лексичної усвідомленості. Лексичні навички лежать в основі аудіювання, говоріння, читання та письма, відтак навчання лексики є засобом навчання усіх видів мовленнєвої діяльності.

Попри високий рівень обізнаності студентів із необхідністю розвитку свого словникового запасу, формування іншомовної лексичної компетентності становить певні труднощі як для студентів, так і для викладачів іноземної мови. Це може бути зумовлено як незнанням та/або небажанням викладачів застосовувати кращі підходи, техніки, технології у навчанні лексики [1, с. 205], так і неволодінням студентами ефективними навчальними стратегіями.

Компетентнісний підхід у сучасній освіті передбачає розвиток у студентів різних умінь та навичок. Оскільки одним із найзатребуваніших умінь XXI століття стало вміння вчитися, набуття студентами знань, умінь та навичок, що дозволяють їм

ефективно самостійно регулювати процес власного навчання, стало однією з головних цілей освіти. Перехід вищих навчальних закладів на дистанційну форму навчання, пов'язаний із пандемією COVID-19, також підсилив необхідність зростання особистісної активності студентів, здатності до моделювання власної навчальної траєкторії. Можливість самостійно здійснювати навчальну діяльність з оволодіння іноземною мовою забезпечують навчальні стратегії. Тому цілком очевидним є необхідність навчання, вибору та застосування студентами індивідуальних стратегій вивчення іноземної мови.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Метою нашого дослідження є конкретизація способів застосування студентами комплексу навчальних стратегій для формування іншомовної лексичної компетентності в умовах дистанційного навчання. Досягнення мети уможливило розв'язання таких завдань, як-от: з'ясування змістового наповнення понять іншомовної лексичної компетентності та навчальної стратегії; аналіз науково-методичних підходів до визначення типів стратегій навчання іноземної мови; виокремлення найдоцільніших стратегій для формування іншомовної лексичної компетентності студентів в умовах дистанційного навчання.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ (МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ). Вирішення визначених завдань відбувалось за допомогою системного аналізу зарубіжної науково-методичної літератури й фахових видань, а також контент-аналізу мобільних додатків та Інтернет-сайтів для вивчення іноземної мови.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. В англomовній науково-методичній літературі існує безліч підходів до визначення сутності й типів стратегій навчання іноземної мови. Загальне визначення полягає в тому, що навчальна стратегія складається з розумової або поведінкової діяльності, пов'язаної з певним етапом в цілому процесі засвоєння або використання мови [3, с. 529]. З-поміж різних класифікацій стратегій навчання мови, найбільш поширеним є поділ М. О'Меллі й А. Чамот навчальних

стратегій на метакогнітивні, когнітивні та соціально-афективні [6, с. 46]. Метакогнітивні стратегії навчання застосовують для планування, контролю і оцінювання навчального процесу. Когнітивними стратегіями послуговуються під час безпосередньої роботи з навчальним матеріалом. Соціально-афективні стратегії використовують з метою спільного виконання завдання чи вирішення проблеми або з метою контролю власних почуттів (страху, фрустрації, демотивації тощо).

Розглянемо дієвість окреслених навчальних стратегій для оволодіння студентами іншомовною лексичною компетентністю. Засвоєння лексичних одиниць зазвичай відбувається у такі два етапи, як-от: семантизація й автоматизація. Семантизація – розкриття значення лексичної одиниці – може відбуватися перекладним або безперекладним способом. Вибір способу семантизації залежить насамперед від форми самої лексичної одиниці, її значення, сполучуваності, збігу або розбіжності з відповідником в рідній мові. Автоматизація дій з новими лексичними одиницями включає оволодіння студентами формою, значенням, функцією лексичної одиниці та застосування лексичної одиниці в усіх видах мовленнєвої діяльності. Відповідно до комунікативного підходу [5, с. 279], іншомовну лексику з самого початку вивчають без застосування рідної мови. Однак, задля уникнення потенційних проблем з лексикою – слів, які мають в різних мовах подібні форми, проте різне значення, або англійських слів, які не мають відповідників у рідній мові, можна вдаватися до їхнього перекладу на рідну мову.

На нашу думку, найефективніше опанування студентами англійської лексики в умовах дистанційного навчання можливе завдяки використанню мобільних додатків та Інтернет-сайтів. Це обумовлено такими перевагами цих ресурсів, як-от: автентичність, доступність, актуальність, зручність у використанні тощо. Оскільки цільові компетентності фахівців орієнтовані на потреби не лише ринку праці, а й самих здобувачів вищої освіти, вибір лексичної тематики та способів навчання лексичного матеріалу

відбувається із залученням студентів. Для визначення власних потреб у навчанні, організації та плануванні вивчення лексики, моніторингу помилок і оцінки успіху обраних навчальних стратегій здобувачі послуговуються метакогнітивними стратегіями. В опануванні студентами лексики важливе значення відіграють також такі когнітивні стратегії, як-от: мнемотехніка, умовивід, заміщення. Мнемотехніка включає запам'ятовування слів на основі асоціацій та їхнього групування за різними ознаками. Умовиводи та заміщення тренують мовну здогадку на основі попередніх знань (визначення слова), контексту, синонімії/антонімії тощо.

Мобільний додаток *Vocabulary for IELTS* містить лексику з тем, які включені до міжнародної системи тестування англійської мови (*International English Language Testing System*). Кожна тема в мобільному додатку містить список слів із дефініціями, транскрипцією, звукозаписом вимови, прикладом вживання у контексті. Семантизація лексичних одиниць відбувається без залучення рідної мови. Автоматизація передбачає вправи на відтворення правопису слів та встановлення відповідності між словом та його значення.

Численні дослідження виявили дієвість мобільного додатку *Quizlet* в опануванні іншомовної лексики. Зокрема, студенти з різних країн засвідчили позитивний вплив на розвиток їхнього словникового запасу таких опцій *Quizlet* як *Flashcards*, *Match*, *Spelling and Quizlet live* [2]. Ці види діяльності стимулювали студентів практикуватися у правописі слів, змагатися у швидкості їх запам'ятовування, вчитися працювати в групі та навчатися один від одного. Отже, окрім когнітивних стратегій, вони застосовували такі соціально-афективні стратегії, як-от: співпраця, питання для уточнення, самостійна розмова. Таким чином, комплексне застосування навчальних стратегій сприяло запам'ятовуванню слів на триваліший період. Варто зазначити, що загалом використання мобільних додатків дозволяє розширити обмежену кількість годин, виділену на вивчення іноземної мови, та винести навчальний

процес за межі аудиторій; надає навчальній програмі гнучкості, професійної спрямованості, а студентам – автономії у навчанні [7, с. 28].

Інтернет-сайт *EngVid* надає безкоштовні відео роки від досвідчених учителів-носіїв англійської мови, а також ресурси й матеріали для студентів та викладачів. Такі уроки з вивчення лексики, як-от: “*Learn English with a tree?!*”, “*English Heteronyms: Different words that look the same!*”, “*Improve you English vocabulary with astrology! Personality and professions*” неодмінно привернуть увагу студентів уже самим своїми назвами [4]. Цікавою, на нашу думку, є ідея розширення словникового запасу за рахунок явища повної або часткової омонімії. Так, на уроці “*Learn English with a tree?!*” учитель представляє слова, пов’язані із деревом із їхніми парами, які є омонімами або омофонами.

Таблиця 1

Назви частин дерева та їхні омоніми/омофони

Частини дерева	Омоніми/омофони
<i>bark</i> (n) – кора	<i>bark</i> (v) – гавкати
<i>trunk</i> (n) – стовбур	<i>trunk</i> (n) – багажник
<i>leaves</i> (n) – листя	<i>leaves</i> (v) – залишає
<i>branch</i> (n) – гілка	<i>branch</i> (n) – відділення
<i>root</i> (n) – корінь	<i>route</i> (n) – маршрут
<i>wood</i> (n) – деревина	<i>would</i> (v) – допоміжне дієслово
<i>log</i> (n) – колода	<i>log</i> (n) – вахтовий журнал

Лексика, представлена у логічній структурі, проникає у пам’ять глибше і на довше, а фонетичні збіги омонімів та омофонів дозволяють розширити словниковий запас та мінімізувати труднощі у їхній вимові та подальшому застосуванні.

Дієвим способом автоматизації лексичної одиниці є створення ментальної карти (*mind mapping*), яку можна збудувати як традиційним способом, так і за допомогою онлайн-ресурсів,

наприклад із *MindMeister* (www.mindmeister.com). Одним із видів графічного органайзера може бути представлення певного поняття із його визначеннями, прикладами та антиприкладми.

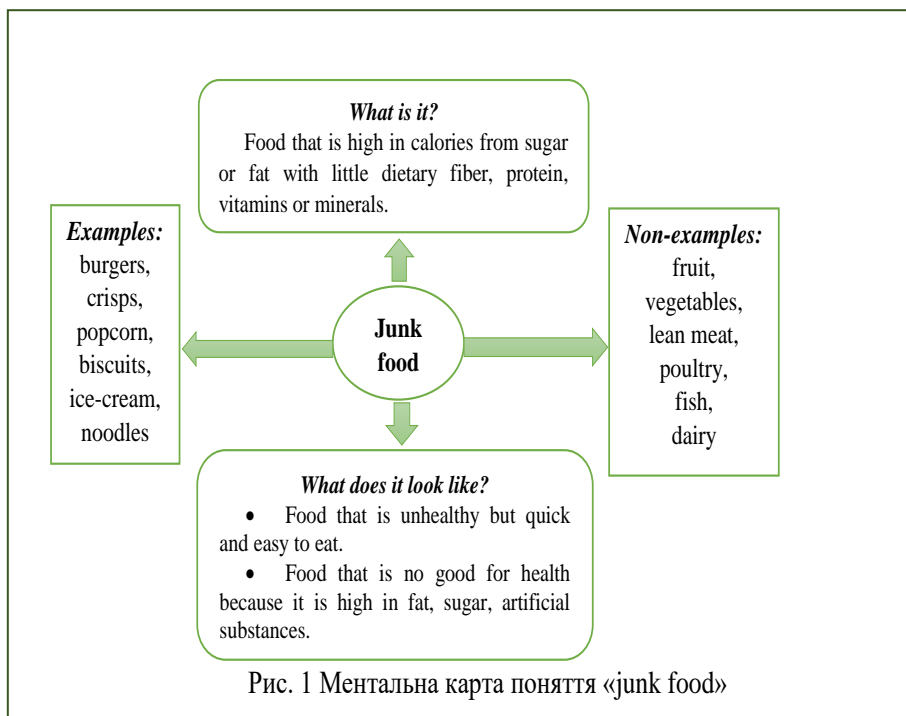

Рис. 1 Ментальна карта поняття «junk food»

Отже, залучення Інтернет-ресурсів до процесу формування лексичної компетентності студентів дає змогу одночасно задіяти когнітивні (вивчення лексики у структурі, одночасний вплив на зорові та слухові рецептори) та соціально-афективні стратегії (позитивні емоції від доброзичливого ставлення викладачів, цікавого викладу матеріалу).

Автоматизація лексичної одиниці на рівні її вживання в усному і писемному мовленні вимагає застосування соціально-афективних стратегій практики в спілкуванні іноземною мовою.

Особливо ефективним у цьому контексті є спілкування з носіями мови через Інтернет-месенджери, відео зв'язок, електронне листування тощо. Також існують різні проєкти із залучення молоді до міжнародної співпраці. Зокрема, *ENGIN* є безкоштовною програмою, яка дає можливість українським студентам позбутися мовного бар'єру, покращити розмовну англійську, а також познайомитися і подружитися з однолітками з інших країн світу завдяки щотижневим розмовам з волонтерами-носіями англійської мови.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ПОШУКІВ. Підсумовуючи попередній виклад, зазначимо, що ефективне навчання лексики є результатом комплексного та гнучкого застосування навчальних стратегій якісно різними способами. Навчання із залученням індивідуальних навчальних стратегій відповідає принципам студентоцентризму, компетентнісного та комунікативного підходів, оскільки воно забезпечує інтеграцію, релевантність знань та можливість їхнього застосування в комунікативних ситуаціях. Перспективою подальших досліджень вважаємо наукові пошуки способів підвищення обізнаності студентів про стратегії навчання та заохочення їх до комплексного застосування цих стратегій з метою досягнення позитивних результатів у навчанні й успішної подальшої освіти та самоосвіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Caro, K., & Rosado, N. Lexis, lexical competence and lexical knowledge: a review. *Journal of Language Teaching and Research*. 2017. Vol. 8(2). P. 205-213. DOI: <https://doi.org/10.17507/jltr.0802.01>
2. Dizon, G. Quizlet in the EFL classroom: Enhancing academic vocabulary acquisition of Japanese university students. *Teaching English with Technology*. 2018. Vol. 16(2). P. 40-56. DOI: <https://doi.org/10.31235/osf.io/rkpvg>
3. Ellis, R. *The study of second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press, 1994. 832 p.

4. English Lesson Topics. *EngVid: website*. URL: <https://www.engvid.com/english-videos/>(Last accessed: 26.02.2021).
5. Irsaliyeva M. A., Xidirova Z. P., Agzamova Z. I., Amirova A . T. Defining communicative competence in teaching a foreign language. *Journal of critical reviews*. 2020. Vol 7, Issue 5. P. 278-281. DOI: <http://dx.doi.org/10.31838/jcr.07.05.50>
6. O'malley , J.M. & Chamot, A. U. Learning strategies in second language acquisition. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 340 p.
7. Fanenshtel, N., & Skyba, K. English Vocabulary Development of Non-Linguistic Specialties Students using Mobile Application. *Postmodern Openings*. 2020. Vol. 11(2 Supl 1). P. 26-42. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/11.2Sup1/177>

UDC 376.23 (547)

Mila Fishilevich
Head Teacher
Neot Avraham School
Be'er Sheva, Israel
Milafishilevich7@gmail.com

Ruslan Slobozhenko
senior lecturer
at the Department of Foreign Languages
FIR NAU
Kyiv, Ukraine
ruslan.slobozhenko@gmail.com

INCLUSIVE EDUCATION IN ISRAEL AND UKRAINE

The present paper aims to describe the Israeli special education system as related to the National Special Education Law, and to appraise existing trends. It concentrates on three major aspects which

are changes in special education concepts, structural changes locally and nationally; and curricular perspectives. Every child is entitled to learn, according to his or her own abilities. In order to provide equal opportunities, a number of special support systems and specifically adapted educational modes have been developed for children with a variety of difficulties and disabilities. It explains the meaning of inclusive education in Ukraine and reveals the problems of its implementation in the current situation. This paper describes different approaches and different economic possibilities in Israeli and Ukrainian special education.

Key words: inclusion, children with disabilities, special approach, socialization, rehabilitation, psychotherapy, specific curriculum.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В ІЗРАЇЛІ ТА УКРАЇНІ

Дана робота має на меті описати систему спеціальної інклюзивної освіти в Ізраїлі, як її визначає Національний закон про спеціальну освіту та оцінити існуючі в ній тенденції. Увагу зосереджено на трьох основних аспектах, а саме змінах концепцій спеціальної освіти, структурних змінах на місцевому та національному рівнях; та навчальні перспективи. Кожна дитина має право вчитися відповідно до своїх можливостей. З метою забезпечення рівних можливостей для дітей з різними труднощами та вадами було розроблено ряд спеціальних систем підтримки та спеціально адаптованих навчальних режимів. У роботі пояснюється значення інклюзивної освіти в Україні та розкриваються проблеми її впровадження в сучасній ситуації. Автори описують різні підходи та різні економічні можливості в ізраїльській та українській спеціальній освіті.

Ключові слова: інклюзія, діти з обмеженими можливостями, особливий підхід, соціалізація, реабілітація, психотерапія, конкретна навчальна програма.

"Education is the right of every person, which has great significance and potential. The principles of freedom, democracy and sustainable development are built on education ... nothing more is needed, no other goal than education for all ... "(Kofi Annan 1998).

RELEVANCE OF THE SELECTED RESEARCH TOPIC. The right to education for all children, regardless of their disability, is a fundamental right. The National Education is making unprecedented efforts to improve mainstream education for children with disabilities.

PURPOSE AND OBJECTIVE OF THE RESEARCH. The objective of this research is to learn the situation with inclusive education in Israel and Ukraine, compare different approaches to it and exchange positive experiences.

RESEARCH RESULTS AND DISCUSSION. In Israel, they believe that all children should learn. Even lying children with serious mental disorders are assigned to a certain school and study at home because they are able to distinguish sounds, tastes, aromas, fix their gaze, respond to appeals. A small number of students, due to the complex history of the disease have home schooling or study in special institutions. However, in Israel there are projects for their socialization: joint sports, holidays, concerts, excursions with students of regular schools, summer camps, mutual "visits": children from special institutions spend a day in a public school, and vice versa.

Most children with special educational needs attend regular schools according the law of 1998. That made the system of inclusive education the most friendly to children with special educational needs.

In Israel, it is not a question of inclusion in general, but of choosing one of its types for the needs of a particular child. It all starts with the programs of early diagnosis and intervention "From prevention to inclusion". Experts believe that the focus should be on helping early childhood and preschoolers to prepare them for mainstream school. For example, cerebral palsy is detected within a few months of birth. Just as early, they may help, for example, children with Down syndrome, with poor eyesight or hearing. Even those diagnoses that are difficult to diagnose from birth unambiguously (for example, autism), are detected

with the help of tests to 1-2 years. Such children are advised to correctional nurseries, and from 3 years - kindergartens.

There are also inclusive centers for students aged from 0 to 21 in Israel. Due to additional classes, some children with special educational needs do not finish high school at the age of 17, but at the age of 21, and this does not depend on the level of intelligence. The centers are semi-commercial, but 40% of the funds for their maintenance come from the state budget. Specialists and specially trained volunteers work here. In some centers, everything is arranged: an early diagnosis project, inclusive nurseries, kindergarten, school, college, as well as a restaurant, cafe, hairdresser, gym, where only people with disabilities work.

The schools have special classes, they are mixed classes: half of the lessons is spent with the class, the rest of the time is for individual lessons with an assistant. There are also those who study in a regular class, but accompanied by a tutor. There are students who have extra daytime or reduced workload, so they go home earlier. Children with intellectual disabilities can take the program in an easy form, and they do not attend some very complex subjects (for example, science).

Students may be offered alternative activities (for example, children, who cannot speak, learn another type of communication - sharing images and symbols, others may rewrite dictations from the printout, not by listening, for those who suffer of dyslexia dictations on gadgets are offered, they do not write. Of course, there are children who study according to the regular program, but additional conditions are created for them (for example, if they are in wheelchairs). The type of inclusion is always chosen collectively: with parents, teachers, psychologists, rehabilitation specialists.

In the most advanced schools there is a separate dining room, lounge and exit for the students with special needs . There are also desks with high sides, where they can be alone and not see classmates, weighted vests that bring a sense of calm for autism. There are additional lessons: reading comprehension, "priming", a preliminary study of the lesson to be considered in class, or training the type of

activity to be used, visual "translation" of texts (photos, videos, pictures, reference signals).

There is also free rehabilitation three times a week outside the school: work with a psychotherapist, sand therapy, hippotherapy (horses involved), canine therapy (dogs involved), Blomberg therapy (the use of rhythm), neurocorrection, cerebellar stimulation, bioacoustic correction.

Inclusion is also a special training for all other students. From the 1st grade, children study texts about people with special educational needs, about decent behavior, and the possibility of interesting relationships, and about how talented children who are unlike others can be. They also learn to communicate with a wide variety of people. For children without special educational needs, this experience is, so to speak, a task with an asterisk for communication.

Before introducing a child to a certain group, the class is carefully studied: problems with discipline, class structure, sociogram (who are informal leaders, who are outsiders). When a new classmate comes with special educational needs, experts consult and select a neighbor at the desk, a calm temperament, a tolerant child. Of course, the kids do not show it and seat everyone as if by accident. This class will also provide additional activities that allow classmates to help and cooperate.

There is also the so-called reverse inclusion: children from regular classes are sent to certain lessons or for a few weeks to special classes. This is done to prevent bullying, as well as when the child needs special attention for a short period: if he is behind due to illness, psychological problems and so on. The effectiveness of inclusion in Israel is determined not so much by academic achievement in learning, but by changes in behavior, relationships with teachers and students, life competencies. That is, they measure growth from the starting bar, not standards or classmates' success. If a child who has not spoken is able to retell the text he or she has read, he or she should be proud of himself or herself.

Educational policy in Ukraine is to enable every child, regardless of their needs and other circumstances, to fully realize their potential,

benefit society and become its full member. The Law of Ukraine “On Education” defines the concept of a person with special educational needs. This is "a person who needs additional permanent or temporary support in the educational process in order to ensure their right to education." That is, this category may include not only students with disabilities, but also internally displaced people, refugee children and children who need additional and temporary protection, students with special language educational needs (for example, those who receive general secondary education in languages that do not belong to the Slavic language group).

Inclusive education has been introduced in our educational institutions relatively recently. The integration processes in the educational system began in the 90s after the collapse of the USSR and the radical restructuring of the state system due to the adoption of national anti-discrimination legislation.

According to Law № 2541-VIII on Access to Education for Children with Special Needs, published in the official parliamentary edition “Golos Ukrainy”, local authorities must ensure access to buildings, structures and premises of educational institutions. At the request of parents, inclusive groups must be formed in kindergartens, schools and out-of-school institutions. [1].

The teacher is the main figure who implements educational tasks, because inclusive education is not a political task, but first of all a pedagogical one. Much depends on the teacher, from the emotional mood to his knowledge. Today, many organizations prepare teachers for inclusion, for giving an inclusive lesson: institutes of educational development, institutes of advanced training, public organizations. Inclusive education is not the creation of separate classes for children with special needs, but learning in regular classes. This approach allows a child with a disability to feel belonging to a community (a group of friends, school), which is not possible in closed institutions (boarding schools). The presence of a disabled child in the classroom means an additional burden on the teacher, because he needs to create special conditions for such a student, to apply an educational program that

corresponds to his abilities and capabilities. The issue of additional funding remains open. The teacher working in a classroom where there are two or three special children, should receive a surcharge. We need a school board that would help the teacher. To succeed, students and teachers need special conditions and support. When admitting a student with special needs to the class, the teacher must know well what kind of child it is, learn about its capabilities and strengths. The experience shows that inclusive education is an undeniable benefit not only for students with disabilities, but also for those who study regularly. We see that they are becoming more positive and tolerant.

CONCLUSIONS AND PROSPECTS OF FURTHER SCIENTIFIC RESEARCH. We'd like to say that a closer collaboration between the special education and the "regular education systems would give advantage for teachers and for students with special needs. Plus, in the order support the changes in objectives, roles and structure of Israeli special education, there is a need not only for collaboration between special and ordinary education systems, but also for the involvement of families, communities, universities, and research centers. The introduction of inclusive education is a complex, ambiguous and multifaceted problem, which combines a number of relatively independent scientific and applied areas, requires consideration and development of legal, psychological and pedagogical, program content, socio-psychological principles. We see prospects for further research in the development of curricula, forms, methods of teaching in accordance with the needs of inclusive education and borrowing the positive experience of Israel.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy „Pro zahalnu seredniu osvitu” // Vidomosti Verkhovnoi Rady, 1999, № 28, – S. 230-235. 118. Zakon Ukrainy „Pro osvitu” // Vidomosti Verkhovnoi Rady, 1991, № 34, – S. 45-48.
2. Mishchyk L. Inkluzyvna osvita yak umova sotsializatsii ditei-invalidiv u protsesi navchannia [Elektronnyi resurs]L. Mishchyk. –

Rezhym dostupu:

http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Znpkhist/2012_5/12mliupn.pd.

3. Aton-Reshef A. (1994) Program for Application of Special Education Law. Jerusalem: Israeli Ministry of Education.
4. Madge S, Affleck J. & Lawenbraun S. (1990) Social effects of integrated classrooms and resource room/regularclass placements on elementary students with learning disabilities. Journal of Learning Disabilities, Vol.23(7), 439-445.
5. Marbech S. (1974) Special Education between 1950-1974. Jerusalem: Israeli Ministry of Education.
6. Margalit, M. (1980) 'Characteristics in the development of special education in Tel-Aviv.' Megamot, Vol.4, p. 495-499.

UDC 378:81'25

Olga Tsaryk
Doctor of Pedagogical Sciences
Professor of the Foreign Languages Department
West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine
tsarykolga@gmail.com

Nataliia Rybina
Ph.D. in Philological Sciences
Associate Professor of the Foreign Languages Department
West Ukrainian National University,
Ternopil, Ukraine
nataliarybina@ukr.net

**THE COMPARATIVE DATA ANALYSIS ON PROFESSIONAL
TRAINING OF TRANSLATORS AND INTERPRETERS IN
EUROPE AND UKRAINE**

The scientific work concerns the issues of the professional training of translators and interpreters comparing the educational process in the European countries and Ukraine. The authors highlight

the features of this process which is determined by the need for translators to master quite complex types of activities. They distinguish the main components of the qualified specialist in the sphere of translation namely listening comprehension of authentic speech, taking into account the natural tempo for native speakers, peculiarities of pronunciation and speech channel; generation of speech in a foreign language, taking into account both its phonetic organization and tempo, norm and style; interaction of different worldview positions, ideas about the world, cultural traditions; taking into account the personal characteristics of communicants, which is carried out with the help of the ability to recognize markers of a person's speech characteristics at all levels of the language.

Key words: professional training, translators, interpreters, educational process, curriculum.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕРЕКЛАДАЧІВ В ЄВРОПІ І УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Науковий доробок розглядає проблеми професійної підготовки перекладачів, порівнюючи навчальний процес в європейських країнах та Україні. Автори виділяють особливості цього процесу, який визначається потребою перекладачів у оволодінні досить різноплановими видами діяльності. Вони виділяють основні компоненти умінь і навичок кваліфікованого спеціаліста в галузі перекладу, а саме аудіювання і розумінням автентичного мовлення з урахуванням природного темпу носіїв мови, особливостей вимови та мовного каналу; породження мовлення іноземною мовою з урахуванням як фонетичної організації, так і темпу, норми та стилю; взаємодія різних світоглядних позицій, уявлень про світ, культурних традицій; врахування особистих особливостей спілкування, що здійснюються за допомогою здатності розпізнавати маркери мовленнєвих характеристик людини на всіх рівнях мови.

Ключові слова: професійна підготовка, перекладачі, перекладачі усного мовлення, навчальний процес, навчальна програма.

RELEVANCE OF THE CHOSEN TOPIC OF THE RESEARCH.

Meanwhile, the question of the compliance of the university training of specialists with the demands of the labor market is quite acute, as well as the compliance of the Ukrainian educational standard with international requirements. In this work, we will consider this problem by comparing the program of university training for translation specialists with the requirements of the labor market and the requirements for certification of translators abroad.

Ukrainian employers often reproach the system of modern national higher education for being overly “theorized” of the educational process, as a result of which the graduate has a sufficiently deep theoretical knowledge in his field, but is often completely unprepared for real work at the enterprise. Such a specialist has to “complete his learning” [1], and this leads to additional investments. In response to this, universities declare that they cannot prepare a specialist for a specific enterprise, and a graduate who has received good theoretical training is able to adapt to current conditions in a fairly short time.

For any translator or an interpreter in addition to a good knowledge of the language, the most important is not only and not so much the “specificity of an individual enterprise”, but the area in which the translator is going to work. Knowledge must be deep enough to allow one to understand and explain the phenomena, processes and concepts that he will encounter in his work independently. This applies primarily to technical translators, however, translations in such humanitarian areas as jurisprudence and economics often require a very significant revision if the translator is not well versed in the topic. But distortion of the original, for example a legal text, can have very sad consequences.

PURPOSE AND OBJECTIVE OF THE RESEARCH. The aim of our work is to make the comparative data analysis on professional

training of translators and interpreters in Europe and Ukraine through the analysis of the proper curriculums and schedules.

MATERIALS AND METHODS. In translations, as in any type of business, the only method of encouraging and retaining the customer is the high quality of products and services. We have tried to analyze some curricula and programme or learning outcomes in the different educational establishments as well as requirements for getting a job of translator (interpreter).

RESULTS AND DISCUSSION. According to various resources that estimated the statistical data, the translation services market in Ukraine is growing by 20% annually, which is significantly ahead of the global growth rate of 8%. The reasons for this growth do not differ from those identified for the global segment of the translation industry: the growth of the IT market and Internet technologies, the entry of new international companies into the Ukrainian market, such a common phenomenon as globalization.

In European countries the future translators gain the necessary knowledge while studying at the universities and colleges. In some countries there is an exam that should be passed by anybody who is trying to start a career in the sphere of translation. In Ukraine there is no official control for the education of those who works in translation. Anybody who speaks a foreign language can get the job of the translator or interpreter.

Foreign language communication of translators includes the following components: listening comprehension of authentic speech, taking into account the natural tempo for native speakers, peculiarities of pronunciation and speech channel; generation of speech in a foreign language, taking into account both its phonetic organization and tempo, norm and style; interaction of different worldview positions, ideas about the world, cultural traditions; taking into account the personal characteristics of communicants, which is carried out with the help of the ability to recognize markers of a person's speech characteristics at all levels of the language.

Having researched the job requirements and summarizing the resources we have studied, we can state that a modern qualified translator should:

- be an expert in the field in which he works;
- be able to handle office equipment and computers;
- possess the skills of working with text editors and design programs;
- be able to work with special translation memory tools and electronic dictionaries;
- competently use Internet resources;
- possess a blind ten-finger seal at a level of at least 200 signs a minute;
- know and be able to apply the requirements and standards to the translated text.

All of the above requirements mostly apply to translators. But what about the oral interpreting? In general, graduate interpreters often lack knowledge of basic business etiquette and some cultural characteristics of native speakers. Serious shortcomings include the lack of experience in public speaking, endurance. Good diction in the native language also plays a very important role, because often enough attention is paid only to the formulation of pronunciation in a foreign language.

The competence-based approach in the process of professional training of future translators is the process of mastering certain competencies, which were defined and set out in 2009 in the pan-European document "Competences for professional translators, experts in multilingual and multimediacommunication" ("Requirements for the competence of professional translators, specialists in multilingual and multimedia communication") [2]. These requirements include 6 groups of competencies:

1) linguistic (knowledge of grammatical, lexical and idiomatic structures of working languages, the ability to use these structures in translation)

2) thematic (subject) (the ability to find information corresponding to the genre of the document)

3) intercultural, which is divided into two blocks: -sociolinguistic (the ability to correctly linguistic forms depending on the communication situation) and textual (the ability to understand and analyze the microstructure of a document, recognize conceptual and subtextual information of a document)

4) technological (correction, layout, text editing, memory usage of used translation systems and bases of terminological correspondences, software for speech recognition)

5) information retrieval (knowledge of ways to establish information and genre correspondences; the ability to effectively use software and search engines (text corpora, electronic dictionaries, automatic translation systems))

6) providing translation services, which in turn is divided into two blocks:

- abilities in the field of interpersonal relations (awareness of the translator's social role, understanding of the need to meet the requirements of the labor market, the ability to look for work in accordance with the training profile, the ability to find an approach to the client and negotiate)

- skills in the field of translation (includes the ability to create and offer a translation that matches the goals and the translation situation).

All of the above components are interconnected with each other and represent the end result of the process of professional training of future translators and interpreters.

CONCLUSION AND PROSPECTS OF FURTHER SCIENTIFIC RESEARCH. Based on the foregoing, the features of the process of professional training of future translators are determined by the need for translators to master quite complex types of activities, which, in turn, determine the existence of approaches to organizing this process in Ukrainian and foreign education. As a result of many years of practice, specialists in the field of professional training of future translators and interpreters have come to the conclusion that students are not always

able to apply theoretical and linguistic knowledge to solve translation problems. In the process of preparing future translators for professional activity, abilities and competencies are more important than theoretical knowledge.

REFERENCES

1. Самигулина А.М. Особенности профессионально подготовки будущих переводчиков // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 3. – Режим доступа: URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=19885>.

2. Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication. – Mode of access: http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/emt/key_documents/emt_competences_translators_en.pdf.

3. Merkblatt zur Teilnahme an einer staatlichen Prüfung gemäß Sächsischer Dolmetscherprüfungsverordnung (SächsDolmPrüfVO). Januar 2013. V. 14. – Mode of access: https://www.lehrerbildung.sachsen.de/download/download_lehrerbildung/Merkblatt_2.pdf

4. Bauer, Thomas, Tsaryk, O Rybina, N. Biligualism and interference as tendencies of linguistic development of modern educational space in condition of educational internalization – Mode of access: <https://www.researchgate.net/publication/340508871>

5. The status of the translation profession in the European Union Final Report, 2012. – Mode of access: http://ec.europa.eu/dgs/translation/publications/studies/translation_profession_en.pdf

Янісів Михайло Петрович
кандидат педагогічних наук, доцент
НУ «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна,
m.yanisiv@gmail.com

Іщук Мирослава Миколаївна
старший викладач
НУ «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна,
bdzilka2@gmail.com

ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ДИСКУСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА ОСНОВІ АВТЕНТИЧНИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

Розвиток у студентів умінь продуктивного, нестандартного, творчого мислення – соціальне замовлення нашого суспільства. Обгрунтовано необхідність переходу від репродуктивних, контролюючих способів навчання до активних, продуктивних, які знайшли своє відображення в концепціях розвивального навчання. Метою дослідження є з'ясувати основні психолого-дидактичні засади формування продуктивних способів навчання та виявити їх вплив на формування дискусійної компетенції під час обговорення художніх текстів. Запропоновано психолого-педагогічні концепції та теорії про безперервний розумовий розвиток активного і змістовного засвоєння матеріалу. Схарактеризовано основні ознаки автентичного художнього тексту.

Ключові слова: дискусія, компетенція, безперервний розумовий розвиток, художній текст, мислення, аналіз, синтез.

Development of students' productive, non-standard, creative thinking skills is a social demand of our society. Necessity of transfer from reproductive, controlling methods of teaching to active, productive

ones, which were reflected in the concept of developing learning, is grounded. To find out the main psychological-deductive basics of formation of productive teaching methods and reveal their influence on formation of discussive competence while considering fiction texts is the aim of our investigation. Psychological-pedagogical concepts and theories on continuous mental development of active and informative text mastering are suggested. Main features of authentic fiction texts are characterized.

Key words: discussion, competence, continuous mental development, fiction text, thinking, analysis, synthesis.

В добу світової інформатизації науково-технічний прогрес виявив одну з домінуючих освітніх тенденцій – активізацію оволодіння способами пізнавальної діяльності, що дають можливість отримувати самостійно нові знання. Глобальне покриття цілого світу інформаційною сіткою – “павутиною” зумовило нагальну потребу поєднання інформаційних форм навчання з формами продуктивними, творчими із виразною домінантою в освіті останніх. Дослідження репродуктивних і продуктивних способів навчання у ВНЗ засвідчує переважання інформаційно-репродуктивних форм і способів пізнавально-комунікативної діяльності над продуктивними, творчими [18, с.55]. Глобальна інформатизація освітнього простору не вирішує, а поглиблює цю проблему.

Необхідність переходу до активних, продуктивних способів навчання від репродуктивних, контролюючих знайшла своє відображення в концепціях розвивального навчання І. Лернера, В. Ляудіса, М. Махмутова, Н. Тализіної, та ін. В їх основі лежать праці видатних вітчизняних і зарубіжних психологів Л. Виготського, С. Рубінштейна, А. Леонтьєва, Б. Ананьєва, Г. Гальперіна, Дж. Брунера, У. Найсера, Б. Брукса, Ж. Піаже, які досліджували проблему розумового розвитку людини.

Отже, для обґрунтування методики формування продуктивних видів пізнавальної діяльності доцільно зробити

аналіз психолого-педагогічних концепцій, що можуть слугувати дидактичною основою розробки необхідної методики.

Мета дослідження – з'ясувати основні психолого-педагогічні засади формування продуктивних способів навчання. Пропонована мета мотивує вирішення таких завдань: проаналізувати основні психологічні та педагогічні концепції безперервного розвитку людини і виявити їх вплив на формування іншомовної дискусійної компетенції під час обговорення художніх текстів.

Матеріали та методи дослідження. Основними матеріалами цього дослідження є автентичний іншомовний художній текст і методика розвитку всіх видів продуктивної діяльності людини.

Результати та обговорення дослідження. В зарубіжній психології та педагогіці з 60-их років минулого століття домінують ідеї когнітивної психології та педагогіки /Дж. Брунер, У. Найсер, Дж. Брукс /, у вітчизняній дидактиці розвивається концепція розвитку творчого мислення, теорія вирішення навчальних проблем / С. Рубінштейн /, теорія проблемного навчання / І. Лернер, А. Матюшкін, М. Махмутов /, концепція навчання на основі теоретичних узагальнень / В. Давидов, Д. Ельконін /, теорія інтеріоризації зовнішніх дій у внутрішній план / П. Гальперін /, теорія навчальних задач на базі проблемно-евристичного підходу / І. Лернер, М. Махмутов /, теорія формування прийомів розумової діяльності / Н. Тализіна, А. Івін /, теорія діагностики розумового розвитку / Д. Ельконін, І. Якиманська/, теорія творчого саморозвитку /А. Андрєєв /.

В рамках діяльнісного підходу А. Леонт'єв сформулював поняття про розумову діяльність як психічну діяльність людини, яка засвоює відомі знання або відкриває нові [9]. Автор концепції управління засвоєнням знань і формування логічного мислення Н. Тализіна підкреслювала: "Ніхто не буде сперечатися з тим, що кожен учитель повинен розвивати логічне мислення учнів. Однак конкретної програми формування логічних прийомів мислення поки-що нема" [17, с. 28]. Немає такої програми розвитку продуктивного аналітичного мислення і в методиці навчання

іноземних мов у ВНЗ.

Вирішення цієї проблеми і методика розвитку всіх видів продуктивної мовленнєвої діяльності, зокрема, смислового і стилістичного аналізу тексту, привертала увагу багатьох вчених-методистів / С.Фоломкина, А.Вейзе, Л.Смеякова, П. Гурвіч, Є. Пассов, В. Бухбіндер /. Як зазначають вчені, автентичний художній текст володіє особливими ознаками інформаційності, емоційності, образності, естетичності, еталонності мовної форми і стилю, що робить його надзвичайно ефективним засобом формування дискусійної компетенції у всіх продуктивних видах іншомовної діяльності. Він є ефективним засобом розвитку вмінь та навичок, особливо таких складних форм логічного мислення іноземною мовою, як аналіз тексту, міркування та висловлювання. Відомо, що навичка є свідомо автоматизована операція, а вміння – свідомо автоматизована дія. За цим правилом формуються і розумові аналітико-синтетичні навички і вміння, що лежать в основі продуктивного мислення, яке, своєю чергою, є основою розуміння, аналізу та інтерпретації автентичних художніх текстів.

Треба зазначити, що основними одиницями мислення є такі його операції, як аналіз і синтез, абстрагування, порівняння та узагальнення як похідні від аналізу і синтезу. Як зазначає С. Рубінштейн «Мислення – це гнучка система мисленнєвих операцій. Мислення – це перш за все аналізування і синтезування того, що виділено аналізом. Закони цих процесів суть закони мислення. Аналіз – це мисленнєве розчленування предметів, явищ, ситуацій з виявленням суттєвих зв'язків між ними. Задача аналізу – знайти і побачити в цілому частини, в складному просте, в єдиному багато, в наслідках причини» [16, с.134]. І далі: «Вміння виділити суттєве і відволіктися від несуттєвого дозволяє перейти до абстрагування як похідної від аналізу операції мислення, розумової операції або розумової дії» [16, с.122].

Л. Виготський розглядає: «Синтез як співвіднесення, співставлення, встановлення зв'язків між елементами цілого, відновлення порушеної аналізом єдності. Синтез – це перехід від

абстрактного до мисленнєвого відновлення конкретного як проаналізованого цілого. Синтез є системним, коли суттєві ознаки, виділені аналізом, об'єднуються в порядку їх значення.» [2, с.199]. «Узагальнення, – зазначає Л. Виготський,– синтезує, об'єднує суттєві і несуттєві ознаки у понятійно-категоріальну форму, результатом чого може бути побудова нових, складніших висловлювань» [2, с.200]. Отже, аналіз і синтез розглядаються у психології як основні операції мислення або як елементарні розумові дії, які при їх засвоєнні перетворюються в аналітико-синтетичні навички. «Уміння та навички аналізу необхідні для творчого акту вирішення задачі, хоча сам творчий акт є акт синтезу перетворених в ході аналізу складових задачі»[12, с.78].

Мислення – це вища форма активного відображення об'єктивної дійсності і розглядається як асоціація уявлень, як дія, як система мисленнєвих операцій /С. Рубінштейн/, як акт переструктурування ситуації / гештальтпсихологія /, як поведінка /біхевіоризм /, як мотиваційний процес, як біологічний процес / Ж. Піаже /, як система обробки інформації / когнітивна психологія /. Отже, два типи мислення – емпіричне, що опирається на чуттєві образи і уявлення, і теоретичне, яке виходить за межі чуттєвого, створюють поняття, теорії, моделі, гіпотези, певною мірою відповідають двом відомим типам навчання в дидактиці, по-перше, запам'ятовуванню як “відбитку” знань у пам'яті – imprinting і, по-друге, самостійному відкриттю нового знання у проблемній ситуації – інсайт. Ці два типи навчання відповідають двом шляхам навчання – алгоритмічному, суть якого полягає у засвоєнні знань через виконання дії за готовим зразком та евристичному, що стимулює розвиток продуктивного і творчого мислення через відкриття нових знань у процесі вирішення проблем.

Л. Рубінштейн визначає продуктивне мислення як процес отримання суттєво нового знання і виділяє власне продуктивний комбінований рівень мислення, що характеризується перестановкою елементів відомого на базі логічного мислення, і творчий рівень, що характеризується отриманням принципово

нового продукту на базі інтуїтивного, евристичного, творчого мислення [16, с.122]. Продуктивне мислення поділяють на два види: аналітичне та евристичне. Аналітичне / логічне, вивідне / застосовується при вирішенні проблем і характеризується послідовністю розумових дій, в результаті яких, всі елементи проблемної ситуації піддаються аналізу. Евристичне, в основному інтуїтивне мислення, якому не властива логічна послідовність розумових операцій, проявляється у швидкому сприйманні предметів, ідей, замислу і відразу, без жодної дедукції, дає результат.

З точки зору педагогічної психології практично вся навчальна діяльність повинна бути організована як система навчально-пізнавальних задач. Задача розглядається як складна система інформації про об'єкти, явища, процеси, в якій частина даних визначена, а решту повинна бути знайдена. А. Матюшкін вважає, що однією з головних умов розвитку мислення є попереднє формулювання завдання, предметним змістом якого є об'єкти та відносини, які тісно взаємопов'язані між собою. Завдання чи задача повинні бути сформульовані так, що саме невідоме потрібно знайти і засвоїти. Отже, цілеспрямований процес розвитку продуктивного, творчого мислення стає латентним, скритим для студента. Побудова таких задач є метою педагогічної науки та її конкретних методик. Саме в такий спосіб треба моделювати процес формування дискусійної компетенції в усному мовленні на основі розуміння, аналізу та інтерпретації іншомовного художнього тексту.

Висновки та перспективи подальших наукових пошуків. Психолого-педагогічні концепції безперервного розвитку людини постійно оновлюються, а відтак функціонують, як живий динамічний організм. Інтенсивний розвиток суспільства, науки, різноманітні соціально-економічні, політичні й культурні відносини спричиняють появу нових реалій та понять, що потребують свого вивчення в рамках вищезгаданих теорій. Педагогічні концепції – це основний засіб безперервного розвитку

людини. Вони – суть, багатоаспектне психолого-педагогічне явище, яке знаходиться у центрі уваги вчених, що займаються цією проблемою. Обсяг статті не дає змоги комплексно проаналізувати всю проблематику зазначеного питання. Є доцільним та необхідним подальше дослідження теорій та концепцій безперервного розвитку людини відповідно до нових викликів сучасного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берман И. М., Бухбиндер В. А. Основы методики преподавания иностранных языков. – Киев.: Вища школа, 1986. – 337с.
2. Выготский Л. С. Психология. М.: Изд-во ЭКСМО – Пресс, 2002. – 1008с.
3. Гальперин И. Р. Текст как предмет лингвистического исследования /отв. ред. Г. В. Степанов. Изд. 7-е. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 144 с.
4. Громова М. Т. Психология и педагогика профессиональной деятельности. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2003. – 415с.
5. Давыдова М.А. Деятельностная методика обучения иностранным языкам. – М.: Высш. школа, 1990. – 172с.
6. Дмітренко Н.Є. Теоретико-методичний аспект професійно орієнтованого англomовного спілкування. // Науково-методичний журнал «Іноземні мови», №1, 2020. – С. 3 – 9.
7. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. За редакцією Л.М.Проколієнко. Київ «Радянська школа», 1989 – 667с.
8. Леонтьев А. А. Психология общения. – Тарту. – Тарт.ун-т, 1974. – 219с.
9. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики. – М.: МГУ. 1972. – 575с.
10. Ляудис В. Я. Память в процессе развития. – М.: Изд-во МГУ, 1976. – 255с.
11. Матюшкин А. М. Психологические предпосылки групповых форм проблемного обучения. М.: Педагогика, 1981. – 312с.

12. Махмутов М. И. Проблемное обучение. – М.: Просвещение, 1975. – 248с.
13. Ніколасва С. Ю. Концепція підготовки вчителя іноземної мови. //Іноземні мови. – 1995. – №3 – 4. – С. 5-11.
14. Педагогіка та освіта за кордоном в першій половині ХХ ст.
15. Педагогіка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stud.com.ua/72417/pedagogika/pedagogika_osvita_kordonom_pershii_u_polovini
16. Питерсон Джордан. 12 правил життя. Противоядие от хаоса. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://loveread.ec/read_book.php?id=79548&p=1
17. Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание. Человек и мир. – СПб.: Питер. 2003. – 512с.
18. Талызина Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний. М.: Изд-во Моск.ун-та, 1975. – 343с.
19. Формування дискусійної компетенції у студентів-філологів на основі автентичних суспільно-політичних та художніх текстів. М.П.Янісів, О.П. Левченко, М.П. Ділай, І.О.Ліхнякевич. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. – 196 с.
20. Янісів М.П., Ділай М.П., Іщук М.М. Психологічні засади формування іншомовної дискусійної компетенції на основі художніх творів: вчинок і дія. Науковий збірник «Прикладні лінгвістичні дослідження в умовах міжкультурної комунікації». Острог. НУ «Острозька академія». 2020. – С. 235 – 238.
21. Ove E. HatlevikVibeke Bjarnø. Examining the relationship between resilience to digital distractions,ICT self-efficacy, motivation, approaches to studying, and time spenton individual studies. Teaching and Teacher Education. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.elsevier.com/locate/tate>.

Ядченко Дмитро Миколайович
старший викладач
кафедри авіації та авіаційного пошуку і рятування
ІДУ НД ЦЗ
м. Київ, Україна
dima_yadchenko@ukr.net

Огурцова Ольга Леонідівна
канд.пед.наук, доцент факультету лінгвістики
КПІ ім. Ігоря Сікорського
м.Київ, Україна
ogurtsova.o@gmail.com

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.

У представленому науково-педагогічному дослідженні висвітлено одне із можливих нововведень у навчальний процес закладів вищої освіти, яке може значно підвищити ефективність навчання на сучасному етапі розвитку суспільства. На прикладі навчання ділової англійської мови студентів другого, третього та четвертого курсів факультету менеджменту та маркетингу Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського описано доцільність та ефективність застосування навчальних курсів, розміщених на платформі www.coursera.org, як інтегрованої складової навчального процесу. Проведене дослідження свідчить про те, що застосування даного навчального ресурсу є ефективним під час дистанційного навчання ділової англійської мови з використанням сервісу zoom в умовах світової пандемії, сприяє реалізації творчого потенціалу студентів, поглиблює їх професійні знання, розвиває навчальну автономію.

Ключові слова: навчальні ресурси мережі Інтернет, інформаційні ресурси мережі Інтернет, навчальна платформа,

ділова англійська мова, англійська мова професійного спрямування, дистанційне навчання, майбутні економісти, фахові компетентності.

DEVELOPMENT OF STUDENT' CREATIVE SKILLS DURING BUSINESS ENGLISH REMOTE TEACHING

The abstract discusses the issue of improving the efficiency of remote Business English teaching to students of economic specialties using educational Internet resources. The described method used for Business English remote teaching involves the active independent work of students with resources hosted on the platform www.coursera.org and active discussion of the results of this work during their classes in zoom. The results obtained indicate a high motivation of students to learning Business English using educational resources hosted on the platform www.coursera.org, the development of their creativity and autonomy. Based on the results of the study, it can be argued that the use of coursera massive open online courses in the framework of blended learning method (both in Ukrainian and in a foreign languages) in the teaching practice of higher educational establishments is very promising for improving the quality of education not only in Business English but also in other professional disciplines.

Key words: Business English; digital educational environment; educational Internet resources, information Internet resources, remote learning, future economists, educational platform, English for professional purposes.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ. На сучасному технологічному етапі розвитку суспільства у здобувачів вищої освіти необхідно формувати компетентності та розвивати риси характеру, які їм допоможуть будувати успішну кар'єру у професійному середовищі, що швидко розвивається та змінюється [3;4;5;6;7]. Перелік таких компетентностей та рис характеру визначено у новій педагогічній парадигмі, яка була розроблена

представниками 200 найбільших глобальних компаній та отримала назву “Навички XXI століття” [4].

Відповідно до основних положень цієї парадигми передбачається, що людина навчатиметься протягом всього життя і навчальні програми дисциплін повинні передбачати розвиток у людини навичок критичного мислення та вирішення проблем, креативності, навичок успішної комунікації та співробітництва. Крім того, сам процес навчання відповідно до цієї парадигми, повинен сприяти розвитку у студентів допитливості, ініціативності, наполегливості, адаптивності, навичок лідерства, культурної та соціальної обізнаності [4;6;7].

Таким чином, на заняттях з англійської мови із студентами факультету менеджменту та маркетингу Київського політехнічного інституту та на заняттях з цивільного захисту із студентами Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту було запроваджено ряд нововведень, що дозволили значно підвищити якість навчального процесу відповідно до вимог часу. Ці нововведення виявились особливо корисними та ефективними під час дистанційного навчання, яке розпочалось у закладах вищої освіти з 12 березня 2020 року у зв’язку з пандемією через короно вірусну інфекцію.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Таким чином, у даній роботі ми опишемо та проаналізуємо одне нововведення, яке сприяло значному підвищенню якості навчального процесу та, відповідно сучасним вимогам до організації навчального процесу, описаними у новій педагогічній парадигмі “Навички XXI століття” [4], забезпечувало розвиток у студентів навичок навчання протягом всього життя, відповідних компетентностей та рис характеру. Таким нововведенням стало широке використання навчальних та інформаційних ресурсів, розміщених на платформі www.coursera.org. Ефективність даного нововведення ми розкриємо на прикладі навчання ділової англійської мови та англійської мови професійного спрямування у Київському політехнічному інституті ім. Ігоря Сікорського.

Слід зазначити, що доцільність та ефективність використання ресурсів мережі Інтернет як інформаційної підтримки навчального процесу, який включає велику кількість ділових ігор та проектних робіт, була нами вже доведена у рамках дисертаційного дослідження у 2012 році [3]. Але використання ресурсів мережі Інтернет у такому форматі вимагав доволі складної процедури відбору таких ресурсів викладачем. Проте, з того часу революційний розвиток технологій призвів до того, що і навчальний процес перейшов у цифрове середовище [2]. Зокрема, було створено такі платформи як www.coursera.org та www.edx.org і якість розміщених на цих платформах навчальних ресурсів англійською мовою не викликає сумніву, бо вона гарантується університетами розробниками. Тому, виникло запитання яким чином вищі навчальні заклади України можуть ефективно використати ці ресурси у навчальному процесі.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. У даній роботі ми надамо лише загальну інформацію щодо особливості організації навчання ділової англійської мови з використанням навчальних ресурсів платформи www.coursera.org. Зокрема, опишемо результати нашого педагогічного спостереження щодо підвищення ефективності самого процесу навчання та підкріпимо дане спостереження результатами загального соціологічного опитування студентів стосовно ефективності використання ресурсів навчальної платформи www.coursera.org у тому форматі, який буде описано нижче.

Таким чином, перш за все, слід зазначити, що початок пандемії спонукав розробників навчальної платформи www.coursera.org до поглиблення співпраці з закладами вищої освіти у всьому світі шляхом підписання угод, у рамках яких студенти вищих закладів освіти отримували безкоштовний доступ до навчальних курсів, визначених адміністрацією університету у співпраці з відповідними факультетами, та отримали можливість безкоштовно отримати сертифікат. Переважна більшість навчальних курсів, розміщених на платформі www.coursera.org

розроблені та представлені англійською мовою. Крім того, як добре відомо, ці навчальні курси розроблені найбільш рейтинговими університетами світу і тому якість розміщених навчальних матеріалів не викликає жодного сумніву.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Таким чином, студенти другого, третього та четвертого курсів факультету менеджменту та маркетингу працювали з навчальними курсами платформи www.coursera.org як інтегрованою частиною навчального процесу з ділової англійської мови та англійської мови професійного спрямування протягом весняного семестру навчального року 2019-2020.

Слід зазначити, що ми надали студентам право самостійно обирати курс на платформі www.coursera.org, пов'язаний з їх майбутньою професійною діяльністю. З нашої точки зору, це забезпечувало та задовольняло потребу студентів у автономії, розвивало навички самостійного прийняття рішень, критичного мислення, допомагало формувати такі риси характеру як ініціативність та допитливість. Крім того, як виявилось, студенти обрали зовсім різні курси, що свідчило про те, що вони цікавляться зовсім різними аспектами своєї майбутньої професійної діяльності.

Робота з навчальною платформою www.coursera.org була організована таким чином, що студенти проходили один тиждень обраного курсу вдома, що займало у них від 2-х до 4-х годин роботи, а протягом занять, які проходили у сервісі zoom, робили презентацію вивченого матеріалу англійською мовою, а потім відповідали на численні запитання своїх одногрупників. Потрібно зазначити, що під час навчального процесу виявилось, що працювати у сервісі zoom дуже ефективно та зручно. Цей сервіс дозволив будь-якому студенту продемонструвати екран свого комп'ютеру та зробити презентацію у програмі power point. Жваві обговорення пройденого курсу англійською мовою сприяли розвитку у студентів навичок ефективного спілкування у професійній сфері, зокрема навичок ведення дискусій англійською мовою та навичок співробітництва, сприяли розкриттю та розвитку

їх творчого потенціалу, навчальної автономії. Щоб перевірити процесуальну мотивацію самих студентів, ми провели розвідувальне соціологічне опитування.

У рамках даної роботи ми наведемо результати відповіді студентів на перше запитання. Таким чином, перше запитання мало на меті визначити думку студентів щодо ступеня корисності використання онлайн-курсів для розширення словникового запасу, вивчення граматики, розвитку навичок читання, письма, говоріння та аудіювання англійською мовою, розвитку їх творчого потенціалу та особистості. Студенти мали оцінити окремі параметри розвитку навичок володіння англійською мовою за наступною шкалою: 1. у найвищому ступені корисно; 2. дуже корисно; 3. доволі корисно; 4. майже не корисно; 5. зовсім не корисно. У нашому опитуванні прийняло участь 60 студентів другого курсу факультету менеджменту та маркетингу, що становить три повні групи.

Відповідно до результатів опитування, всі студенти без виключення вважають, що робота з онлайн-курсами платформи www.coursera.org є найбільш ефективною для розвитку навичок аудіювання та розширення словникового запасу. Приблизно 80% студентів вважають, що робота з онлайн-курсами сприяє розвитку навичок читання англійською мовою; 70,5% студентів зазначили, що така робота корисна та сприяє засвоєнню граматики; 55 % студентів відзначають корисність онлайн-курсів для розвитку навичок письма англійською мовою; 56,3% студентів вважають, що проходження онлайн-курсів сприяє розвитку навичок говоріння англійською мовою. Розглядаючи ці показники, які є досить інформативними, варто зазначити, що на практичних заняттях, які проходили у сервісі zoom, студенти були зайняті, переважно, розвитком навичок говоріння оскільки робили презентації та приймали активну участь у дискусіях за темою їх презентації. Отримані результати підкріплюють результати, які ми отримали раніше і які свідчили про ефективність використання у навчанні ділової англійської мови навчальних ресурсів платформи www.edx.org у такому ж форматі [1].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Таким чином, відповідно до результатів нашого педагогічного спостереження, можна стверджувати, що включення роботи із навчальними платформами подібними до www.coursera.org як інтегрованої складової навчання ділової англійської мови, англійської мови професійного спрямування може значно підвищити ефективність навчання та сприяти формуванню у студентів компетентностей та розвитку рис характеру відповідно до основних положень нової педагогічної парадигми “Навички XXI століття”. Крім того, можна зробити припущення, що робота з такими навчальними платформами як www.coursera.org може бути корисною і у викладанні інших спеціальних дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Огурцова О.Л., Петрова С.О. Процесуальна мотивація студентів під час змішаного навчання ділової англійської мови. *Continuing Professional Education: Theory and Practice. Series: Pedagogical Sciences. Issue № 1 (62), 2020. С.55 – 59.*
2. Огурцова О.Л. *Teaching Business English in the new digital age.* Збірник наукових праць «Педагогічний процес: теорія і практика». Серія: педагогіка, психологія. Вип.1-2.-К.:Видавниче підприємство “Едельвейс”, 2015. С. 83 – 88.
3. Огурцова О. Л. Навчання майбутніх економістів ділової англійської мови з використанням Інтернет-ресурсу. Автореферат дис... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2011. 20 с.
4. Beetham H., Sharpe R. *Rethinking pedagogy for a digital age: Designing for 21 st century learning.* Routledge, 2013. 311 p.
5. Misuraca G. *Envisioning digital Europe 2030: scenarios for ICT in future governance and policy modelling.* European Foresight Platform, 2012. 63 p.
6. Warshauer M. *State of the art: Computers and language learning.* *Language teaching*, 31 (02), 1998. P. 57–71.
7. Warschauer M. *Learning in the Cloud.* Teachers College Press. 2011. 144 p.